

NORDICOM

Medie- och kommunikationsforskning i Norden

INFORMATION

ÖPPENHET I MEDIER OCH KOMMUNIKATION

OPENNESS IN MEDIA AND COMMUNICATION

- Öppet samhälle • Open Society
- Öppen vetenskap • Open Science
- Öppen tillgång • Open Access
- Öppna data • Open Data
- Öppen utbildning • Open Education
- Öppna licenser • Open Licenses
- Öppen källkod • Open Source
- Öppen kommunikation • Open Communication
- Öppen kultur • Open Culture

Redaktörer: Maarit Jaakkola & Balder Holm

2018 nr 1 | årgång 40

Redaktör • Editor

Maarit Jaakkola, PhD
Nordicom, Göteborgs universitet, Sverige
maarit.jaakkola@nordicom.gu.se

Biträdande redaktör • Assistant Editor

Balder Holm
Nordicom, Universitetet i Bergen, Norge

Rådgivande grupp • Councelling group

Karin Hellingwerf, Nordicom,
Göteborgs universitet, Sverige

Eija Poteri, Nordicom,
Tammerfors universitet, Finland

Mogens Verstergaard Kjeldsen, Nordicom,
Statsbiblioteket i Århus, Danmark

Layout

Per Nilsson, Maarit Jaakkola

Prenumeration • Subscription

Anne Claesson,
anne.claesson@nordicom.gu.se

Tryck • Print

Ale Tryckteam AB, Bohus 2018

ISSN 0349-5949

ISBN 978-91-87957-91-8

© 2018 Nordicom och författarna

www.nordicom.gu.se

• Tidskriften *Nordicom-Information* är en mötesplats för forskningen, politiken och medie- och kommunikationsbranschen. Tidskriften ges ut två gånger per år på svenska, norska, danska och engelska, både tryckt och i onlineversion. Varje nytt nummer utgår från ett tema, och beroende på aktuellt ämne medverkar i varje nummer en mix av skribenter från de olika nordiska länderna.

Nordicom-Information publiceras digitalt som Open Access på <http://nordicom.gu.se/sv/publikationer/nordicom-information>.

Nordicom är ett nordiskt kunskapscenter för medie- och kommunikationsforskning. Vi arbetar med samla in och förmedla aktuell forskning och fakta som rör medier och kommunikation, för att på så sätt öka kunskapen om mediernas roll i samhället i Norden, Europa och övriga världen.

• The journal *Nordicom Information* is a meeting place for research, politics and the media and communication industry. The journal is published twice annually in the Nordic languages and in English, in print and online. The content of each issue is thematic, and depending on the topic, our ambition is to achieve a mixture of contributors from all the Nordic countries.

Nordicom Information is published in digital form as Open Access at <http://nordicom.gu.se/en/publications/nordicom-information>.

Nordicom is a Nordic knowledge center for media and communication research. With a starting point in research, Nordicom collects, elaborates and mediates knowledge in order to increase our knowledge about the role of the media in society in the Nordic countries, Europe and the rest of the world.

Innehåll • Content

I Introduktion

Introduction

- 5 *Maarit Jaakkola & Balder Holm*
Öppenhet – ett krävande begrepp
- 7 Så här producerades öppenhetsnumret: en tidslinje med iakttagelser och erfarenheter
- 14 *Nathaniel Tkacz*
Don't Get Caught in the Open

II Öppen vetenskap och forskning

Open Science and Research

- 18 *Beate Eellend*
En ny vetenskaplig (r)evolution? Öppen vetenskap i ett digitaliserat samhälle
- 27 *Anna-Sofia Ruth*
Open Access Publishing – a structured reform or a confusing mess?
- 33 *Ninna Meier, Charlotte Wegener & Kasper Elmholdt*
Open Writing – the Missing Link? Exploring academic writing in the open-science era

III Öppen utbildning och öppet lärande

Open Education and Learning

- 39 *Markus Lahtinen*
Moocar – online-kurser med global räckvidd: en lägesrapport och några lärdomar
- 46 *Matleena Laakso*
Delad glädje är dubbel glädje: därför bör läraren dela med sig av sitt material
- 52 *Nina Haltia*
University Open to Everyone? The equalising and unequalising tradition of the Finnish open university education

IV Öppet samhälle och demokrati

Open Society and Democracy

- 59 *Niklas Vainio*
Access to Documents Meets Data Protection: Do new developments in EU data protection threaten the Nordic tradition of access to public documents?

- 63 *Pauliina Lehtonen*
Shifting the Power to People: Opening the practices of governance with participatory budgeting
- 70 *Teemo Tebest*
Open Data – Fuel for Data Journalism: On incentives and challenges of using open data
- 76 *Ester Appelgren*
Commentary: Openness and Transparency in the Data Journalism Practice
- 78 *Bjarte Johansen*
Fri programvare og åpen kildekode: fra vitenskapelige idealer til essensielle rettigheter

V Öppenhet och förändring ***Openness and Change***

- 81 *Maarit Jaakkola*
Against Fake Information and for Voter Literacy: Fact-checking initiatives form a major pedagogical mission
- 86 *Annika Skoglund & Karin Berglund*
Studying “Openness” with “Closeness”: A videography of Prezi’s alternative entrepreneurship
- 91 *Helena Hirvinen*
Crowdfunding of Journalism as a Way to Enhance Transparency: The case of the platform Rapport
- 95 *Maarit Jaakkola*
How #Openness Can Change (and Save) a Life: Pushing the boundaries of normativity and expectations in social media

VI Litteratur och bokrecensioner ***Literature and Book Reviews***

- 105 Litteratur och forskningsprojekt –
Literature and Research Projects
- 127 *Birgitte Kjos Fonn*
Jostein Gripsrud (red.): Allmenningen – historien om norsk offentlighet
- 130 *Dino Viscovi*
Christa Lykke Christensen & Anne Jerslev (red.): Ældre mennesker i et mediasamfund
- 131 *Svein Brurås*
Martin Ahlquist & Tommy Berglund: Medierna och etiken – ansvar i ett nytt medielandskap

Öppenhet i medier och kommunikation

Öppenhet – ett krävande begrepp

Öppenhet är ett begrepp som känns mer aktuellt än någonsin. Under den tid vi har arbetat med temat har vi fått höra att Svenska Akademien borde ha varit öppnare i sina strukturer, Open Access har satts som ett forskningspolitiskt mål och #metoo-upproppet har i grunden varit en rörelse som står för ökad öppenhet.

Öppenhet är ett begrepp med väldigt positiv klang och positiva konnotationer – lika svårt att argumentera mot eller kritisera som själva begreppet ”demokrati”. Vem skulle vilja ställa sig mot ett öppet flöde av och bättre tillgång till information? Mot ökad kunskap? Mot ärlighet, pålitlighet, anständighet?

I detta nummer har vi velat titta på öppenhet från flera olika perspektiv. Efter att vi bestämt oss för öppenhet i medier och kommunikation som tema, ville vi i konsekvensens namn låta öppenhet prägla hela produktionsprocessen av numret. Sedan tidskriften *Nordicom-Information* etablerades 1979 har den ju producerats på samma slutna sätt: författarna, utvalda på ett eller annat sätt, har producerat sin text och den har givits ut.

I sökandet efter alternativa sätt, och för att omsätta orden till praktik, publicerade vi våra idélistor i ett öppet onlinedokument. Vi öppnade ett konto på Instagram, där vi skulle kunna diskutera frågor kring öppenhet och berätta om själva produktionsprocessen. Hur det gick till kan ni se i tidslinjen på de följande sidorna där vi har skrivit ner de viktigaste milstolparna i produktionsprocessen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att vi framför allt fått med oss två centrala lärdomar: den första är att öppenhet som ett resilient begrepp är utsatt och kan exploateras lätt utan hänsyn till ordets egentliga innebörd och syftet

att skapa tillit. Den andra är att det inte är någon enkel uppgift att omsätta öppenhet i praktiken – vilket många organisationer tycks tro.

Svårfångat – lätt anpassat

Öppenhet är ett svårfångat begrepp. Lika svårt som det är att ens bestämma ett ord för att antyda det som anses vara öppet – är det *openness*, *open culture*, *the open*, eller kanske *to be open*? – kan ”öppenhet” betyda nästan vad som helst om det inte får någon avgränsande kontext till stöd. I olika samhällssektorer konkretiseras öppenhet med hjälp av olika alternativa begrepp.

I öppen vetenskap (*open science*) och öppen utbildning (*open education*) menar man oftast öppen tillgång (*access*) till ett material som på ett öppet sätt kan spridas, modifieras och utvecklas bättre. Öppna licenser möjliggör att det, trots upphovsrätten, är tillåtet att sprida och återanvända material på ett effektivt sätt.

Vad gäller öppen vetenskap ska forskningsresultat göras tillgängliga för allmänheten, och till och med forskningens mekanismer ska som praxis kunna granskas offentligt i form av öppen referentgranskning (*open peer review*).

I öppen utbildning och öppet lärande har öppna läromaterial eller -resurser (*open educational resources*) och öppna webbkurser som kallas moocar (*Massive Open Online Courses*) blivit centrala begrepp.

Inom journalistiken använder man oftast begreppen transparens (*transparency*) och ansvarstagande (*accountability*). I den journalistiska produktionsprocessen, liksom i organisationskommunikation och konst, betyder öppenhet typiskt att öppna upp processen och genomföra produktion inför och eventuellt i samarbete med en grupp av människor som tidigare avsågs som publik. Öppenhet ska

då leda till dialog och ökad kvalitet, och till en ny produktionsform som till exempel i deltagande journalistik (*participatory journalism*) eller dialogisk konst (*community arts*).

Demokratien hade inte varit möjlig utan det ideologiska arbetet med öppenhet som värde. Tanken om ”det öppna samhället” lanserades av Karl Popper i sin bok *The Open Society and Its Enemies* (1945). Traditionellt är den därmed förknippad med välfärdsstater och demokratier, men har blivit flitigt använd även i dagens entreprenörskultur där framstående start-ups vill göra skillnad genom att vara öppnare än sina föregångare.

Öppenhet som performativitet

Förutom det konkreta resultatet av öppen tillgång och öppet flöde av information ger öppenhet som aktivitet ett symboliskt värde: man vill signalera att man är där, närvarande, tillgänglig. Eller att demokratiska strukturer för inflytande är tillgängliga, som på Wikipedia. Performativitet behövs för att öppenhet ska omsättas från värde till praktik, men ibland känns det som ett tomt begrepp.

Bakom öppenhetsakter finns alltid strategiska val. Man är öppen om det som man vill vara öppen om, och man döljer det som man inte vill göra offentligt. Man kanske är öppen med sina svårigheter först när man redan vet att man kommer att övervinna dem eller redan har dem bakom sig.

Om de persuasiva politiska narrativen om öppenhet utnyttjas till öppentvättning (*open washing*), likt gröntvättning (*green washing*), riskerar förmånerna av öppenhet att försvinna i skuggan av det tomma ordet som bara klistras på produkten.

Öppenhet kräver arbete

Framgångsrik öppenhet kräver långsiktigt, genomtänkt, planerat och responsivt arbete. Syftet med öppenhet måste klargöras, kanaler för interagerande redovisas, tydliga incitament för deltagandet finnas, handlingen måste ha någon visad påverkan. Den som vill skapa öppenhet måste ibland utsätta sig för även orättvis kritik, dåliga och irrelevanta idéer, till och med hatyttringar och sabotagehandlingar. Att stå

för det fina ordet är allt annat än en dans på rosor.

Att öppna en plattform och bjuda in alla på kalas är ju en fin tanke, men får ofta konsekvenser. Wikipedia har kritiserats för att författarskapen följer reproducerade patriarkala strukturer, och att deltagandet före det grafiska gränssnittet krävde en hel del kompetenser i att skriva i en viss syntax. Twitter har kritiserats för att det är en väldigt elitisk krets som ”stormar” där. Om en lärare öppnar ett forum för diskussion så händer det oftast ingenting där. Öppenhet kan möjliggöras, men den händer inte av sig själv.

I vårt arbete har detta syns i att det ofta har varit så att de instanser som förespråkade öppenhet som värde inte har svarat på sina mail alls. Alternativt, eftersom gemenskapen har varit så demokratisk och öppen, har det varit svårt att hitta någon som ansvarar för driften och kan ställa upp för att berätta om det konkreta arbetet för öppenhet. Kollektivt ansvar betyder ansiktslöshet. Den ädla utgångspunkten vänds paradoxalt nog mot sig själv och gemenskapen stängs.

Våra val

Vi räknade redan i början med att inte kunna uppnå total öppenhet, men vissa dörrar har vi kunnat öppna, och vi hoppas att dörren också kommer att stå på glänt inför nästa nummer.

I öppenhetens namn vill vi nämna teman som vi hade velat skriva om men som inte kom med i numret den här gången: den metrikdrivna forskningens dolda maktstrukturer och skrivstrategier, öppen referentgranskning i akademiska tidskrifter, öppna arkiv, de internationella ”öppenhetsorganisationernas” (Open Knowledge International, Transparency International) lokala arbete och insatser, fallgropar i journalistikens ansvarstagande, visselblåsare samt öppenhet i konstnärliga processer och i kreativt arbete.

Men öppenhet innebär ju alltid några val; vi har gjort våra och resultatet finns att läsa både i tryckt form och webben – som Open Access.

Göteborg och Bergen i maj 2018

Maarit Jaakkola & Balder Holm

Så här producerades öppenhetsnumret

En tidslinje med iakttagelser och erfarenheter

December 2017

Temat för numret bestäms. Öppenhet (*openness, åbenhed, åpenhet, avoimuuus*) har varit en grundpelare för demokratin i de nordiska länderna, men begreppet verkar vara ständigt aktuellt på olika områden. Det händer mycket i forskning (öppen vetenskap, öppna data), i politik (tillgång till myndighetsinformation), i undervisning (öppen utbildning som aktualiseras av digitaliseringen), i det offentliga rummet (känslösam journalistik, sociala medier), i konst och litteratur (non-fiction, bekännelselitteratur). Det finns manifest, rapporter och epitetet "öppen" upprepas i den offentliga diskursen. Så temat blir öppenhet i kommunikation och medier – eller öppet samhälle, grundbegreppet är obestämt. För att leva upp till temat ska hela produktionsprocessen öppnas upp, tänker vi. Temat ska offentliggöras i januari.

12 januari 2018

Utöver vår webbsida behöver vi en plattform för att kommunicera i ett flöde. Instagram väljs för att synliggöra produktionsprocessen, vilket är en intressant utmaning: ett visuellt verktyg där man snabbt kan sprida ett enkelt budskap och tvingas tänka i bilder. Mediet är fortfarande mindre bekant för oss på Nordicom, och vi vill lära oss använda det – skaffa oss mera kunskap för att utvärdera dess potential i forskningsrelaterade syften. Detta känns även som en reaktion mot Twitter som forskningsvärlden redan har tagit till sig, och vi har en förhoppning om att på detta vis skapa något nytt, kanske till och med nå yngre generationer. Instagram-kontot @nordicominformation skapas. Maarit har ett konto från tidigare (@maaritjii), Balder skapar sig ett eget (@balder.holm). Nordicom finns på Instagram sedan augusti 2017 (@nordicom_pics). Vi ger oss iväg på en resa där vi varken känner vägen eller målet.

16 januari

De första artikelidéerna antecknas, och den första bilden läggs upp på Instagram. Produktionsprocessens tidsram är planerad. Vi skissar fram relevanta områden där öppenhet spelar en roll och identifierar forskning, politik och offentlig debatt, utbildning och lärande, journalistik, marknadsföring och näringsliv, konst och livsstil. Idéer samlas i ett online-dokument som alla kan se (se QR-koden). En länk till detta dokument finns på vår webbsida under "Kommande nummer".

24 januari

Pressmeddelandet går ut (QR-koden) och temat blir offentligt. Temat presenteras även på Instagram. Vi blir glada: de första tipsen kommer till vår mailbox.

26 januari

Maarit börjar skapa Instagram Stories med dörrar som öppnas: en kontorsdörr, hissdörr, garagedörr, kylskåpsdörr, en dörr till en restaurang som står öppen... Instagram Stories är foto- eller videoinlägg som (tack och lov) endast blir kvar i 24 timmar.

5 februari

Vi vill fråga experter av olika slag om deras tankar kring öppenhet så vi börjar med en serie selfie-inlägg där personer från olika delar av Norden (vilket vi senare utvidgar utanför den nordiska regionens gränser) reflekterar kring temat. Vi börjar med Ira Virtanen, en forskare i interpersonell kommunikation som forskar på mäns och pojkers sociala förhållanden och som för tillfället bor i en liten by i nordöstra Frankrike.

7 februari

Arbetet har kommit igång, men februari månad kallas i Sverige för #vabruari, efter Försäkringskassans term VAB som står för "vård av (sjukt) barn". Både Maarit och Balder tillbringar vabruari på varsitt håll.

9 februari

Recensionerna har beställts och nu är det spännande: ska posten hinna få böckerna till recensenterna så att de får tillräckligt med tid att läsa och skriva? Av tidigare erfarenhet vet redaktören för bokrecensionerna (Maarit) alltför väl att paket kan försvinna på vägen...

12 februari

Maarit fungerar som värd på ett öppet virtuellt möte som anordnas i samband med Erasmus+-projektet MIL+LAB, koordinerat av ett lettiskt universitet. Webinariet handlar om faktagranskningsinitiativ som ett sätt att lära sig, och om att lära ut medie- och informationskunnighet. Som exempel presenteras projektet Faktabaari från Finland. Webinariet spelas in och är tillgängligt här: <https://connect.sunet.se/p1o7aqx3eix8/>. Maarit intervjuar Faktabaaris verksamhetsledare Mikko Salo. Intervjun publiceras i detta nummer.

19 februari

Vi upptäcker – bättre senare än aldrig – att även om det inte finns någon repost-funktion på Instagram så finns det appar som tillåter oss att dela andras inlägg som är relevanta för vårt tema. Inom en minut börjar det flöda in gillamarkeringar till en bild som föreställer The Future Societys fråga om öppen källkod, data och AI. Vi börjar även aktivt följa andra

användare på Instagram. Relevanta hashtaggar är till exempel #openseience, #opendata, #öppendata, #avointiede, #datalove. Även om vårt mål inte är att skaffa så många följare som möjligt är det värdefullt att förstå mediets förutsättningar för interagerande och samverkan.

21 februari

Vi börjar presentera böcker som har någon relation till temat öppenhet på Instagram. Balder bekantar sig med Michael A. Peters och Peter Roberts verk *The Virtues of Openness* och skickar bilden till Maarit, som lägger upp materialet på kontot.

22 februari

Litteratur- och projektlistan, där Nordicoms dokumentalister i Danmark, Finland, Norge och Sverige har sammanställt aktuell litteratur och aktuella forskningsprojekt kring temat öppenhet, är klar och skickas till redigeraren Per Nilsson för layout. Vi konstaterar stolt att Nordicom har kommit ut med en hel del öppenhetsrelaterade böcker.

3 mars

Internationell Open Data Day infaller på en lördag, så vi uppmärksammar den inte. Samma sak med källkritikens dag den 13 mars, även om vi följer andras inlägg. Men de första skribenterna har hittats och de håller på att jobba med sina bidrag!

5-9 mars

I början av mars firas den internationella temaveckan Open Education Week. Veckan avslutas med ett gymnasiebesök: Maarit och Nordicoms kommunikötör Mia Jonsson Lindell pratar med fem fantastiska gymnasieelever på Ingrid Segerstedts Gymnasium i centrala Göteborg om ungas användning av sociala medier. Gymnasiet, grundat 2010, är döpt efter en människorättskämp och journalist, och vi får höra att bland andra den svenska bloggaren och programledaren Clara Henry har gått på skolan. Vi producerar två podcastavsnitt tillsammans med ungdomarna som ska släppas i samband med att *Nordicom-Information* ges ut. Teman som diskuteras är sociala medier i relation till kroppen, hur kändisar påverkar normer på sociala medier, hur killar och tjejer använder sociala medier, hur öppen man kan vara samt hur olika plattformar används till olika syften. Du kan lyssna på avsnitten på <http://soundcloud.com/nordicom-495300033> (QR-koden).

22 mars

De första självreflexiva (och självkritiska) inläggen går ut. Maarit uttrycker sina reservationer mot både öppenhet och Instagram och menar att öppenhet kräver en hel del "metakommunikation" och "metaarbete" för att signalera närvaro. Detta närvaroarbete är ganska krävande: man måste vara redaktör och innehållsproducent, kommunikötör och

marknadsförare på samma gång – inte helt överraskande har många organisationer sina *community managers* som ägnar sig åt detta. Vad gäller oss skulle det hjälpa mycket om vi älskade att ta selfies; Instagram nästan kräver att man kan visa ansikten och människor i rörelse, inte bara böcker, bokomslag och andra livslösa föremål (hur vackra och intressanta än bokomslag kan vara).

Men inte bara tidsbristen och selfiemotviljan sätter sina begränsningar, utan det verkar även vara överraskande svårt att få människor att medverka kring öppenhet, menar Balder – eller bidra på ett sätt som skulle vara “some-enligt” eller “Instagram-vänligt”. Skickar man ut en förfrågan för att sammanställa en kort text och selfie som ska bli ett inlägg, så förväntar man sig snabba reaktioner, men många vill ha lång tid på sig att förbereda material. Som resultat får man en beskrivning som redan finns på webbsidan, en bild som har cirkulerat på webben tidigare och kanske massor av bakgrundsmaterial, till exempel projektrapporter. Någoting att ta vara på i kommunikationsutbildning för forskare och experter: det behövs en viss inställning för att interagera med just sociala medier. Sammanfattade meningar, korta utlåtanden och att kunna leverera något som inte är finslipat in i minsta detalj är efterfrågat.

Vi ser även att det är relativt svårt att få människor, framför allt forskare, att uttala sig kritiskt om öppenhet. Det kanske hänger samman med att öppenheten erkänts som en akademisk grundprincip och kvalitetstecken av forskning. Vem vill såga sin egen gren? Dagsaktuella händelser, från #metoo-upproppet till Svenska Akademiens svårigheter, och till att de svenska forskningsbiblioteken säger upp ett 20-årigt avtal med förlaget Elsevier som protest mot icke-öppna prenumerationsmodeller, förstärker övertygelsen om att ökad öppenhet behövs. Dessutom är öppenhet ett begrepp som skulle behöva mer teoretisk bearbetning för att möjliggöra vidare analys om vad öppenhet innebär i olika politiska, organisatoriska och sociala processer och handlingar.

28 mars

Trots utmaningar har vi lyckats beställa ett antal intressanta artiklar. De första engelskspråkiga artiklarna kommer in (Niklas Vainio, Anna Ruth, Nina Haltia) och Maarit skickar dem till språkgranskning över påsklovet. Dessa handlar om öppna data, Open Access-tidskrifter och öppet universitet.

2 april

Numrets recensioner har redigerats till sin slutversion och är klara att layouts. Maarit laddar upp dem till en virtuell mapp där redigeraren Per får tillgång till dem. Texterna kan även uppdateras där direkt. Per laddar upp de layoutade filerna, som kan öppnas på vilken dator som helst som har layoutprogrammet.

9 april

Artikelmanus börjar flöda in. Maarit kommenterar dem och skickar feedback och önskemål till författarna som får skriva nya versioner av

sina texter. Alla böcker som ska recenserar har kommit fram, men en recensent skriver att hen har missat deadline och inte hinner skriva sin recension. Den blir uppskjuten till ett senare nummer.

11 april

Nya teman, nya aspekter, nya skribenter, mer research. Mail skickas dagligen. Många mail får vi aldrig svar på, men det gäller att inte ge upp. Vi måste hålla koll på att det blir en balans mellan olika samhällssektorer, mellan manliga och kvinnliga författare och mellan de olika nordiska länderna. En ständig utmaning, inte bara i detta nummer utan även mera allmänt i den akademiska tidskriftsform som *Nordicom-Information* representerar, är att få "publiken" eller "allmänheten" att skriva. En utmaning med mediebranschen är att många journalister måste prioritera sina egna jobb och hinner inte ta emot uppdrag vid sidan om. Myndighetsrepresentanter och övriga experter skriver gärna men har också svårt att få tid.

13 april

En besvikelse är att ingen vill skriva om öppen referentgranskning, *open peer review*, i Norden. Så istället för att be någon skriva planerar vi att intervjua någon med erfarenhet kring denna praxis. Vi läser vetenskapliga tidskriftsartiklar om ämnet och kollar upp de stora internationella akademiska förlagens experiment, vilket leder till intressant informationsutbyte, men det blir tyvärr ingen artikel.

14 april

Öppet delande av material känns aktuellt i Finland: Finland är ett av de mest aktiva länderna i Open Education Week, öppna läromaterial diskuteras mycket bland lärare och lärarutbildare. Maarit sammanställer en text utifrån finskspråkiga texter och översätter texten till svenska. Ungefär samtidigt får vi höra att en artikel i förra numret av *Nordicom-Information* har lett till att finskt läromaterial kring filmpedagogik kommer att översättas till svenska och användas i högre utbildning i Sverige. Vi är nöjda med vår nyupptäckta roll som *översättningsfacilitator*, vilket innebär att underlätta det kulturella utbytet över språkgränserna i Norden och vi hoppas kunna fortsätta med det arbetet i framtiden.

19 april

Maarit frågar Gabriella Goleman från McGill University och Nathaniel Tkacz från the University of Warwick om de vill skriva vår inledningsartikel. Författare till artiklar i *Nordicom-Information* kommer annars från de nordiska länderna, men skribenter till våra inledningsartiklar försöker vi alltid hitta specifikt utanför Norden. Goleman är på sabbatsår och kan tyvärr inte åta sig flera uppdrag men Tkacz tackar ja.

23 april

Numret börjar bli klart, men en aspekt som känns viktig och saknas i paletten är öppenhetens närvaro i interpersonell kommunikation, i interaktion mellan människor, särskilt i svåra teman och tabuämnen som psykisk ohälsa (#psynligt), andra sjukdomar (#spoonie, #fuckcancer), sexuella trakasserier (#metoo) och normer gällande till exempel utseendet (#kroppspositivism). Då den nordiska forskningen kring temat fortfarande är förhållandevis fragmenterad känns det rätt att låta människorna berätta själva, utan forskningens filter. Det bestäms att den sista artikeln ska göras genom att sammanställa personliga skrivelser kring temat istället för att samla in forskningsresultat. Det blir väldigt varma samtal med privatpersoner som använder sociala medier. Dock är det bara kvinnor som får röst, men vi lyckas inte hitta män som skulle kunna medverka.

14 maj

Korrläsningrundan, som pågått sedan början av maj, närmar sig sitt slut. Den har, paradoxalt nog, hållit oss så upptagna att vi knappt har hittat tid att vara öppna på Instagram. Alla artiklar har skickats till författare för korrläsning, och minst två ögonpar har läst igenom varje text.

22 maj

Numret skickas till tryck. Vi har lärt oss en massa om öppenhet och är djupt tacksamma för alla som har medverkat, antingen som författare eller med hjälp av tips.

15 juni

Vi räknar med att få ut pappersnumret till våra prenumeranter i de nordiska länderna under första halvan av juni. Online-versionen finns att läsa på webben.

Stort tack!

Tack för alla som bidragit till idéarbetet kring *Nordicom-Information* 40(1) och presenterat idéer eller hjälpt oss vidare med att hitta relevanta frågor och skribenter:

Juuso Ala-Kyyny (informationsspecialist, Helsingfors universitetsbibliotek), **Kristina Alexander-son** (projektledare, Creative Commons Sverige), **Berit Arheimer** (Associate Professor, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Norrköping), **Annika Bergström** (professor, Göteborgs universitet), **Maria Bylin** (språkvårdare i svenska, Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen), **Gabriella "Biella" Coleman** (the Wolfe Chair in Scientific & Technological Literacy, McGill University, Canada), **Elena Consalvi** (independent researcher, Italy), **Elza Dunkels** (styrelsemedlem, Wikimedia Sverige), **Erik Eliasson** (universitetsadjunkt, Göteborgs universitet), **Josefina Eriksson** (elev, Ingrid Segerstedts Gymnasium, Göteborg), **Magnus Eriksson** (forskare, RISE Interactive), **Elvira Fredriksson** (elev, Ingrid Segerstedts Gymnasium, Göteborg), **Ingrid Fehn Dellgren** (elev, Ingrid Segerstedts Gymnasium, Göteborg), **Torbjörn Fraenckel** (universitetsadjunkt, Göteborgs universitet), **Kaspar Goba** (Rucka Artist Residency, Cesis, Latvia), **Johanna Hillgren** (kommunikatör, Göteborgs universitet), **Emilia von Hoffman** (elev, Ingrid Segerstedts Gymnasium), **Evelyn Holm** (kurator, Oseana Kunst og kultursenter), **Karoline Andrea Ihlebæk** (post-doktor, Oslo Metropolitan University), **Anna Isaksson** (bibliotekschef, Göteborgs universitetsbibliotek), **Stine Liv Johansen** (lektor, Aarhus universitet), **Ismo Kiesiläinen** (producent, Helsingfors stad), **Minna Knus-Galán** (journalist på Svenska Yle, Finland), **Tuija Korhonen** (informationsspecialist, Helsingfors universitetsbibliotek), **Tapio Kosunen** (generaldirektör, undervisnings- och kulturministeriet i Finland), **Reetta Kungsbacka** (Öppet universitet i Vasa), **Anu Kuusisto** (universitetslärare, Tammerfors universitet), **Anne Laajalahti** (Portfolio Manager, Infor, Finland), **Xavier Landes** (researcher, Stockholm School of Economics in Riga), **Diana Lewtak-Isaksson** (violinist, Jönköpings Sinfonietta), **Lorna Little** (Project Manager and Science Communicator, Swedish Meteorological and Hydrological Institute), **Marita Ljungqvist** (universitetslektor, Lunds universitet), **Anna-Katariina Maksimoff** (frilansjournalist, Tammerfors), **Lothar Mikos** (professor, Hochschule für Film und Fernsehen "Konrad Wolf", Potsdam-Babelsberg), **Roosa Murto** (student, IT-Universitetet i København), **Maria Najjar** (elev, Ingrid Segerstedts Gymnasium, Göteborg), **Louise Yung Nielsen** (postdok-forskare, Aarhus universitet), **Malin Nihlén** (lärare, Ingrid Segerstedts Gymnasium), **Ida Måwe** (frilansjournalist, Sverige), **Minna Panas** (lärare, Kannebäcksskolan, Göteborg), **Truls Pedersen** (førstelektor, Universitetet i Bergen), **Ros Pyne** (Head of Policy & Development, Open Research, Springer Nature), **Jill Walker Rettberg** (professor i digital kultur, Universitetet i Bergen), **Markku Roinila** (informationsspecialist, Helsingfors universitetsbibliotek), **Anne Rongas** (lärare och lärarfortbildare, Kotka), **Marianne Rönkkönen** (konsertpianist, Göteborg), **Maria Salgado** (oberoende forskare, Helsingfors), **Adam Shehata** (universitetslektor, Göteborgs universitet), **Galina Esther Shubina** (entreprenör, Göteborg), **Pauliina Seppälä** (community manager, kommunikationsbyrån Aktionist), **Katja Toropainen** (Chief Curator, Slush), **Juhani Tähtinen** (specialforskare, Åbo universitet), **Sonja-Elina Tähtinen** (bloggare, Kun äiti kelaa), **Panu Uotila** (universitetslärare, Jyväskylä universitet), **Shaun Vigil** (Senior Editor, Cultural, Media and Communication Studies, Palgrave Macmillan), **Christian Vilium** (Open Knowledge Denmark), **Ira Virtanen** (forskare, Tammerfors universitet), **Jari Väliiveronen** (doktorand, Tammerfors universitet), **Stina Wollter** (bloggare), **Helge Østbye** (professor, Universitetet i Bergen), ... och hela personalen på Nordicom (se <http://www.nordicom.gu.se/sv/om-nordicom/personal>).

Nathaniel Tkacz

Don't Get Caught in The Open

My first encounters with openness can be likened to bumping into somebody on a sidewalk. I kept walking into it, attempting to change direction, then bumping into it again. It became a major obstacle. Wherever I looked for conflicts, disputes, controversies or disagreements on the pages of Wikipedia – as visible markers of knowledge politics – I found someone rationalizing this or that away with the language of openness. This became such an issue, it forced its way into my thinking, and became a major focus of my book, *Wikipedia and the Politics of Openness*.¹

My original intent, however, was not to produce a critical discourse on openness. I had wanted to investigate how digital and networked media were impacting upon the production and reception of knowledge. I chose Wikipedia as a case study, since it was at the forefront of this transformation and as an encyclopaedia it came with the added benefit of historical comparison. While the project I envisaged would indeed have a historical dimension, my primary interest, it must be said, was political.

My cultural studies background had trained me to pay attention to the “everyday” and “or-

dinary” workings of power, and I had learned from reading Foucault and others that knowledge was closely coupled with the exercise of power. I was, therefore, interested in what Wikipedia could tell us about how the conditions for knowledge production were changing in the emerging digital society, and in turn what new modes of politics might be detected.

I began seriously researching Wikipedia in 2006. As is well known, this was around the peak of excitement over “Web 2.0”. The web was reimagined as an interactive platform, where commercial actors would roll out new services and users – now recast as “prosumers” or even “producers” – would take care of the creative heavy lifting (memes, vines, posts, updates, edits, comments, etc.). There was a general euphoria over the born-again web and this provided the backdrop to the study.

But it was not simply that Wikipedia’s rise coincided with this 2.0 euphoria. No, Wikipedia was, rather, at the centre of things. The born-again web needed its idols and Wikipedia was held up as exemplary of everything true and good of “2.0”. Wikipedia was participatory; collaborative; run by volunteers; created in “good faith”; commons-based; a place for amateurs, peers, “anyone”, and so on. It was obvious to me and others, though, that there was much more to be said about Wikipedia (and Web 2.0 more broadly) than it being collaborative or participatory. I envisaged my own contribution as an everyday politics of knowledge meets Web 2.0. But, as mentioned, after bumping into this troublesome political concept of openness time and time again, I eventually gave it my dedicated attention. If I wanted to understand the politics of Wikipedia and Web 2.0 more broadly, I had to pass through openness. My challenge would

Nathaniel Tkacz, a Reader in Digital Media in the Centre for Interdisciplinary Studies at the University of Warwick. Author or editor of four books, including *Wikipedia and the Politics of Openness* (2015) and *MoneyLab Reader* (2015). His current research interests include interface design, platform economies, data-driven organisations and alternative data methods. Recent funded projects include “Interrogating the Dashboard: Data, Indicators and Decision-making” (ESRC) and “Waterproofing Data” (Belmont Forum).

become to think about the specificity of openness and, as it turned out, to think *against* it.

A critique of openness in 476 words

It is difficult to summarise a critique that took many pages to develop, but here is an attempt, with all the caveats one might expect:

“Everyone” agrees that openness is good. Therefore, projects, communities, groups or organisation that call themselves “open” or that value “openness” are desirable.

However, every project, group, etc., necessarily acts *in the world*. Some groups make software, some make education products, others work for the government. All forms of organisation, whether groups, communities, projects, companies, and so on, make decisions. Decisions about what it is the organisation does, about how it does what it does, about who is involved and who is not. These decisions are small cuts in the world. They involve choices between different courses of action; of one thing over another; one person's idea over someone else's; this policy and not that policy, and so on.

Every decision or action contours an organisation; it delineates and limits even in the act of enabling something new or expanding capacities. To be more concrete, decisions must be made about which sentences make it into an encyclopaedia entry, who is able to delete or revert contributions, freeze pages or block users. Things quickly get complicated. My critique of openness is that it is not at all suited for dealing with such immanent political developments. In fact, the very language of openness actively inhibits thinking through the political developments that emerge in its name.

Once something is understood as open, anything that happens in that organisation is somehow beyond serious criticism. For example, Wikipedia has a longstanding and well-established gender-bias. It is written mostly by young white men. When it is suggested that this is a problem, the language of openness can be used as a defence and, ultimately, a dismissal: “Sure, there may happen to be more

men, but this is the encyclopaedia *anyone can edit*. There's nothing preventing women from getting involved.”

Any explicit attempts to address this imbalance through policy or quotas – however difficult to implement – must also be categorically ruled out since these go against openness.

Situations where this imbalance can be detected in the coverage of topics or tone of articles are also not a problem: “since the very openness of articles means that any problems or issues can be quickly rectified”. Openness could be used to explain away some problems, while enabling others to be solved.

In other situations, I found it prevented what were clearly political issues (in the broad sense) from being recognized or acknowledged at all.

After reviewing the longer political and intellectual history of openness, I concluded that this problem or tendency of not being able to address the politics that arise under conditions of openness was constitutive of all forms of openness. On this basis, I suggested that we look elsewhere in our attempts to build and support progressive politics, however conceived.

Open data déjà vu

Perhaps unsurprisingly for an academic book, my critique of openness did not radically alter the landscape.

The debates about openness have shifted onto different objects, but very similar positions are put forward and with similar results.

But not everything is the same. Probably the most significant development has been how the discussions about open government have come to focus so heavily on open data. Since excitement of the web was usurped by data's new capacities, this development is not surprising. I would have hoped we could do better than imagine the political capacities of data in the same categories we used for the web, and before that software development, and before that internet protocols, and so on, as if technical objects or indeed systems can only be conceived in these binary terms.

Openness as precondition for data capture

I want to finish by making a point about open data, since what I have seen in this space is especially bleak.

Once I finished the book about Wikipedia and openness, I thought I was done with the topic. I was tired of the arguments, bored with the ideas, and keen for something new. My next project involved a study of dashboard interfaces. I too was interested in what was happening with (big) data, but I thought a good place to think about it was literally at the interfaces.

I was interested in how data and numbers were being displayed and used by people in different contexts. One of my case studies was the UK Government Digital Service (GDS) – a team within the UK Cabinet Office tasked with making all public services offered by the Government “digital by default”. As each service underwent this “digital by default” transformation, it was subjected to forms of standardization. All services would look and feel the same, thanks to a new service design manual. Since all services were now effectively digital transactions, they also produced transactional data. It was possible to know how many people were using a service at any one point, or over time. It could now be detected if citizen-users tended to get stuck on one page of a digital form, or what percentage of people completed a service transaction they had started, or how long they spent on each page. Each service would gather standard forms of data into performance dashboards, with a number of key performance indicators such as cost per transaction and user satisfaction. The dashboards were housed on a “performance platform”, which was public-facing and could be used by anyone interested in public service performance, from the service managers themselves, to journalists and “interested citizens”.

Where did all this data come from? Practically speaking, it was often generated by Google Analytics and other web analytics providers. But how did the government get into a

situation where this kind of data was routinely collected, shared, formatted and displayed for general consumption?

In the UK context, it can be traced to the initiatives led by Francis Maude, who led the influential *Open Data White Paper: Unleashing the Potential* and was heavily involved in the related UK Open Government agenda.² Around that time, Maude also set up the Government Digital Service (in his role as Cabinet Office minister). What I was viewing on the government service dashboards (some years later) was made possible by an open government agenda with a strong focus on data. When the GDS was established, it reflected Maude’s approach to openness in general and open data specifically. Design manuals championed open source and posters in the GDS offices contained slogans such as “Be Open”. Thus, data generated through digital services would naturally be open.

But since despite what people say data doesn’t speak for itself, the GDS team decided to filter, format and manipulate their data for ready-made easy consumption. The open government agenda ended up producing performance dashboards for around 800 government services.

What to make of this form of openness? When openness as open data provides the preconditions for the intensification of techniques of performance management? While my initial critique of openness was far-reaching, I did feel a certain empathy for those who saw openness as a possible way out; who felt rules, laws, formats or norms closing in on them. Many people experience this feeling of closure and I can understand why one might label a desire to reverse it as that of openness.

But what about when openness is no longer even associated with such an emancipatory gesture? When it provides little more than the conditions for mundane and bureaucratic forms of capture?

Today it is no longer urgent to come to terms with openness as a serious political concept. Rather, we must design ways to avoid getting caught in the open.

Notes

1. Tkacz (2015).
2. Maude (2012).

References

- Maude, Francis (2012). *Open Data White Paper: Unleashing the Potential*. Norwich: Stationery Office. [Online.] Available at <http://www.cabinetoffice.gov.uk/sites/default/files/resources/CM8353_acc.pdf>. Accessed 5 May 2018.
- Tkacz, Nathaniel (2015). *Wikipedia and the Politics of Openness*. Chicago and London: University of Chicago Press.

Beate Eellend

En vetenskaplig (r)evolution?

Öppen vetenskap i ett digitaliserat samhälle

Omställningen till öppen vetenskap är en strukturomvandling som beskrivs både som en evolution och en revolution. Vad är det då för omvandling av vetenskapssystemet som forskare, yrkesverksamma och samhällsmedborgare deltar i och bevittnar, i digitaliseringens tidevarv? Är det ett vetenskapligt paradigmskifte, en andra eller helt ny vetenskaplig revolution? Svaren är varken enkla eller entydiga och så är heller inte definitionerna av vad öppen vetenskap innebär, vem öppenheten är till för eller vilka delar som ingår i detta öppna vetenskapssystem. I denna artikel vill jag diskutera öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och även ge en närmare beskrivning av hur forskningens värde i termer av såväl excellens som samhällsnytta vävs samman i processer och strategier för öppen vetenskap.

”An old tradition and a new technology have converged to make possible an unprecedented public good. The old tradition is the willingness of scientists and scholars to publish the fruits of their research in scholarly journals without payment, for the sake of inquiry and knowledge. The new technology is the internet.”¹

I december 2001 samlades ett antal initiativ-tagare och drivande personer som länge arbetat med frågor om den fria och öppna tillgången till vetenskapliga publikationer. Deltagarna representerade såväl forskarsamhället som förlag och lärosätesbibliotek. Mötet resulterade i publiceringen av ett ställningstagande för öppen tillgång i februari 2002, kallat The Budapest Initiative (BOAI), där begreppet Open Access definierades.

Det öppna initiativet har fram till dags dato undertecknats av tusentals organisationer och individer i många olika länder. Detta första manifest följdes av ett flertal uttåg varav The

Bethesda Statement (2004) och Berlin Declaration (2004) har rönt störst uppmärksamhet.

Syftet med dessa ställningstaganden var att stärka den utveckling som sedan slutet av 1990-talet pågått för att göra vetenskapliga publikationer fritt och öppet tillgängliga på internet för alla som vill och behöver ta del av forskningsresultat.² Från att främst ha fokuserat på den öppna tillgången till forskningspublikationer kom cirka tio år senare även öppna forskningsdata att inkluderas i definitionen av öppen tillgång.

I och med att begreppet öppen vetenskap eller *Open Science* under de senaste åren tagit plats på den internationella forskningspolitiska arenan, har öppenheten kommit att omfatta hela vetenskapssystemet och forskningsprocessens spridnings-, kommunikations- och samverkansaspekter.

Tid för en ny vetenskaplig revolution?

Kunskapens professionalisering beskrivs ofta som kännetecknande för den vetenskapliga revolution som ägde rum under 1500-, 1600-, och 1700-talen. En annan viktigt bestånds-

Beate Eellend, fil. dr, samordnare i öppen vetenskap på Kungliga Biblioteket i Stockholm.

del var möjligheten att i allt högre utsträckning kunna sprida forskningsresultat genom publicering i vetenskapliga tidskrifter. Viljan och behovet att dela sina vetenskapliga resultat kunde genom tekniska förutsättningar att trycka artiklarna i större upplagor därmed realiseras.

Den första vetenskapliga tidskriften *Philosophical Transactions* (1665) får ofta illustrera startpunkten för när publicering i vetenskapliga tidskrifter blev en av den moderna vetenskapens grundpelare.³ Den demokratiska betydelsen av att forskningsresultat sprids i och delas med det omgivande samhället har kontinuerligt betonats av 1800-, 1900- och 2000-talets vetenskapsteoretiker,⁴ vilket har diskuterats bland annat av forskaren Cameron Neylon.⁵ Ändå beskrivs ett öppet vetenskapssystem i det digitaliserade samhället ofta som något större, något annorlunda än vad som tidigare bevitnats. Den öppenhet som digitaliseringen innebär blir då, med forskaren Michael Niensens ord, särskilt omvälvande i vår kulturella förståelse av den vetenskapliga processen.

”But even within those limits, the openness I am advocating would be a giant cultural shift in how science is done, a second open science revolution extending and completing the first open science revolution, of the 17th and 18th centuries.”⁶

Genom digitalisering och internet ställs det vetenskapliga systemet inför tekniska verktyg som ger öppenhet och tillgång helt nya möjligheter, jämfört med den första vetenskapliga revolutionen. Nya metoder och redskap för att dela och kommunicera vetenskapliga resultat leder också till nya förståelser av vad vetenskaplig publicering och spridning innebär för hela samhället. Vi befinner oss, enligt forskarna Bartling och Frieseke, i ett ”legacy gap” mellan tillgången till dessa nya metoder och deras fullständiga integration i den vetenskapliga kulturen. Kanske är det först när denna klyfta överbryggs som vi kan erkänna öppen vetenskap som en andra vetenskaplig revolution.⁷

Öppen vetenskap – vad är det?

Öppen vetenskap är en fundamental del i samhällets digitalisering med särskilt koppling till forskning och högre utbildning. I beskrivningar av ett öppet vetenskapssystem tas ett helhetsgrepp om relationerna mellan forskning, högre utbildning och det omgivande samhället. Rent konkret innebär öppen vetenskap att alla moment i forskningsprocessen kan delas och spridas via internet.

Öppen vetenskap innebär därmed en förståelse av den vetenskapliga processen där digitala tekniker och verktyg på nya sätt möjliggör samverkan och nya vägar att öppet sprida forskningsresultat. Kanalerna för att sprida forskningsresultat har mångfaldigats och nya möjligheter att såväl producera som söka och ordna vetenskaplig information via internet har uppkommit. De metoder och sätt som forskningen utförs på, hur forskare samverkar och delar kunskap såväl inom som utanför akademien samt hur forskningsinstitutioner organiseras för att öka genomslaget i samhället ingår alla i ett öppet vetenskapssystem.⁸

Öppen vetenskap beskrivs också ofta ha potentialen att stärka kvaliteten, betydelsen och nyttan med vetenskap genom att den görs mer pålitlig, mer effektiv och mer tillgänglig för hela samhället. Förhoppningen är att ett öppet vetenskapssystem ska kunna bidra till att stärka relationen och förändra traditionella kunskapshierarkier mellan vetenskapen och det omgivande samhället.⁹

Potentialen med öppen vetenskap är således stor men innebär även stora utmaningar. Rätt använda finns en möjlighet att de nya digitala verktygen både kan bidra till en ökad transparens i forskningsprocessen och ett större samhälleligt engagemang i och medvetenhet om forskningsprocessen.¹⁰ För att denna potential ska kunna uppfyllas är det emellertid angeläget att omvandlingen genomförs på ett ansvarsfullt och inkluderande sätt, i tydlig och likvärdig samverkan mellan olika aktörer i samhället.

Eftersom ett öppet vetenskapssystem omfattar hela forskningsprocessen ingår ett flertal olika element i definitionen. Någon allmänt

vedertagen och exakt beskrivning har ännu inte etablerats vilket innebär att beskrivningarna kan skilja sig åt beroende på källa. Gemensamt är emellertid att den öppna tillgången till vetenskapliga publikationer och forskningsdata ses som fundamentala delar. Ofta inkluderas även öppna lärresurser, öppen källkod, kollaborativ medborgarforskning samt nya sätt att mäta forskningens värde i det öppna vetenskapssystemet.

Öppen tillgång till vetenskapliga publikationer (Open Access)

Till vetenskapliga publikationer räknas vanligtvis artiklar, böcker och konferensrapporter. Mängden av sådana publikationer har under det senaste decenniet ökat mycket kraftigt, dels beroende på att både forskning och högre utbildning expanderat internationellt sett och dels på grund av att nya tekniska digitala hjälpmedel har gjort publiceringsprocessen enklare.

I det vetenskapliga publiceringssystemet, som vi känner det idag, finns en tydlig koppling mellan prestige och publikationer. Förlagens roll för och kontroll av publiceringssystemet är knuten till tryckning och spridning av de vetenskapliga resultaten men även till kvalitetssäkringssystem och forskarens meritvärde. Inläsningen av forskningsresultat i ett prenumerationsbaserat publiceringssystem är starkt kopplat till de stora internationella förlagens kommersialisering av forskningen, vilket är en process som har eskalerat sedan andra hälften 1900-talet.¹¹ Det vetenskapliga publiceringssystemet beskrivs idag som ett oligopol, där de fem största internationella förlagen (Elsevier, Springer, Wiley, Taylor & Francis och Sage) publicerar över 50 procent av alla vetenskapliga artiklar.¹²

Ökningen är markant jämfört med 1970-talet, då samma fem förlag enbart stod för 10 procent av all vetenskaplig publicering. På liknande sätt har vinstmarginalerna för dessa fem stora kommersiella förlag gradvis ökat sedan 1990-talet för att idag ligga på närmare 40 procent.¹³ Medie- och kommunikationsforskaren Jefferson D. Pooley är en

av dem som riktar stark kritik mot det låsta prenumerationsbaserade publiceringssystemet, eftersom det är forskarna själva som donerar sina resultat till förlagen som paketerar forskningen och sedan säljer den tillbaka till forskarsamfundet via lärosätenas bibliotek.¹⁴

Digitaliseringens omfattande påverkan på det vetenskapliga publiceringssystemet tog sin början vid slutet av 1990-talet då prenumerationslicenserna omvandlades från att omfatta tryckta tidskrifter till digitala e-resurser. De elektroniska resurserna är dyrare att förvärva än de tryckta, så trots att inköpen av tryckta medier har minskat har prisökningen för prenumerationslicenser ökat så till den grad att många lärosäten inte längre har råd att betala och allt fler därmed låses ute från tillgången till forskningsresultat. Antalet digitala enheter i forskningsbibliotekens mediebestånd varierar kraftigt mellan olika lärosäten. Denna snedfördelning är tydlig även i Sverige och innebär stora skillnader i tillgång till forskningsresultat och informationsförsörjning. Anställda och studenter vid mindre högskolor kan till exempel ha tillgång till några tusen enheter medan de stora universiteten via sina bibliotek erbjuder tillgång till flera hundra tusen enheter. Ännu tydligare blir denna skillnad när jämförelser görs mellan stora lärosätesbibliotek och mindre myndighets- och sjukhusbibliotek.¹⁵

Det har beräknats att den totala summan som betalas globalt i prenumerationslicenser för vetenskaplig publicering i ett låst prenumerationsbaserat system är ca 7,6 miljarder euro per år för ca 2 miljarder artiklar. Detta innebär teoretiskt en genomsnittlig kostnad på 3 800 euro för varje artikel som är publicerad i ett låst, prenumerationsbaserat system.¹⁶

I ett fullt öppet tillgängligt publiceringssystem kan förlagen inte längre ta betalt för prenumerationslicenser, vilket innebär att de i stället tar betalt av forskarna för själva publiceringen genom så kallade APC:er (Article Processing Charges). Från att kostnaderna för vetenskaplig publicering oftast enbart har belastats lärosätenas biblioteksbudgetar belastas avgifterna för publicering därmed även forskarna. Vanligtvis betalas denna avgift via

medel från forskningsfinansierarna eller via fakultetsmedel. Detta kan ibland leda till en föreställning att öppet tillgänglig publicering är dyrare än publicering i prenumerationsbaserade tidskrifter. Så är dock inte självklart fallet. Den genomsnittliga avgiften för öppet tillgänglig publicering ligger ofta runt 2 000 euro men kan vara både dyrare och billigare, inte sällan beroende vilket förlag tidskriften ligger hos samt på tidskriftens prestige och så kallad ”journal impact factor”.

Generellt sett är avgiften också lägre om det gäller publicering i en så kallad ren open access-tidskrift än i en hybrid-tidskrift, som är en prenumerationsbaserad tidskrift med möjlighet för forskaren att publicera sin artikel med öppen tillgång mot en avgift. Dessutom bör understrykas att majoriteten av öppet tillgängliga tidskrifter inte alls tar någon avgift för forskarna att publicera sina artiklar där.

Förutom att publicera sina sakkunniggranskade vetenskapliga resultat i öppet tillgängliga tidskrifter har forskarna nästan alltid möjlighet att parallellpublicera den senaste accepterade versionen av artikeln i ett öppet digitalt repository. För att inte förlora i prenumerationsintäkter har emellertid de stora internationella förlagen satt upp regler för så kallade embargotider för när forskaren tillåts att göra detta. Dessa embargotider är ofta 6 månader för publikationer inom naturvetenskap, teknologi och medicin och 12 månader för humaniora och samhällsvetenskap, men tenderar att successivt förlängas av förlagen.

Öppna forskningsdata (Open Research Data)

Förutom den öppna tillgången till vetenskapliga publikationer argumenteras ofta för betydelsen av att även göra underliggande forskningsdata och -material öppet tillgänglig för återanvändning och spridning också utanför forskarsamhället. Öppna forskningsdata rymms tillsammans med t.ex. öppna myndighetsdata och öppna kulturarvsdata under paraplybegreppet öppna data. Inom ramen för detta diskuteras ofta etiska och juridiska aspekter, tillsammans med behov av tekniskt och fi-

nansiellt hållbar infrastruktur för lagring och tillgängliggörande. Inte minst öppna data ses internationellt som gynnsamt för innovation och företagsamhet.¹⁷

Öppen källkod (Open Source)

Öppen källkod beskrivs som en möjlighet, och ofta även som en förutsättning, för omställningen till öppen vetenskap.

Icke-vinstdrivande internationella organisationer som Centre for Open Science (COS) och Public Knowledge Project (PKP) erbjuder till exempel öppen källkod för olika system att sprida vetenskapliga resultat, bland annat genom publiceringsverktyg och plattformar samt för att arrangera konferenser och möten.¹⁸

Öppna läresurser (Open Educational Resources, OER)

Öppna läresurser innefattar alla typer av digitalt material för lärande, utbildning och forskning som med hjälp av öppna licenser är fria att återanvända, förbättra och bygga vidare på för alla i utbildande syfte.

Under de senaste tio åren har de öppna läresursernas betydelse i digitaliseringen av olika utbildningssystem fått allt större inverkan och även blivit en fråga på den internationella forsknings- och utbildningspolitiska agendan. Öppna nätbaserade kurser spås under den närmaste framtiden locka fler personer till utbildning än det antal studenter som just nu utbildar sig på universitet världen över. Kopplingen mellan livslångt lärande, kontinuerlig kompetensutveckling och öppna läresurser betonas av stora internationella organisationer, så som OECD, Unesco och IFLA.¹⁹

Kollaborativ medborgarforskning (Citizen Science)

En tydlig komponent i det öppna vetenskapsystemet är behovet av ett starkare engagemang och större delaktighet mellan medborgare och forskarsamhälle. I termer av ”vetenskapens demokratisering” byggs därmed vidare på den så kallade ”participatory turn”

som sedan 1960-talet betonar medborgardelaktighet i samhällliga beslutsprocesser som en förutsättning för demokrati.²⁰

Inte minst av EU-kommissionen drivs tesen att öppen vetenskap är en förutsättning för att stärka medborgarforskning och att medborgarnas delaktighet i såväl beslutfattande processer som i forskningsprocesser bör främjas. I ett öppet vetenskapssystem, där allmänheten ges möjlighet att delta i den vetenskapliga kunskapsproduktionen, finns alltså en potential att öka förståelsen för den vetenskapliga processen.

Syftet är således både att öka medborgarnas förtroende för vetenskapen och forskningens genomslag i samhällsutvecklingen.²¹

Nya sätt att mäta forskningens värde (New generation metrics/ Responsible metrics)

Ett hinder i omställningen till ett öppet vetenskapssystem är de internationellt etablerade incitamentsstrukturer som belönar forskarna utifrån antal publikationer i högrankade tidskrifter.

Framför allt ”journal impact factor” kritiserar allt starkare för att användas som en kvalitetssäkring av innehållet i en artikel, snarare än som den mätmetod för vetenskapliga tidskrifter som systemet är utformad för. Den kritik som framförs handlar i huvudsak om behovet att använda olika mätmetoder på ett ansvarsfullt sätt och att kombinera kvantitativa metoder med kvalitativa metoder.²²

Förutom att enbart bedöma forskningens kvalitet utifrån publikationens genomslag inom vetenskapen synliggörs även behovet att etablera mätmetoder som också inkluderar alla former av öppna vetenskapspraktiker, så som till exempel att sprida öppna forskningsdata, bidra till öppna metoder och engagemang med andra brukargrupper i det omgivande samhället.²³

Om målet med ett öppet vetenskapssystem ska kunna uppnås behöver det alltså etableras internationellt vedertagna modeller där olika nya och traditionella mätmetoder kombineras för att värdera såväl excellens som samhällspå-

verkan. Detta skulle innebära att kvaliteten både för forskningens utbud och för efterfrågan uppmärksammas och värderas i meriterings- och medeltilldelningssystem.

Strategier i Sverige och EU

I Sverige har regeringen i forskningspropositionen *Kunskap i samverkan* uttryckt ett starkt stöd och en målbild för öppen tillgång till forskningsresultat (2016/17:50). Detta forskningspolitiska mål ska vara fullt uppnått senast 2026 och det konstateras vara ett gemensamt ansvar för alla aktörer i forskningssystemet att bidra till genomförandet av denna omställning. I propositionen konstateras också att några av hindrena i denna omställning är bristande incitament och behov av hållbar infrastruktur.

Motiven är att:

”Öppen tillgång till forskningsresultat bidrar till att upprätthålla och främja en hög forskningskvalitet. När resultat blir snabbt tillgängliga kan forskningen snabbare gå framåt genom att fler forskare kan validera och bygga vidare på tidigare resultat. Forskning och utveckling bedrivs inte bara på lärosäten utan även i hög grad inom industri, små och medelstora företag och den offentliga sektorn. Genom aktiv spridning och öppen tillgång till forskningsresultat får även dessa aktörer snabbare del av nya forskningsgenombrott, vilket kan bidra till innovationer, stärkt konkurrenskraft och en stärkt offentlig sektor.”²⁴

Öppen tillgång till forskningsresultat sätts också i samband med en av de stora samhällsutmaningarna genom att digitaliseringen på ett genomgripande sätt bland annat förändrar förutsättningarna för hur forskning och utbildning bedrivs, hur forskningsresultat kommuniceras samt hur samverkan sker med det omgivande samhället.²⁵

Det forskningspolitiska målet följer det förslag till nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information som Vetenskapsrådet under 2014 tog fram i samråd

med Kungliga biblioteket.²⁶ Det är också i linje med de rådsslutsatser för öppen tillgång som undertecknades EU:s forskningsministrar vid Konkurrenskraftsrådets möte i maj 2016. För EU-kommissionen har öppen tillgång och öppen vetenskap sedan många år varit en nyckelstrategi på den europeiska agendan. Allt sedan FP7 har dessa frågor funnits med, förstärkts inom ramen för Horizon2020 och kommer med största sannolikhet att prägla hela utformningen av FP9.²⁷

Som en följd av det forskningspolitiska målet för öppen tillgång har Kungliga biblioteket och Vetenskapsrådet från 2017 varsitt nationellt samordningsuppdrag gällande öppen tillgång till vetenskapliga publikationer respektive öppna forskningsdata. Inom ramen för uppdraget att samordna omställningen till ett öppet tillgängligt publiceringssystem ansvarar Kungliga biblioteket för ett antal utredningar som utifrån några identifierade hinder ska ta fram nationella rekommendationer för vad som behövs för att regeringens målbild ska kunna realiseras.

Förutom att undersöka hur befintliga meriterings- och medeltilldelningssystem inom akademien förhåller sig till incitament för att publicera forskningsresultat med öppen tillgång, utreds även hur Sverige ska finansiera omställningen från ett prenumerationsbaserat till ett öppet tillgängligt publiceringssystem. Också frågor som rör böcker och nationella tidskrifter kopplat till öppen tillgång samt uppföljning av nationella krav och rekommendationer på öppet tillgänglig publicering utreds. I utredningsgrupperna deltar representanter från såväl svenska forskningsfinansiärer, lärosäten, forskarsamhället samt Kungliga biblioteket. Utredningarna kommer i huvudsak pågå under 2018 och rekommendationerna ska överlämnas till regeringen under 2019.²⁸

Samhällets behov av öppen vetenskap

Den öppna tillgången till forskningsresultat anges ofta kunna stärka såväl hela vetenskapsystemet som det omgivande samhället. Med öppen tillgång till vetenskaplig information

ges alla forskare, nationellt och internationellt och oavsett om man är verksam inom eller utanför akademien, möjlighet att läsa, ladda ner och återanvända sakkunniggranskade forskningsresultat. Allt fler undersökningar visar också att antalet citeringar ökar för vetenskapliga resultat som publiceras öppet tillgängliga.²⁹ Med rätt förutsättningar, så som till exempel öppna lärresurser och ett incitamentssystem som stödjer och uppmuntrar forskarna att göra sina resultat öppet tillgängliga, kan även samverkan mellan vetenskapen och det omgivande samhället stärkas och forskningens genomslag underlättas.

För att omställningen till ett öppet vetenskapssystem ska ske på ett demokratiskt och ansvarsfullt sätt behöver den förstås ur ett globalt perspektiv. Flera stora internationella och mellanstatliga organisationer arbetar för att stärka och understryka betydelsen av den öppna tillgången till vetenskaplig information, inte minst för att lösa de stora samhällsutmaningarna. Unesco betonar att öppen tillgång till vetenskapliga publikationer är av grundläggande betydelse för att uppnå åtminstone 10 av FN:s 17 hållbarhetsmål. Därmed bygger Unesco sina initiativ för öppen tillgång till vetenskaplig information kring hållbarhetsmålen, för att uppmärksamma och säkra att vetenskapliga resultat möter samhällets behov och svarar upp mot samtida och framtida hållbarhetsutmaningar.³⁰

Den öppna tillgångens betydelse för forskningens samhällspåverkan och spridning utanför akademien har undersökts i ett antal studier. De första resultaten och analyserna av olika undersökningar som har publicerats i vetenskapliga artiklar kan visa på ett tydligt behov hos många olika aktörsgrupper i samhället att ta del av och återanvända vetenskapliga resultat. Nyttan av öppen tillgång verkar således vara stor för hela samhället. Men mer forskning kring vilka behov olika aktörsgrupper har av öppen vetenskap och hur människor i sina professioner söker vetenskapliga resultat på internet behövs.

Särskilt när det gäller hälso- och sjukvårdsrelaterad forskning finns ett starkt intresse, till exempel i Japan, USA och Nederländerna,

att kunna ta del av forskningsresultat.³¹ Just inom medicin och sjukvård finns också ett stort behov av likvärdig tillgång till forskningsresultat för alla praktiker vid sjukhus och vårdcentraler. I ett låst prenumerationsbaserat publiceringssystem finns ofta problem med kostnader och här finns många gånger en förhoppning att ökad öppenhet och tillgänglighet kan ändra på detta.³²

Att industri och näringsliv har behov av öppen vetenskap i en kunskapsekonomi där kraven på innovation och effektivitet är stora, bekräftas också av ett antal studier. Särskilt intressant är den stora andel små och medelstora företag i Storbritannien som uppgett sig ha behov av tillgång till vetenskapliga resultat och att öppen tillgång då var den tredje mest använda möjligheten att läsa forskningspublikationer, förutom personliga prenumerationer eller företagslicenser. En annan studie genomförd i Storbritannien visar att 85 procent av forskare inom industrin uppgett sig ha problem med att få tillgång till vetenskapliga resultat, jämfört med enbart 44 procent av forskare vid ett lärosäte.³³

Höga prenumerationskostnader angavs i ett par studier också som ett stort hinder för ideella organisationer att få tillgång till vetenskapliga publikationer. Nästan alla respondenter i studierna nämnde den öppna tillgången till forskningsresultat som det bästa verktyget för dem att öka sitt användande av forskning.³⁴ Betydelsen av evidensbaserat beslutsfattande understryks allt oftare och då inte sällan i relation till de hot mot demokratin som faktaresistens och desinformation kan innebära. Detta visar två studier som har genomförts i Kanada och Nigeria.

I Sverige är kunskapen om samhällets behov av öppen vetenskap generellt sett låg och få studier har genomförts på nationell nivå. I rapporten *På vetenskaplig grund* (2016) framkommer dock tydligt att många forskande

myndigheter anser sig ha bristfällig tillgång till de vetenskapliga publikationer som behövs i verksamheten. Dessutom uttrycks ett behov av samlad kompetens kring informationsförsörjning och publicering samt mer stöd och högre krav på publicering med öppen tillgång.³⁵

Är framtiden ljus för den öppna vetenskapen?

I denna artikel har innebörden och betydelsen av omställningen till ett öppet vetenskapssystem diskuterats, främst utifrån förståelsen av öppen tillgång till vetenskapliga publikationer som en av grundpelarna i digitaliseringen av forskning och högre utbildning.

Hur och när denna omställning kan komma att vara fullt genomförd är omöjligt och inte särskilt vettigt att sia om, även om de internationella och nationella målbilder som ges ligger fem till tio år framför oss. Men öppenhet och digitalisering är inte processer som bär på självklara inneboende vägar för spridning och skapande av kunskap. Olika vägval måste prövas och kan utvärderas först i efterhand, de kan i värsta fall ha lett helt fel och behöver omvärderas. Denna eventuella andra vetenskapliga revolution har visserligen en potential att ytterligare öka öppenhet och transparens och lösa samhällsliga problem men behöver inte nödvändigtvis leda till detta.

Artikeln har i stor utsträckning uppmärksammat potentialen med ett öppet vetenskapssystem. Avslutningsvis kan det därför vara på sin plats att också nämna den risk som alltid finns om visionära policybeslut och forskningspolitiska mål inte framgångsrikt integreras i forskarsamhällets praktiker. Huruvida den öppna vetenskapens många potentialer kan realiseras beror därför i hög utsträckning på hur olika aktörgrupper ges möjlighet att delta i och påverka omställningsprocessen.

Noter

1. Budapest Open Access Initiative (2002).
2. Budapest Open Access Initiative (2002).
3. Bartling & Frieseke (2014).

4. Se t.ex. Merton (1942), Popper (1959), Kuhn (1970), Latour (2004).
5. Neylon (2017).
6. Nielsen (2011).
7. Bartling & Frieseke (2014).

8. European Commission (2017b).
9. Council of the European Union (2016).
10. Eellend (2017).
11. Fyfe et al. (2017).
12. Larivière et al. (2015).
13. Daniels & Thistlethwaite (2016).
14. Pooley (2016).
15. Svensk biblioteksförening (2015).
16. Schimmer et al. (2015).
17. European Commission (2017d).
18. Se t ex The Centre for Open Science (2018) och PKP Publishing Services (2018).
19. Se t ex Eellend (2017).
20. Se t ex Rawls (1993), Fishkin (2009).
21. European Commission (2017a).
22. Se t ex The Declaration on Research Assessments, DORA. (2012).
23. European Commission (2017c).
24. Regeringen i Sverige (2016).
25. Regeringen i Sverige (2016).
26. Vetenskapsrådet (2015).
27. European Commission (2018).
28. Kungliga biblioteket (2018).
29. Sparc Europe. (2016).
30. Unesco (2018).
31. ElSabry (2017).
32. Eellend (2017).
33. ElSabry (2017).
34. ElSabry (2017).
35. Kungliga biblioteket och Svensk biblioteksförening (2016).

Referenser

- Bartling, Sönke & Frieseke, Sascha (2014). Towards Another Scientific Revolution, s. 3- 15 i Bartling, Sönke & Frieseke, Sascha (red.) *Opening Science*. Cham: Springer International Publishing.
- Budapest Open Access Initiative (2002). [Online.] Tillgänglig på <<http://www.budapestopenaccessinitiative.org/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Council of the European Union (2016). The Transition towards an Open Science System: Council Conclusions. Bryssel den 27 maj 2016. [Online.] Tillgänglig på <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/en/pdf>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Daniels, Jessie & Thistlethwaite, Polly (2016). *Being a Scholar in the Digital Era: Transforming Scholarly Practice for the Public Good*. Bristol: Policy Press.
- Eellend, Beate (2017). I digitaliseringens tidevarv: biblioteken och det öppna vetenskapssystemet, s. 343-373 i Fichtelius, Erik; Enarson, Eva; Hansson, Kristers; Klein, Jesper & Persson, Christina (red.) *Den femte statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Stockholm: Kungliga biblioteket.

- ElSabry, ElHassan (2017). Who Needs Access to Research: Exploring the Societal Impact of Open Access. *Revue française des sciences de l'information et de la communication* 6(11): 1-22.
- European Commission (2017a). *Evaluation of Research Careers Fully Acknowledging Open Science Practices; Rewards, Incentives and/or Recognition for Researchers Practicing Open Science*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online.]
- European Commission (2017b). *LAB-FAB-APP. Investing in the European Future We Want*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online.]
- European Commission (2017c). *Next generation metrics. Responsible metrics and evaluation for open science*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online.]
- European Commission (2017d). Open Science Monitor. [Online.] Tillgänglig på <<https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=home§ion=monitor>>. Hämtad den 12 april 2018.
- European Commission (2018). Open Science. [Online]. Tillgänglig på <<https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Fishkin, James S. (2009). *When the People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation*. Oxford: Oxford University Press.
- Fyfe, Aileen; Coate, Kelly; Curry, Stephen; Lawson, Stuart; Moxham, Noah & Røstvik, Camilla Mørk (2017). *Untangling Academic Publishing: A History of the Relationship between Commercial Interests, Academic Prestige and the Circulation of Research*. [Online.] Tillgänglig på <https://zenodo.org/record/546100#.Wt4x4y_qHMU>. Hämtad den 12 april 2018.
- Kuhn, Thomas S. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. 2nd Revised Edition. Chicago, Ill: University of Chicago Press.
- Kungliga biblioteket (2018). *OpenAccess.se: samordning av öppen tillgång till vetenskapliga publikationer i Sverige*. [Blogg.] Tillgänglig på <www.openaccess.se>. Hämtad den 12 april 2018.
- Kungliga biblioteket och Svensk biblioteksförening (2016). *På vetenskaplig grund. Vetenskaplig informationsförsörjning vid statliga myndigheter*. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/06/pa-vetenskaplig-grund-utskrift-web-2017.pdf>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Larivière, Vincent; Haustein, Stephanie & Mongeon, Philippe (2015). The Oligopoly of Academic Publishers in the Digital Era. *PLoS ONE* 10(6): e0127502.
- Latour, Bruno (2004). *Politics of Nature: How to Bring the Sciences into Democracy*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

- Merton, Robert K. (1942). Science and Technology in a Democratic Order. *Journal of Legal and Political Sociology* 1(1): 115-126.
- Neylon, Cameron (2017). Openness in Scholarship: A Return to Core Values? s. 6-17 i Chan, Leslie & Fernando, Loizides (red.), *Expanding Perspectives on Open Science: Communities, Cultures and Diversity in Concepts and Practices*. Limassol: ELPUB.
- Nielsen, Michael (2011). *Reinventing Discovery: The Age of Networked Science*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Pooley, Jefferson D. (2016). Open Media Scholarship: The Case for Open Access in Media Studies. *International Journal of Communication* 10(1): 6148-6164.
- Popper, Karl R. (1959). *The Logic of Scientific Discovery*. London: Hutchinson and Co.
- Rawls, John (1993). *Political Liberalism*. New York, N.Y.: Columbia University Press.
- Regeringen i Sverige (2016). *Kunskap i samverkan: för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*. Proposition 2016/17:50. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2016/11/prop.-20161750/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Schimmer, Ralf; Geschuhn, Kai Karin & Vogler, Andreas (2015). *Disrupting the subscription journals' business model for the necessary large-scale transformation to open access*. A Max Planck Digital Library Open Access Policy White Paper. München: Max Planck Digital Library.
- Sparc Europe (2016). *The Open Access Citation Advantage Service*. [Online.] Tillgänglig på <<https://sparceurope.org/what-we-do/open-access/sparceurope-open-access-resources/open-access-citation-advantage-service-oaca/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Svensk biblioteksförning (2015). *Effektiv vetenskaplig kommunikation. För forskning, utbildning och nyttiggörande*. Stockholm: Svensk biblioteksförning, utvecklingsrådet för vetenskaplig informationsförmedling. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/effektiv-vetenskaplig-kommunikation-rapport-webb.pdf>>. Hämtad den 12 april 2018.
- The Centre for Open Science (2018). The Centre for Open Science [Online.] Tillgänglig på <<https://cos.io/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- The Declaration on Research Assessments, DORA. (2012) [Online]. Tillgänglig på <<https://sfdora.org/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Unesco (2018). *Open Access to Scientific Information*. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/open-access-to-scientific-information/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- Vetenskapsrådet (2015). *Förslag till nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskapliga information*. [Online.] Tillgänglig på <<https://publikationer.vr.se/produkt/forslag-till-nationella-riktlinjer-for-oppentillgang-till-vetenskaplig-information/>>. Hämtad den 12 april 2018.
- PKP Publishing Services (2018). Public Knowledge Project. [Online.] Tillgänglig på <<https://pkp.sfu.ca/>>. Hämtad den 12 april 2018.

Anna-Sofia Ruth

Open Access Publishing

A structured reform or a confusing mess?

Free access to all research literature is considered a legitimate principle, but Open Access terminology and the whole notion of uncontrolled distribution remain foreign to many people. When issues such as profit, prestige, career advancement and global economic inequality are involved, there is no simple way of turning the idea into reality. However, both the spiralling costs of journal subscriptions and the popularity of platforms circulating pirated research publications call for a change. It is a question of creating a sustainable model for doing and disseminating research. The purpose of this article is to provide a general view on Open Access publishing.

The spiralling costs of journal subscriptions and the high profit margins of academic publishers¹ have caused much discussion during the past several years. The concentration of publishing in the hands of just a few corporations has made such increase possible.² As early as in 2012, Harvard University stated that it cannot keep paying more and more for journals, thus encouraging researchers to publish on Open Access.³ Still, no drastic changes have taken place within the publishing industry. University libraries have had to trim their collections and discontinue journal subscriptions.

Apart from costs, an important argument for Open Access is that publicly funded research should benefit society as a whole. Therefore, it should be open to all users, including citizens, policy makers, journalists professionals and businesses. The wider the audience, the bigger the potential for gaining attention and creating multidisciplinary and inter-sectorial collaborations to foster societal impact.

Anna-Sofia Ruth, Information Specialist at the Tampere University Library in Finland and Coordinator for the Publication Forum, the Finnish register of scientific publication channels, at the Federation of Finnish Learned Societies from 2014–2017.

Beginning with the European Commission's Horizon 2020 program, many national and international research funders currently require or at least recommend Open Access publishing. Among the Nordic countries, Denmark, Norway and Sweden have set national strategies to support the adoption of Open Access. In Denmark, the goal is to have all publicly funded research openly available by 2022. In Norway, the deadline for full Open Access is 2024, and in Sweden the deadline is 2026. Such clear-cut policies are yet to be introduced in Finland and Iceland, but research institutions and important research funders in both countries have mandates for Open Access.⁴

Types of Open Access

In 2002, the Budapest Open Access Initiative declaration stated that:

“Open access to peer-reviewed journal literature is the goal. Self-archiving (I.) and a new generation of open-access journals (II.) are the ways to attain this goal. They are not only direct and effective means to this end, they are within the reach of scholars themselves, immediately, and need not wait on changes brought about by markets or legislation.”⁵

Since the declaration, many different views and many different ways of carrying out Open Access have emerged. Naturally, self-archiving and publishing in non-paywall journals remain the most well-known forms of Open Access. There is no widely accepted consensus on which is better. However, as self-archiving copies of published articles hardly changes the current publishing model, perhaps the highest hopes are set on flipping journals from the subscription-based model to the Open Access services-based model. This might not require extra funding if all the money that is already invested in the publishing system were to be redirected.⁶

Gold Open Access means publishing in a journal that contains only freely available articles. Instead of subscription fees, these journals are financed using article processing charges (APCs). Some journals are funded by library consortia or other organizations and therefore no charge is incurred. In cases where APCs are collected, the costs can often be subsidized by, for example, grant funding or institutional funding, although available funding sources depend on the discipline.⁷ The gold route also works for books and book chapters.

The publication process is often faster in open journals compared to traditional journals. Many also use Creative Commons licenses that help clarify terms and conditions. In many cases, the authors retain copyright when publishing in an Open Access journal, so the model is in some ways fairer to authors than the subscription-based model. The downside of the gold route is that the selection of open journals is not as wide and the journals are not as renowned as traditional journals. A recent study shows that Green and Hybrid Open Access articles are cited above the world average, whereas Gold Open Access articles and paywalled papers are cited below the world average.⁸ Of course, perceived quality and prestige change over time, which means this is not necessarily a permanent problem.

Green Open Access refers to self-archiving (or parallel publishing). This means publishing in a subscription-based journal and archiving a version of that article in an in-

stitutional or other open, non-commercial repository. The green route has many benefits from a researcher's point of view; it does not cost money, almost all publishers allow it in some form and it often complies with funders' requirements. While self-archiving is free of charge in terms of money, it is not so in terms of work. Unless the author has retained full copyright for the published work, there are many questions to be answered. To publish a copy of their own work, researchers must check whether the journal allows self-archiving, and if so, which version. The allowed version can be either the pre-print (not refereed), the post-print (refereed but without layout) or the publisher's PDF (final version with layout). Another thing to check is whether the journal allows self-archiving immediately or after a certain delay, an embargo period. Typical embargoes range from six months to several years. There is a tool, SHERPA/RoMEO, to help figure out some of these issues, but it does not contain every last journal or all relevant pieces of information.

Many subscription-based journals provide the opportunity to open individual articles in return for payment. This is called *Hybrid Open Access*. To authors, publishing in a hybrid journal may seem like an attractive alternative—a well-known brand and the benefits of openness in the same package. However, the problem here is that the research organization pays twice for the same article in the form of a subscription fee and an additional Open Access fee. For this reason, a host of research funding agencies do not encourage publishing in hybrid journals. APCs associated with hybrid journals are also generally higher than those associated with fully Open Access journals.

As part of licensing negotiations, many big publishers have begun to offer discounts on APCs. These offset deals allow authors working at subscribing organizations to pay less for publishing in certain journals. However, the handling of payments and contracts add administrative work in research organizations. That combined with the lack of information on the total expenses causes a risk that pub-

lications will end up costing even more than before.⁹

As the shift to Open Access has been relatively slow, it has given ground to so-called *Black Open Access*, which means access via unlicensed copies on academic social networks (ASNs), such as ResearchGate, Mendeley and Academia.edu, or pirate websites, such as Sci-Hub.¹⁰ Admittedly, it might be questionable even to include Black Open Access among the other options, but the fact is that these pirate sites are very popular.¹¹ They are also efficient. While approximately 27–47 percent of research articles are available on legal Open Access,¹² nearly 80 percent are available via illegal channels.¹³ Needless to say, this cannot be a long-term solution for making research outputs openly available.

Questionable publishers and journals

The new business model based on APCs has created some undesirable consequences.¹⁴ The term ‘predatory open access’ has been used for publishers and journals that fail to comply with responsible conduct of research practices. These publishers charge a fee but fail to perform the duties of an academic publisher,

such as carrying out peer reviews or archiving past issues. In other words, everything that is paid for is published irrespective of the authenticity or accuracy of the findings. It seems that the number of both questionable journals and the number of articles in them have been increasing quite rapidly.¹⁵

Characteristics of dubious journals include aggressive spamming, fuzzy or broad scope, poor quality websites, extremely fast acceptance and lack of information about the editorial board and staff. Questionable journals tend to use abbreviations and titles similar to those of reputable academic journals to appear legitimate. They might display fabricated “Impact Factors” and misuse logos and names of well-known databases for marketing purposes. Of course, these problems do not only affect open access publishing. It is also worth remembering that not all Open Access journals charge APCs and that charging fees does not in itself make the publisher dishonest.

Many people have used the “Beall’s List”, a website put together by academic librarian Jeffrey Beall, to help sift through suspicious journals and publishers. However, the list was suddenly taken down in January 2017. Currently, there is no curated “blacklist” of questionable publishers, and keeping one up-to-date would

Type	Advantages	Disadvantages
Gold OA = fully open journals freely and permanently accessible for everyone	Fairer conditions, lower or no APCs	Prestige of publication channels often lower, narrow selection in some disciplines, no citation advantage
Green OA = self-archiving a version of an article in an online open repository	Wide selection, free of charge, citation advantage	Laborious, access delayed by embargoes, does little to change the industry
Hybrid OA = subscription journals with paid OA option for individual articles	Wide selection, citation advantage	Laborious, higher APCs, risk of rising total costs, might conflict with funders’ requirements
Black OA = unlicensed copies on ASNs or pirate websites	Efficient	Untenable, violates the rights of copyright holders

Types of Open Access and their advantages and disadvantages.

be a full-time job because new publishers and journals pop up every week. A better solution to tackle this problem is to learn how to assess journals and recognize reliable ones. Helpful tools include the Directory of Open Access Journals and Think.Check.Submit.

Openness versus success?

According to a common view, the current scientific reward system combined with indicators such as the journal impact factor and national publication channel ratings creates incentives that work against Open Access. The problem is recognized,¹⁶ but solving it is another matter. Funders seem to look to researchers, researchers look to employers and policy makers, employers look to publishers and policy makers and so on. If change is expected, both money and rewards should be granted based on the openness of research.

The European Commission has published a report that suggests a new kind of model for research evaluation. The so-called Open Science Career Assessment Matrix takes into account aspects other than research output. In the Matrix, contributions relating to research processes, service and leadership, research impact (including commercial and societal impact), teaching and supervision and professional experience are evaluated from the perspective of Open Science. The framework can be used when recruiting and promoting researchers, evaluating grant and fellowship applications and developing institutional models for funding allocation. The report also recommends that both existing and future funding mechanisms at the national, regional and institutional levels should include incentives to support Open Science.¹⁷

Norway, Denmark and Finland use the so-called Norwegian Model to allocate performance-based funding to universities. The model consists of a national Current Research Information System (CRIS) and a publication

indicator that is comparable across fields.¹⁸ The publication indicator is weighted according to publication type and the level of the publication channel in which the research has come out. In the national classifications, there are two or three levels, with the highest level consisting of the most established publication channels of each discipline. This has caused criticism among Open Access advocates.

However, the ratings are based on the decisions made by representatives of the scientific community, which makes it possible to influence the position of Open Access publication channels. Comments and suggestions from researchers are welcome and will be taken into account when making decisions about the ratings. This can be further supported by evaluation guidelines. For example, in the Finnish rating, if two equally good journals are competing for the higher level, the journal that is either Gold Open Access or that allows self-archiving should be favoured.

There is a collaboration group with representatives from Denmark, the Faroe Islands, Greenland, Finland, Iceland, Norway and Sweden working together to create a common Nordic register for publication channels.¹⁹ Bearing in mind the national policies on Open Access in the participating countries, openness will perhaps have a visible role in the Nordic register.

Conclusion

So, what should one think about Open Access? Is it an agonizing mess of definitions and practices or a way of enhancing research and its impact on society?

At the moment, it seems to be both. Luckily, it is not up to the individual researcher to create a winning strategy for Open Access. There are several, often complementary ways to support openness. Depending on the situation, the researcher can choose whichever best serves her or his purpose.

Some Useful Tools to Access Open Access Content

- **Directory of Open Access Journals:** a community-curated online directory of peer-reviewed journals, including information on APCs and licensing – <https://doaj.org>
- **DOAJ Best Practice Guide** – <https://www.doajbestpracticeguide.org>
- **Directory of Open Access Books:** peer-reviewed books and book chapters – <https://www.doabooks.org>
- **SHERPA/RoMEO:** publisher copyright policies and self-archiving – <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/search.php>
- **SHERPA/FACT:** funders and authors compliance tool – <http://www.sherpa.ac.uk/fact/index.php>
- **SHERPA/JULIET:** funders' open access policies – <http://v2.sherpa.ac.uk/juliet/>
- **Think.Check.Submit:** a check list for selecting a reliable journal – <https://thinkchecksubmit.org/>
- **Avoiding Predatory Journals and Questionable Conferences:** A Resource Guide – <http://dx.doi.org/10.5072/PRISM/20>
- **Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing:** guidelines by the Committee on Publication Ethics – <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>
- **Creative Commons Licenses:** open licensing to help share your work – <https://creativecommons.org/share-your-work/>
- **JournalTOCS:** for checking if a journal is subscription-based, hybrid or Open Access – <http://www.journaltocs.ac.uk/index.php>
- **Unpaywall:** a free add-on to discover legal Open Access publications – <http://unpaywall.org>

Notes

1. Matthews (2018).
2. Larivière et al. (2015).
3. Sample (2012).
4. OpenAIRE (2018).
5. Budapest Open Access Initiative (2002).
6. Schimmer et al. (2015).
7. Solomon & Björk (2012).
8. Piwowar et al. (2018).
9. Björk & Solomon (2014); Earney (2017).
10. Björk (2017).
11. Bohannon (2016).
12. Piwowar et al. (2018).
13. Himmelstein et al. (2018).
14. Ruth (2018). This section is based on my previous article 'How to avoid predatory publishers?' first published in Finnish at www.vastuullinentiede.fi

- under CC BY 4.0. English translation to be published in spring 2018.
15. Shen & Björk (2015).
16. Moriarty (2016); Fecher et al. (2017).
17. European Commission (2017).
18. Sivertsen (2016).
19. NSD (2018).

References

- Björk, Bo-Christer (2017). Gold, Green, and Black Open Access. *Learned Publishing* 30(2): 173–175.
- Björk, Bo-Christer & Solomon, David (2014). How Research Funders Can Finance APCs in Full OA and Hybrid Journals. *Learned Publishing* 27(2): 93–103.

- Bohannon, John (2016). Who's Downloading Pirated Papers? Everyone. *Science* 28 April 2016. [Online.] Accessed 15 April 2018.
- Budapest Open Access Initiative (2002). Available at <<http://www.budapestopenaccessinitiative.org/>>. Accessed 8 March 2018.
- Earney, Liam (2017). Offsetting and its Discontents: Challenges and Opportunities of Open Access Offsetting Agreements. *Insights* 30(1): 11–24.
- European Commission (Directorate-General for Research and Innovation) (2017). *Evaluation of Research Careers Fully Acknowledging Open Science Practices: Rewards, Incentives and/or Recognition for Researchers Practicing Open Science*. [Online.] Available at <https://ec.europa.eu/research/open-science/pdf/os_rewards_wgreport_final.pdf>. Accessed 15 April 2018.
- Fecher, Benedikt; Friesike, Sascha; Hebing, Marcel & Linek, Stephanie (2017). A Reputation Economy: How Individual Reward Considerations Trump Systemic Arguments for Open Access to Data. *Palgrave Communications* 3:17051.
- Himmelstein, Daniel S.; Rodrigues Romero, Ariel; Lev-ernier, Jacob G.; Munro, Thomas A.; McLaughlin, Stephen R.; Greshake Tzovaras, Bastian & Greene, Casey S. (2018). Sci-Hub Provides Access to Nearly All Scholarly Literature. *eLife* 7:e32822.
- Larivière, Vincent; Haustein, Stefanie & Mongeon, Philippe (2015). The Oligopoly of Academic Publishers in the Digital Era. *PLoS ONE* 10(6): e0127502.
- Matthews, David (2018). Is It Time to Nationalise Academic Publishers? *Times Higher Education* 2 March 2018. [Blog.] Available at <<https://www.timeshighereducation.com/blog/it-time-nationalise-academic-publishers>>. Accessed 2 March 2018.
- Moriarty, Philip (2016). Addicted to the Brand: The Hypocrisy of a Publishing Academic. *LSE Impact Blog* 14 March 2016. [Blog.] Available at <<http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2016/03/14/addicted-to-the-brand-the-hypocrisy-of-a-publishing-academic/>>. Accessed 7 March 2018.
- NSD (2018). The Nordic List: Nordic Cooperation on Research Publication Channels towards a Common List. [Online.] Available at <<https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>>. Accessed 13 March 2018.
- OpenAIRE (2018). Overview of Open Access in the EU Member States. [Online.] Available at <<https://www.openaire.eu/member-states-overview>>. Accessed 9 March 2018.
- Piwowar, Heather; Priem, Jason, Larivière, Vincent; Alperin, Juan Pablo; Matthias, Lisa; Norlander, Bree; Farley, Ashley; West, Jevin & Haustein, Stefanie (2018). The State of OA: A Large-Scale Analysis of the Prevalence and Impact of Open Access Articles. *PeerJ* 6:e4375.
- Ruth, Anna-Sofia (2018). Kuinka välttää saalistajulkaisuja? *Vastuullinen tiede* 15 March 2018. [Online.]. Available at <<https://www.vastuullinentiede.fi/?q=fi/julkaiseminen/kuinka-v%C3%A4litt%C3%A4%C3%A4-saalistajulkaisuja>>. Accessed 23 March 2018.
- Sample, Ian (2012). Harvard University Says It Can't Afford Journal Publishers' Prices. *The Guardian* 24 April 2012. [Online.] Available at <<https://www.theguardian.com/science/2012/apr/24/harvard-university-journal-publishers-prices>>. Accessed 20 February 2018.
- Schimmer, Ralf; Geschuhn, Kai Karin & Vogler, Andreas (2015). Disrupting the Subscription Journals' Business Model for the Necessary Large-Scale Transformation to Open Access. A Max Planck Digital Library Open Access Policy White Paper.
- Shen, Cenyu & Björk, Bo-Christer (2015). 'Predatory' Open Access: A Longitudinal Study of Article Volumes and Market Characteristics. *BMC Medicine* 13:230.
- Sivertsen, Gunnar (2016). Data Integration in Scandinavia. *Scientometrics* 106(2): 849–855.
- Solomon, David & Björk, Bo-Christer (2012). Publication Fees in Open Access Publishing: Sources of Funding and Factors Influencing Choice of Journal. *Journal of the Association for Information Science and Technology* 63(1): 98–107.

Ninna Meier, Charlotte Wegener & Kasper Elmholdt

Open Writing: The Missing Link?

Exploring academic writing in the open-science era

While community-based research, co-creation, social innovation and similar ideas are increasingly popular as ways to cultivate research with impact in and for society, little attention has been given to the role of writing in achieving this. In this essay, we explore writing in relation to Open Science. What does Open Science mean for researchers' everyday work practices, and thus for academic writing? To address this question, we have developed the term Open Writing. Open Writing relates to the core work of academia (research activities, teaching and supervision) as well as to the larger institutional environment. Specifically, we argue that academic writing, as both process and product, holds the potential to be "the missing link", the medium that connects research-as-practice to the ambitions found in Open Science and the Impact Agenda.

"You have to be open to everything, to be willing to take inspiration from any and all sources. In the same way Cervantes used chivalric romances as the starting point for Don Quixote, or the way Beckett used the standard vaudeville routine as the framework for *Waiting for Godot*, I tried to use certain genre conventions to get to another place, another place altogether."¹

This quote from the American author Paul Auster illustrates what the "open" in Open Writing entails. Open Writing is an academic writing practice that is open to and acknowledges influences and inspirations from a variety of sources. Moreover, Open Writing produces research texts that are open and invi-

tational to the intended reader, texts that aim to offer resonance.²

In and of itself, Open Writing is not special, but this approach to writing is made meaningful through its relationship to the research material and research question. In Open Writing, the researcher asks: *What are the most important aspects of this research process that I want my readers to understand? How do I write in a way that allows my readers to understand and relate to what I say?*

Driving the process is an intention to convey the results of a research endeavour in a way that readers can understand and relate to, thereby allowing them to use the work whether they are readers within or outside academia. Open Writing is a writing practice that results in research texts in which the researcher constructively engages in *doubt, disagreement* and *debate* in order to address and involve readers within and beyond academia.

Ninna Meier, Associate Professor, Centre for Organization, Management and Administration (COMA), Department of Sociology and Social Science, Aalborg University.

Charlotte Wegener, Associate Professor, Department of Communication and Psychology, Aalborg University.

Kasper Elmholdt, Doctoral Student, Centre for Organization, Management and Administration (COMA), Department of Political Science, Aalborg University.

Open Writing, Open Science and the Impact Agenda

The Open Science agenda is an influential movement in institutional academia that sheds light on the need for enhanced pub-

lic access to research-based knowledge; it is concerned primarily with the requirements for “open access” and “open data”. Scientific culture has developed around the journal system, wherein research results are primarily published as peer-reviewed papers. While novel means of publishing have evolved and publishing costs have diminished, scientific culture has not embraced this change. In spite of replication crises and a distrust of journal-ranking systems as meaningful impact measures, top-tier journals remain the scholarly community’s main source of recognition and impact. However, a substantial research/practice gap remains, and the ambition of closing this gap is one of the drivers towards institutional change in academia.

The Open Science ideal is that researchers share results, ideas and data earlier and more extensively with one another and the public than they do presently. The hope is that this will open up the research process and enhance the flow of knowledge, both within and beyond academia, so that other researchers and people outside the research communities have access to research-based knowledge. The reasoning is that improved access will lead to improved knowledge and thus improved utilisation and impact in practice for citizens, policy makers and businesses.

Not only governments and funding agencies, but also libraries and universities in European countries consider Open Science a top priority. The role of researchers is considered pivotal in this process of institutional change. As Bartling and Friesike note, “Much will depend upon whether researchers become the leading force within this transition, or whether they play a passive role driven by other stakeholders of the research process. In order to prevent the latter, researchers should be deeply involved in this process, and they should be aware of the potential consequences”.³

We suggest that Open Writing is one way to engage with this transition, to resist and challenge current conventions about what “Open” means. (Social) scientific knowing is never a one-way process, and the notion of

“Open” may also underscore a more reciprocal relationship between academia and non-academia, researcher and field. In the words of Lave, human doing and knowing are flexible engagements with the world in “open-ended processes of improvisation with the social, material and experiential resources at hand”.⁴ Lave proposes that there are no fixed boundaries between activity and its settings; between cognitive, bodily and social forms of activity; or between problems and solutions. The context and the individual, the process and the product, constitute each other and are interwoven.⁵

Engaging with this messy entwinement through our writing is a matter of taking seriously that writing is indeed an *open* process, one informed by our various attachments to the institutions of science, everyday experiences, conversations with colleagues and the readers we intend to reach. This is why we need to reconsider current ideals of academic writing, in which quantity (individualized measurements of publications and citations) thwarts productive openness. That system is alarming, as several studies have shown the unintended detrimental effects of current publication and impact-measurement systems on researcher motivation, publication practices and research quality.⁶ But what is needed?

Based on interviews with academics, Sword has characterized “stylish academic writing” as texts that convey energy, intellectual commitment and “even passion”.⁷ Cribb and Sari argue that good science writing for the public (distinguished from scientific writing for peers) should contain passion.⁸ They state that it must engage both intellect and feelings, that it can be elegant, beautiful and have rhythm and music. We wonder why only the public should be treated so well. Researchers too can get bored and skip reading, and we may occasionally consider whether writing feels laborious because we are bored by our own writing.⁹

However, boredom is only a minor concern; based on reported experiences from several countries,¹⁰ we worry that the current institutional environment produces anxiety through individual performance measure-

ments and acceleration of work requirements that do not support the important, continuous experimentation with academic writing.

Open Writing as Process and Product

Open Writing encapsulates the ambition to devise more collaborative, curious and creative academic writing practices. Crucially, Open Writing is *open* to critique, and we regard a continuous discussion of quality criteria to be essential to our ambition of developing Open Writing further.¹¹ However, this does not entail what we might call an instrumental approach to academic writing or policy; rather, we propose that we revisit what we have believed to be the core characteristics of research, to constructively engage in *doubt*, *disagreement* and *debate* in the process of writing and in the texts we produce.

Doubting, disagreeing and debating are core elements of scientific developments and academic work across disciplines, and in the Open Writing community we explore their significance for academic writing as process and product. Writing academic texts, which are open to *doubt*, might mean that the researcher is explicit about the uncertainties that arose during the research and writing processes. Such transparency is a classic quality criterion in scholarly work, although it is always a mediated transparency, shedding light on certain elements and leaving others out. Engaging doubt in the research process may seem a controversial academic virtue, one often excluded when speaking of “one text, one message” or when calls are made for well-justified causal claims. In our experience, however, attempts to constructively engage with doubts during the research process *and* through our academic writing can be productive, allowing the reader to follow the arguments of the text and to evaluate for herself whether or not she agrees.

Engaging with doubt may also influence the topics that we chose to write about,¹² the influences we draw on or the texts we produce.¹³ This brings us to the next element of Open

Writing: constructively engaging in *disagreement*. In Open Writing, disagreements, much like breakdowns,¹⁴ can be valuable sources of insight and/or produce shifts in thinking and practice. Indeed, disagreement is at the core of the critical academic tradition, and Open Writing aims to emphasize that disagreement not only occurs between academic peers who problematize each other’s academic accounts but may have multiple sources related to the research object.

Such disagreements can arise, for example, in researcher/practitioner collaborations, in co-authorships and within and between scholarly fields. In our experience, constructively engaging in disagreement means acknowledging these as valuable sources of insight; they produce insights that we can draw on and include in our academic writing with attention and intention towards conveying the results of our research.

The third element of Open Writing, engaging in *debate*, can be practiced in the individual text. An example of this is when we write texts directed at the reader, paying attention to the quality of our writing in terms of clarity and coherence because we are focused on writing readable texts. Moreover, our texts may also aim to provoke further debate; we want vibrant texts that engage readers and stimulate debate about the arguments we make. Consequently, Open Writing aims to acknowledge that a text that is read is never closed or finished. Rather, the text is open for debate and hopefully evokes resonance with the reader. These are traditional values in writing within and beyond academia, and, in an institutional environment influenced by calls for Open Science and Impact, they are essential to conveying our results in a way that allows others to understand and use them.

In addition to doubt, debate and disagreement, a final element is essential to Open Writing. Open Writing is *open* because we attempt to shape our texts in relation to the specific research question or practical challenge that we are engaged in researching. Open Writing is a fabric of connected practices in which scholars (sometimes including

collaborators outside academia) continually build on one another's work to make the fabric more robust, beautiful or varied.¹⁵

In its essence, Open Writing aims to underscore how developing and maintaining the fabric of academic writing is a collective, ongoing endeavour. Thus, for each research project, Open Writing involves an investigation and experimentation with academic writing that is tied to the nature of the phenomenon we want to write about. When we write about something, we attempt to re-present it in words, and in this process there is an inevitable betrayal of that which we want to express.¹⁶ This is a shared condition for all (academic) writers; our way of minimizing this betrayal is to reflect upon this relationship between research and text, to write about the multiplicity of practices and to seek the style and form best suited to expressing what we want to share with readers.¹⁷

The Open Writing Community

The Open Writing community was co-founded by Charlotte Wegener and Ninna Meier in 2016. It comprises a network of humanities and social-science scholars from various countries and sub-disciplines who are interested in the current role of academic writing in academia. It is a virtually supported, growing community whose members engage in a variety of networks and activities such as collaborative-writing workshops, research and writing activities with practitioners and students and co-authoring of publications.¹⁸

Mirroring the ambition of Open Science, the community aims to contribute to the national and international visions of more democratic knowledge-creation through Open Writing. However, the ambition is not merely to exploit the term "Open" as a sort of Newspeak. The premise of the Open Writing community is that, although various kinds of openness are both important and timely, they do not solve the basic problem that the format and style of most scientific texts make them inaccessible to people outside the research community. The number and extent of open academic journals and databases are of little

relevance if the important explorations and debates that occur there are not understood and/or used by more than a select group of highly specialised scholars. We are *not* arguing against specialised scholarly knowledge and academic debate and development; rather, we are encouraging intention and attention towards, as well as responsibility for (also) writing academic texts that can be read and used by a wider audience.

An important step in this, we believe, is to expand what we have called our "playground of academic writing"¹⁹ to include genres and modalities that give nuanced accounts of *what* we study, *how* we study it and *why* we study it as well as to open our academic writing practices to various kinds of inspirational forces, such as fiction writing, practitioner perspectives, discussions with colleagues and so on. Through Open Writing, we want to explore what academic writing can do in this respect. We want to build a community of researchers in which we help and challenge one another to continually fine-tune our writing skills and write with a sensitivity to the fact that what we convey in writing becomes more than words out in the world.

The way we say things matters. The Open Writing community therefore focuses specifically on writing as a means of strengthening collaboration and, simultaneously, bringing forward research products with appeal and relevance. Through writing as a method of inquiry, researcher/practitioner collaborative writing and skill-building for writing in various genres and formats, we explore how these movements can be approached from the researcher's point of view.

Thus, to take academic writing as process and product seriously in the current environment of academia and to investigate the role and contribution of academic writing as more than a tool for dissemination of results, we need experimentations, continuous meta-reflections on academic writing practices and rigorous feedback mechanisms on research texts. Academic writing is not just a matter of transferring existing knowledge; academic writing *is* knowledge creation. Writing is a research act – an act of world-making.

Open Writing as a Practice and Research Field: What Are We Doing, and Why?

So far, the call for Open Science has gained institutional attention mainly with a focus on structures for its agenda to take place. Open Writing can be understood as an academic grassroots initiative, starting from the researcher's everyday working practices, that seeks to elaborate how academic writing as process and product can be developed and how Open Science can be achieved from the researcher's and research community's point of view.

Moreover, the objective is to ask, through workshops and various research projects with practitioners, what Open Writing entails and how it can be conceptualised and further developed. In the Open Writing community, we have initiated several activities and projects aimed at strengthening writing expertise and building networks across domains and between novice and experienced researchers. These include research publications, social-media outlets, co-authoring and collaborative writing with practitioners, taking editorial responsibility for the journal *Qualitative Studies*, developing the doctoral course *A Writer's Life*²⁰ and initiating and managing NOW – Nordic Open Writing, a Nordic network in which practitioners, researchers and doctoral students engage in various writing experiments together (NOS-HS funded 2017–2020). Our activities also include applying for funding to expand the community through network activities and to initiate new research projects.

Online Resources Related to the Open Writing Community:

- A PhD course: <http://www.kommunikation.aau.dk/arrangementer/arrangement/skriverliv---om-at-blive-og-vaere-et-skrivende-menneske.cid344606>
- Open Writing on Twitter: https://twitter.com/Open_Writing?lang=da
- Open Writing on Facebook: <https://www.facebook.com/OpenWritingCommunity/>
- Open writings at ResearchGate: <https://www.researchgate.net/project/The-Open-Writing-Community>, <https://www.researchgate.net/project/Open-Writing-The-Missing-Link-in-Open-Science>
- CfP *Qualitative Studies*: <https://tidsskrift.dk/qual/announcement>

Notes

1. Auster (1995, 109).
2. Meier & Wegener (2017b).
3. Bartling & Friesike (2013).
4. Lave (1993/2009, 204).
5. Wegener (2016).
6. See e.g. <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2018/03/02/beyond-impact-factors-an-academy-of-management-report-on-measuring-scholarly-impact/>
7. Sword (2012).
8. Cribb & Sari (2010).
9. Richardson & Pierre (2008).
10. See e.g. the LSE Impact Blog for a stream of contributions to the discussion of impact beyond academia. <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences> or <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2018/01/11/new-research-must-be-better-reported-the-future-of-society-depends-on-it/>
11. Wegener, Meier & Elmholt (forthcoming).
12. Wegener, Meier & Maslo (2018).
13. Meier & Wegener (2017a).
14. Alvesson & Karreman (2011), Latour (2000).
15. Meier & Wegener (2017a)
16. Dayan (2006).
17. Meier & Wegener (2017b).
18. See for instance researchgate <https://www.researchgate.net/project/The-Open-Writing-Community> <https://www.researchgate.net/project/Open-Writing-The-Missing-Link-in-Open-Science>, or Twitter: https://twitter.com/open_writing?lang=da
19. Wegener, Meier & Maslo (2018).
20. <http://www.kommunikation.aau.dk/arrangementer/arrangement/skriverliv---om-at-blive-og-vaere-et-skrivende-menneske.cid344606>

References

- Alvesson, Mats & Karreman, Dan (2011). *Qualitative Research and Theory Development: Mystery as Method*. London: Sage Publications.

- Auster, Paul (1995). *The Red Notebook*. London: Faber and Faber Limited.
- Bartling, Sönke & Friesike, Sascha (2013). Towards Another Scientific Revolution, pp. 3-15 in Bartling, Sönke & Friesike, Sascha (eds.) *Opening Science The Evolving Guide on How the Internet is Changing Research, Collaboration and Scholarly Publishing*. [Online.] Available at <<http://book.openingscience.org.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com>>. Accessed 10 April 2018.
- Cribb, Julian & Sari, Tjempaka (2010). *Open Science: Sharing Knowledge in the Global Century*. Collingwood, VIC, Australia: Csiro Publishing.
- Dayan, Peter (2006). *Music Writing Literature, from Sand via Debussy to Derrida*. Hampshire: Ashgate Publishing.
- Dewey, John (1938). *Experience and Education*. New York: Collier Books, Macmillan.
- Latour, Bruno (2004). How to Talk About the Body? The Normative Dimension of Science Studies. *Body & Society* 10(2-3): 205-229.
- Latour, Bruno (2000). When Things Strike Back: A Possible Contribution of 'Science Studies' to the Social Sciences. *The British Journal of Sociology* 51(1): 107-123.
- Lave, Jean (1993/2009). The Practice of Learning, pp. 200-208 in Illeris, Knud (ed.) *Contemporary Theories of Learning: Learning Theorists in Their Own Words*. London and New York: Routledge.
- Meier, Ninna & Wegener, Charlotte (2017a). *The Open Book: Stories of Academic Life and Writing or Where We Know Things*. Rotterdam: Sense Publisher.
- Meier, Ninna & Wegener, Charlotte (2017b). Writing with Resonance. *Journal of Management Inquiry* 26(2): 193 - 201.
- Richardson, Larel & St. Pierre, Elizabeth (2008). A Method of Inquiry, pp. 473-500 in Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonne S. (eds.) *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. Thousand Oakes, CA: Sage Publications.
- St. Pierre, Elizabeth (1997). Methodology in the Fold and the Irruption of Transgressive Data. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 10(2): 175-189.
- Sword, Helen (2012). *Stylish Academic Writing*. Harvard, MA: Harvard University Press.
- Wegener, Charlotte (2016). *Skriv med glæde. En guide til akademisk skrivning*. Copenhagen: Samfundslitteratur.
- Wegener, Charlotte; Meier, Ninna & Elmholdt, Kasper (forthcoming). *Open Writing for Open Science*. Boston: Sense Publishers.
- Wegener, Charlotte; Meier, Ninna & Maslo, Elina (eds.) (2018). *Cultivating Creativity in Methodology and Research: In Praise of Detours*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Markus Lahtinen

Moocar – onlinekurser med global räckvidd

En lägesrapport och några lärdomar

Digitala plattformar som erbjuder så kallade Massive Open Online Courses (MOOCs) är sedan några år tillbaka ett fenomen som växt sig gradvis starkare. Moocar har lyfts fram som ett lovande exempel på tillgängliggörandet av universitetsutbildning till en bredare allmänhet och som rätt använt också har potential att nå nya studieovana målgrupper runt om på jorden. Fördelarna till trots, har utvecklingen av moocar varit kantad av fler utmaningar än vad som först förutspåddes. I den här artikeln ger jag en kort introduktion och lägesrapport till dessa online-kurser med global räckvidd. Avslutningsvis berör jag Ekonomihögskolans utvecklingsarbete kring digitalt lärande – där moocar ingår som en del av ett större förändringsprogram – samt att jag redovisar en del av de samlade lärdomarna av arbetet med Ekonomihögskolans första mooc på temat digitala affärsmodeller.

Massive Open Online Course (MOOC) skulle på svenska närmast kunna beskrivas som online-baserade distanskurser med global räckvidd.¹ Kurserna samlas på välutvecklade plattformar där huvudmännen bakom plattformarna binder samman ledande och erkända universitet – via plattformen – med deltagare från i stort sett hela världen. De infrastrukturella instegströsklarna är låga – det enda som krävs är en internetkopplad dator eller en uppkopplad smartphone. Kurserna som erbjuds berör ofta samtida ämnen eller har en färdighetstränande ambition. Deltagarna behöver inte heller formellt antas och innehållet är tillgängligt utan kostnad. Som en del av affärsmodellen finns det genom platt-

formarna² möjlighet för deltagarna att till en låg kostnad (cirka 50 €) öppna upp möjligheten till en form av kunskapsprövning där ett elektroniskt kursdiplom hägrar för de som uppfyller de uppsatta kunskapskraven.

Internet-medierade distanskurser är visserligen inget nytt fenomen – redan på slutet av 1990-talet var det till exempel möjlighet att läsa en juridisk översiktskurs på institutionen för Handelsrätt vid Ekonomihögskolan via en uppkopplad dator. Själv tog jag min första distanskurs på universitetet – vid samma informatik-institution som jag nu arbetar på – redan 1999. I en mening kan man säga att dessa kurser var tillgängliga globalt, men betydelsen av moocar överstiger dessa ambitioner. För moocarna krävs det ingen formell antagning, fler individer globalt har tillgång till Internet, och uppkopplingshastigheterna har förbättrats betydligt sedan internets introduktion till en bredare allmänhet på mitten av 1990-talet. Teknikutvecklingen har överkommit dessa hinder och grundförutsättningarna för dessa moocars framväxt finns numera på

Markus Lahtinen, universitetslärare och säkerhetsforskare på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. Undervisar bland annat om digitala medier och interaktionsdesign för masters-studenter inom informatik-området. Sedan 2016 digitaliseringssamordnare för Ekonomihögskolans arbete med digitalt lärande.

plats. Istället är det nya hinder som denna utveckling konfronterats med.

2012 utsågs av tidningen New York Times till moocens år.³ Möjligheterna att med nya och omedelbara kommunikationsmedel nå ut till en global publik gissades vid den här tidpunkten ha nått en avgörande punkt där intresset skulle bli självgenererade.

Även i den nordiska pressen ökade antalet omnämningar kring mooc-kurser gradvis fram till och med 2015 för att därefter avta något under 2016 och 2017. Mediabiliden kan beskrivas som huvudsakligen positiv kring moocarnas möjligheter, kombinerat med ett mindre antal artiklar som pekar på mooc-kursernas utmanande roll mot den traditionella högre utbildningen, till exempel ur *Svenska Dagbladet*-artikeln med den talande titeln ”Universiteten som försvann”⁴ från den 19 maj 2013. I norska *Aftenposten* från den 21 december 2014 nämns även möjligheten för deltagare i utvecklingsländer att få tillgång till utbildningsinnehållet från de mest välnummerade universiteten i Västvärlden.⁵ Finländska *Hufvudstadsbladet* nämner den 11 augusti 2013 – i samband med digitaliseringen av samhället i stort – att moocar utgör ett lovande exempel på hur traditionella universitetsutbildningar kan komma att behöva förändras i framtiden.⁶

Idag, 2018, kan det konstateras att moocarna inte riktigt nått ut till en bred massa. Så är det ofta med ny teknik. Enligt tekniktänkaren Roy Amara finns det nämligen en tendens att överskatta ny teknik på kort sikt och underskatta den nya tekniken på lång sikt. Moocarna befinner sig därmed fortfarande delvis i överskattningsfasen. Hade Roy Amara fortfarande varit vid liv hade han sannolikt sagt att Moocarna har utvecklats långsamt, kommer fortsätta växa långsamt – men de är här för att *stanna*.

Utmaningar och förändringstakt

Givet denna långsamma takt är det rimligt att fundera kring vilka hinder som föreligger för att moocar ska få ett bredare genomslag.

I fallet med moocar i Sverige finns det till exempel *juridiska* utmaningar, där rättsläget är oklart om hur dessa icke-poänggivande kurser

ska hanteras inom ramen för högskolans utbildningsuppdrag. Även *medvetenheten* kring moocar är bland allmänheten fortsatt relativt låg tillsammans med en oklar roll kring *värdet* av ett diplom som erhållits efter en slutförd mooc. Det är fortsatt så att en campus-förmedlad kurs värderas högre än dess distans-ekvivalent. Denna tröghet upprätthålls ofta vid anställningsbeslut där individen med beslutsmandat över tillsättningen av en tjänst värderar kandidaten efter sin egen utbildningsbakgrund, då oftast i form av campus-utbildning. Moocar utmanar också rådande strukturer inom den traditionella utbildningsstrukturen. Där förekommer det en helt naturlig *miss-tänksamhet* och ibland uttalat *motstånd* mot dessa nya distributionsformer för utbildning. Slutligen finns det bland studenter en *vana* att följa föräldrars och äldre generationers rekommendationer kring utbildningsval.

För att kunna lösa dessa hinder kommer det krävas tid. Det kommer krävas tid att ställa om regelverken kring högre utbildning, det kommer krävas en tid innan en kritisk massa deltagare – som agerar som ambassadörer – lyckats skapa en tillräcklig grad av medvetenhet för dessa onlinekurser för sin omedelbara omgivning. Vidare kommer det krävas en förändring och uppvärdering av online-förmedlad utbildning. Silicon Valley-kulturen ger en intressant fingervisning om framtiden – då den ofta uppmuntrar till medarbetares färdighet att kunna skapa värde – oaktat om arbetstagaren har lärt sig det på egen hand, genom online-förmedlad utbildning eller genom formell och traditionell utbildning. Det är inte osannolikt att den mentaliteten kommer prägla framtida rekryteringsbehov, men även detta kommer ta tid. Däremot sker det framsteg kring behovet av vidareutbildning bland redan yrkesverksamma – antingen i form av att en enskild yrkesverksam väljer att delta i en kurs på egen hand eller att vederbörandes arbetsgivare ser mooc-kurserna som ett kostnadseffektivt sätt att vidareutbilda sina medarbetare.

Givet de ovan beskrivna hindren, bör det samtidigt tilläggas att forskningen kring teknikförändring⁷ har visat att de avgörande egenskaperna för att en ny teknik ska få fotfäs-

te är att den delvis är kvalitetsmässigt annorlunda i jämförelse med det rådande tekniken, och dels att den nya tekniken är något *sämre* än den rådande tekniken – men *betydligt billigare*. Att den är *sämre* kan tyckas tala mot bättre vetande, men det är kombinationen av något underpresterande *och* betydligt billigare som är det centrala.

Logiken kan sammanfattas på följande sätt: ett lågt pris skapar ett intresse bland köpare och konsumenter. Med tiden lär sig leverantörer och tillverkare att förbättra sitt erbjudande, det fortsatt låga priset i kombination med ett gradvis förbättrat erbjudande utmanar den rådande tekniken och tar över som det nya och dominanta teknikparadigmet. Mooc-baserad utbildning följer alltså i stort sett exakt receptet för att kunna utgöra en lovande kandidat till en framtida teknikplattform för förmedling av högre utbildning.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att mooc-kurserna etablerat sig långsammare än vad som var förutsågs, i alla fall som ett alternativ till traditionell högre utbildning. Trögheten orsakas av juridiska hinder, låg medvetenhet, oklart värde kring kvaliteten på utbildningen men även av etablerade vanor, misstänksamhet och motstånd.

Jag nämnde tidigare tekniktänkaren Roy Amara. En annan tekniktänkare vid namn Gordon Bell, menade redan 1972 att vart tionde år sker det teknikförändringar som på ett mer grundläggande sätt utmanar det dominanta och rådande tekniska paradigmet. Kombinerat med Roy Amaras utsaga är möjligtvis 2022 ett rimligare årtal för ett bredare genombrott kring mooc-förmedlad utbildning – förutsatt att hinder undanröjts och marknaden mognat tillräckligt.

En lägesbild av moocar ur ett nordiskt perspektiv

Det finns i skrivande stund mellan 8000 till 9000 olika mooc-kurser att tillgå från de olika mooc-plattformarna. En kort sammanfattning av läget kring moocarna är att de befinner sig i ett tidigt stadium av teknikutvecklingen. Det kännetecknas oftast av ett behov

att skapa medvetenhet och samarbete mellan plattformslieferantörerna. De mest etablerade plattformarna är idag Coursera, EdX och brittiska FutureLearn. Jag väljer att nämna dessa – trots att det finns andra – för att de fokuserar tydligt på universitet som huvudsakliga partners. Coursera och EdX är båda amerikanska plattformar, där Coursera drivs kommersiellt från Silicon Valley och EdX är ett konsortium som kan beskrivas som ”av akademien, för akademien”.

Det bör även tilläggas att Coursera och EdX har något olika affärsmodeller – där den förstnämnda tar en del av intäkten av de deltagare som väljer att köpa möjligheten att få ett diplom efter avslutad och godkänt kunskapsprov. EdX kräver att deltagande partner betalar en initial medlemsavgift. Något som Coursera inte gör.

Av de nordiska universiteten är det Lunds universitet i Sverige och Copenhagen Business School, Köpenhamns universitet och Danmarks Tekniske Universitet (DTU) i Danmark som valt att arbeta med Coursera. Från Sverige är Karolinska institutet (KI), Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) och Chalmers medlemmar i EdX-nätverket. Även Islands universitet tillhör EdX-nätverket. Partners i FutureLearn är Bergens universitet i Norge och Uppsala universitet i Sverige. Det är endast Finland som saknar representation kring dessa plattformar. Det finns alltså god representation från nordiska universitet.

Överlag kan man säga att det är Storbritannien som är det ledande landet kring moocar i Europa. Universiteten i Coventry och i Edinburgh är två exempel på universitet som har en uttalad strategisk ambition att bygga en stark närvaro i dessa nya distributionsformer för utbildning. De nordiska länderna kan sägas ha närvaro men har inte kommit så långt att moocar är en del av det formaliserade utvecklingsarbetet.

Digitalt lärande vid sidan av mooc-arbetet

På Ekonomihögskolan vid Lunds universitet som jag företräder, är mooc-arbetet ett delsteg

i en större digitaliseringsstrategi kring det som ibland omnämns för *digitalt lärande*. Digitaliseringsarbetet som jag driver utgår från tre digitaliseringsområden, nämligen digitalisering av lärosalen, digitaliseringens betydelse för valet av utbildningsinnehåll och digitaliseringens betydelse rörande möjligheterna att nå ut i nya distributionsformer⁸. Arbetet med moocar faller under den sista kategorin. För att ge ett sammanhang till vårt arbete kring moocar är det av värde att förstå hur dessa passar in i en mer omfattande förändringsagenda kring digitalt lärande.

När det gäller arbetet med att digitalisera lärosalen – den första biten – är det framför allt teknik som är kostnadseffektiv och som kan kopplas till den enskilde lärarens arbete i salen som är av intresse för oss. Kostnadseffektiviteten tar sikte på faktumet att i stort sett alla studenter idag har med sig datorer eller smartphones till lärosalarna och vi är intresserade av teknik som kan förstärka lärandet i salen och inte bara utgöra en administrativ förbättring. Idag noterar jag att en hel del av det som erbjuds i form av pedagogiskt stöd missförstås av verksamhetsföreträdare som exempel på digitalt lärande. Digitala tentor är en vanlig form av exempel på digitalt lärande som egentligen endast är en administrativ förenkling och bekvämlighet för studenterna – i sin bästa form. Men digitala tentor skapar inga nya lärandedimensioner för studenterna.

En digital förstärkning av salen bör istället fokusera på nya medie-specifika möjligheter som till exempel bygger på att studenterna ständigt är uppkopplade med hjälp av datorer och smarta telefoner. Tre exempel på appar som jag och mina kollegor arbetar med är realtids-postning av aktuella nyheter kopplade till aktuellt kurstema med mig som redaktör, omröstningar i salen där studenterna använder medhavda telefoner för att skicka in sin röst, eller möjligheten för studenter att under en föreläsning kunna posta frågor anonymt. Läraren kan sedan mot slutet plocka upp de mest populära frågorna – framröstade

av de andra deltagarna i salen. Dessa tre exempel skapar nya lärandedimensioner både i och utanför lärosalen.

Det andra området, och kanske det allra viktigaste, rör frågan kring vad våra studenter ska ta med sig i form av färdigheter i ett arbetsliv som redan är digitalt och som kommer vara alltmer digitalt influerat i framtiden. Den strategiska frågan för högskolan och universitetet bör här kretsa kring vilken inriktning forskningen och utbildningen ska ta. Eftersom digitala plattformar och internet idag påverkar i stort sett alla intellektuella områden – antingen ämnesmässigt eller som en förändringskraft – bör frågor som rör open access-publicering, tredje uppgiften, innehåll i forskning och utbildning vara ett återkommande tema i det vardagliga förändringsarbetet. För de utbildningsprogram som Ekonomihögskolan erbjuder – ekonomi och systemvetenskap – är det centralt att löpande utvärdera utbildningen i förhållande till den arbetsmarknad som påverkas av teknikförändringen.

Dessa tre områden påverkar såklart varandra – både sekventiellt såväl som cirkulärt. Nya digitala distributionsformer, som till exempel moocar, driver på förändringen av den traditionella lärosalen, den digitala förändringen påverkar och förändrar även den sociala och mellanmänniska interaktionen, digitaliseringen medför även fundamentalt förändrade marknadsvillkor kring den globala ekonomin⁹ som påverkar innehållet i utbildningssystemet.

Barn, ungdomar och unga vuxna som tillhör den digitala generationen (Gen Y, Gen Z, Gen Me¹⁰) har förändrat sina beteenden och identitet i enlighet med att löpande vara uppkopplade¹¹. Även arbetslivet är idag alltmer digitalt, till exempel med anställda som arbetar på resande fot eller kring arbeten vars existens utmanas av den fortsatta datoriseringen. Ett alltmer digitalt arbetsliv ställer krav på alla utbildningsnivåer. Det är med medvetenhet kring denna utveckling som moocar ska förstås.

Produktionsmässiga lärdomar från ett mooc-projekt

Med ovanstående som bakgrund arbetade jag och två kollegor – Andreas Constantinou och Benjamin Weaver – under hösten 2016 med att utveckla en mooc på temat digitala affärsmodeller. Detta var inte Lunds universitets första mooc, men moocen kring digitala affärsmodeller var den första renodlade från Ekonomihögskolan som huvudman. Kursen gjordes tillgänglig i december 2016. Det finns en växande mängd litteratur kring hur arbetet och utvecklingen av moocar bör hanteras¹², men jag kommer kort redovisa några av våra viktigare lärdomar.

Till skillnad från ett manus som är anpassat för att kommuniceras i en lärosal är det nödvändigt att ha ett balanserat manus som ska passa in i video-lektioner som max bör vara 7-8 minuter styck. På grund av det lägre taltempot innebär det att man som video-föreläsare inte hinner med att täcka in så mycket som man gör under en vanlig salsföreläsning. Dessutom är det nödvändigt att använda en så kallad prompter, som stödjer video-föreläsaren att följa sitt manus. Likaså bör en semi-professionell mikrofon som fästs på kragen och som kopplas direkt till inspelningsenheten (stativmonterad kamera eller telefon) utgöra ett utrustningsminimum.

Vi valde att lägga upp kursen som en fyra-veckors kurs med 3-4 videoföreläsningar per vecka och det visade sig vara ett ändamålsenligt val med hänsyn till att kursen var en form av pilot-projekt på Ekonomihögskolan. Tillsammans genererade detta en total inspelningstid på cirka 120-150 minuter. Produktionen (inspelningen) är relativt enkel och billig. Det kan vara frestande att tänka att mycket har åstadkommit när studion är riggad och inspelningen är igång, men det är endast ett första mindre steg. Redigering och efterarbete (post-produktion) utgör cirka 70-80 procent av den totala produktionstiden och är ofta underkattad och krävande.¹³ Ett inspelat material på totalt 120-150 minuter över två arbetsdagar innefattar ett post-produktionsarbete på cirka två veckor heltid.

I övrigt rekommenderar vi att revidera kursens innehåll efter 12-18 månader. Detta tidsintervall varierar självfallet med hänsyn till innehållet men temat för vår kurs har ett bäst före-datum som kräver förändrade illustrationer och som tar hänsyn till den relativt snabba utvecklingen kring digitala affärsmodeller. Vi tror också det var en fördel att vi var ett eldsjälslivet arbetslag som delade intresset kring digitala affärsmodeller och med det vill jag säga att en relativt nära relation och dialog med video-föreläsaren är en styrka.

Sammantaget är video-produktion av undervisningsmaterial något annat än produktion av en vanlig föreläsning. Manus är kortare, produktions-stöd är centralt och kostar – i synnerhet efterarbete och redigering, produktionsenheten bör ha en nära relation till varandra och planera för ett innehåll som har en livslängd på cirka 12-18 månader. Med hänsyn till denna livslängd är det extra viktigt att inte vara överambitiös kring arbetet med den första moocen. God kvalitet på en enskild kurs är självfallet viktigt men en del av kvaliteten handlar också om att behålla orken att arbeta med innehållet över tid, speciellt om det är ett eldsjälslivet projekt.

Organisatoriska lärdomar

En nära relation mellan deltagarna i arbetslaget nämndes ovan. För att kunna skala upp arbetet är det inte realistiskt att binda upp undervisande personal löpande kring video-produktion, inte minst med tanke på det betydande arbete som krävs för post-produktion, och således behövs ett mer formaliserat produktionsstöd (Audio/Video-enhet). Här tycks lärdomen från andra lärosäten vara att AV-resursen bör vara förlagd nära linjearbetet – antingen på institutions- eller fakultetsnivå. Ett universitetsgemensamt stöd är därmed mindre lämpligt. Risken är nämligen att AV-resursen kommer för långt från linjeverksamheten, det finns en lägre grad av person- och ämneskännedom samt att AV-resursen måste bokas i god tid innan och med ett flertal or-

ganisatoriska steg mellan produktion och ämneskunniga. Ett framgångsrikt arbete innebär således att duplicering av AV-resurser mellan institutioner/fakulteter är att föredra framför en centraliserad AV-resurs som bekostas gemensamt.

Video-föreläsningar kräver också ett anorlunda kursbudgeterings-arbete. Det initiala arbetet med att utveckla en mooc-kurs är relativt omfattande. Förutsatt att AV-resursen räknas separat från video-föreläsarens tid är en erfarenhetsbaserad tumregel att femton minuter video ersätts med nio timmar till föreläsaren. De innefattar manus-framtagande och inspelning.

Utfall

Sedan lanseringen i december 2016 fram till och med mars 2018 har kursen i digitala affärsmodeller genererat närmare 9000 deltagare från cirka 70 procent av jordens länder. Speciellt bra – och något oväntat – har det gått i Indien. Vid en närmare eftertanke är det inte så konstigt – speciellt med hänsyn till den goda nivån på engelska samt intresset för att förstå hur de globala internetföretagens plattformar fungerar i detalj. Värt att notera är också att indier utgör den största gruppen av utländska medborgare som arbetar i Silicon Valley i Kalifornien.

I linje med våra förväntningar, och en erfarenhet som andra lärosäten gjort, är att deltagarna oftast är yrkesverksamma som sedan tidigare har en universitetsexamen och som använder moocarna som ett sätt för vidareutbildning efter avslutad examen. Det stämmer väl in med profilen på deltagarna som deltar i mooc-kursen som vi erbjuder.

En reflektion som kan göras i det här sammanhanget – och speciellt med hänsyn till idén om *open education* – är att den förmodade nyttan med att nå ut till studieovana områden i världen inte ännu uppfyllts. I den meningen finns det möjlighet att utveckla arbetet att synliggöra moocar i andra kanaler, till exempel som en del av universitetens bredare varumärkesstärkande aktiviteter. Trots det, gissar vi att genomslaget i utvecklings-

länder har varit värdefullt. Här är det viktigt att påtala att i flertalet utvecklingsländer finns ingen naturlig kännedom om Lunds universitet eller Ekonomihögskolan. Mooc-arbetet blir således en del av högskolans varumärkesstärkande aktivitet.

Kursen i digitala affärsmodeller har även en campus-ekvivalent och här finns det möjlighet till synergier, speciellt med avseende på så kallade ”flipped classroom”. Moocen har framgångsrikt använts som ett bibliotek för studenter som önskar lyssna på föreläsningar innan och efter den reguljära salsundervisningen vilket har bemötts i positiva ordalag i kursvärderingarna från campus-studenterna. Det finns alltså inget motsatsförhållande mellan mooc-kursen och campus-kursen.

Avslutning

Trots att möjligheterna kring mooc-kurser har stått i fokus, till exempel möjlighet att nå nya studieovana målgrupper, skapa varumärkeskännedom, förbättra det traditionella lärandet genom så kallade flippade klassrum, har utvecklingen av dessa öppna webbkurser varit långsam.

Fram tills för några år sedan var hindren framför allt tekniska, till exempel svaga uppkopplingar och inte tillräckligt stor kritisk massa av deltagare. Detta problem är sedan några år tillbaka löst. Hindren är numera mer av mjuk karaktär, det vill säga lagar och förordningar, låg medvetenhet, låg värdering, misstänksamhet och förändringsmotstånd. Samtidigt är det känt att ny teknik ofta tar längre tid att etablera sig än vad förändringsambassadörer ofta tror. Detta till trots är moocar en förmedlingsform som är här för att stanna. Universitet och högskolor i USA och Storbritannien driver just nu arbetet med moocar mest aktivt men det finns även viss medvetenhet och aktivitet i Norden, trots att tempot stannat av något.

Jag har även pekat på några lärdomar från vårt arbete med digitalt lärande och mooc-utveckling på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. Sammantaget kan det sägas att produktionsarbetet har varit den mest krä-

vande fasen i processen, och då i synnerhet efterredigeringsarbetet (post-produktionen). Likaså finns det organisatoriska och ekonomiska utmaningar om den långsiktiga ambitionen är att permanenta verksamheten kring digitalt lärande och moocar. Här är de långsiktiga satsningarna kring produktionsresurser helt avgörande. Bortom dessa utmaningar väntar synnerligen lovande resultat, inte minst i form av den massiva och globala räckvidd som mooc-plattformarna erbjuder.

En sista uppmaning till läsare som råkar ha ett intresse för moocar bortom allmänbildningsintresset, är att själv registrera sig deltagare på en mooc. I min vardag möter jag mestadels omedvetenhet kring moocar, i förekommande fall möter jag åsikter kopplade till distanskursers tillkortakommanden. Alltför sällan möter jag kollegor som deltagit och avslutat en kurs. Själv är jag inne på min tionde.

Noter

1. Språkrådet, språkvårdsavdelningen inom Institutet för språk och folkminnen i Sverige, rekommenderar att anpassa ordet MOOC till svenskt böjningsmönster och skriva ”moocar”, se Språkrådet (2015).
2. McAfee & Brynjolfsson (2017).
3. Pappano (2012).
4. Karlsson mfl. (2013).
5. Lund (2014).
6. Wahlström (2013).
7. Christensen (1997).
8. Lahtinen & Weaver (2015).
9. Constantinou (2016).
10. Twenge (2006).
11. Alexandersson & Davidsson (2016).
12. Kaufman (2016).
13. Goldman (1983).

Referenser

- Alexandersson, Kristina & Davidsson, Pamela (2016). *Eleverna och internet 2016*. Stockholm: Internetstiftelsen i Sverige.
- Christensen, Clayton (1997). *The Innovator's Dilemma*. Boston: Harvard Business School Press.
- Constantinou, Andreas (2016). Digital Business Models. *MOOC-kurs som erbjuds av Ekonomihögskolan vid Lunds universitet*. Tillgänglig via <https://www.coursera.org/learn/digital-business-models>. Hämtad den 6 april 2018.
- Goldman, William (1983). *Adventures in the Screen Trade*. London: Abacus.
- Karlsson, Gunnar; Janson, Sverker; Wolk, Sanna & Ödling, Per (2013). Universiteten som försvann, *Svenska Dagbladet* 19 maj 2013. [Online.] Tillgänglig på <https://www.svd.se/universiteten-som-forsvann>. Hämtad den 15 april 2018.
- Kaufman, Peter B. (2016). *MOOCs and Open Educational Resources: A handbook for Educators*. New York and Lakeville: Intelligent Television.
- Lahtinen, Markus & Weaver, Benjamin (2015). Educating for a Digital Future – Walking Three Roads Simultaneously: One Analog and Two Digital. Paper presenterat på Lunds universitets utvecklingskonferens, 26 november 2015, Tekniska Högskolan vid Lunds universitet.
- Lund, Joacim (2014). Verdens fattigste på verdens beste skoler. *Aftenposten* 21 december 2014. [Online.] Tillgänglig på <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/oVA0/Verdens-fattigste-pa-verdens-beste-skoler>. Hämtad den 15 april 2018.
- McAfee, Andrew & Brynjolfsson, Erik (2017). *Harnessing our Digital Future – Machine, Crowd, Platform*. New York: W.W. Norton & Company.
- Pappano, Laura (2012). The Year of the MOOC. *The New York Times* 2 november 2016. [Online.] Tillgänglig på <https://www.nytimes.com/2012/11/04/education/edlife/massive-open-online-courses-are-multiplying-at-a-rapid-pace.html>. Hämtad den 15 april 2018.
- Språkrådet (2015). Mooc. [Online.] Tillgänglig på <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/nyord/nyord/aktuellt-nyord-2002-2015/2015-01-19-mooc.html>. Hämtad den 10 april 2018.
- Thoresson, Anders & Davidsson, Pamela (2017). *Svenskarna och internet 2017*. Stockholm: Internetstiftelsen i Sverige.
- Twenge, Jean M. (2006). *Generation Me*. New York: Simon and Schuster.
- Wahlström, Bengt (2013). Du nya, sköna, digitala värld. *Hufvudstadsbladet* 11 augusti 2013.

Matleena Laakso

Delad glädje är dubbel glädje

Därför bör läraren dela med sig av sitt material

När jag i år blev utvald till ”årets superdelare”, en utmärkelse som ges ut av Open Education Week i Finland under den finska temaveckan om öppen utbildning, insåg jag vad som hade hänt mig. Jag hade gått från att tidigare dela mitt undervisningsmaterial så att andra skulle ha nytta av det, till att numera aktivt förespråka idén och ideologin kring öppenhet. Jag hade med andra ord blivit en öppenhetsambassadör! Jag har i samband med detta lagt ut drygt 320 powerpoints på SlideShare och de har fått 700 000 visningar.

År 2010 utdelades ett pris till ett team av modersmåls lärare som hade fattat ett radikalt beslut på en finsk gymnasieskola. De hade slopat samtliga läroböcker, delat allt läromaterial som de producerat under decennier i sitt yrkesverksamma liv sinsemellan och byggt upp en gemensam digital läroplattform för alla obligatoriska kurser som gavs av skolan. Jag satt i publiken och kommer fortfarande ihåg den beundran som lärarna bemöttes med. I publiken viskades det om hur fantastiskt fint det var och om hur trevligt det skulle vara – men sådant skulle nog aldrig gå att göra i vår skola, tillades det.

Exemplet beskriver en attityd som fortfarande är rätt typisk inför öppet delande: man beundrar de som vågar, men vågar inte själv. På arbetsplatsen finns kanske inte heller någon kultur som stödjer öppenhet.

Trots detta möter jag allt oftare lärare som delar med sig av sina läromaterial, eller som i alla fall tycker att det känns möjligt att göra det. Sedan 2013 har det i Finland uppmuntrats med en temadag som kallas *jaa jotain*, ”dela något”. Det firas som en del av den internationella temaveckan Open Education Week

Matleena Laakso, fortbildare på frilansbasis i pedagogisk användning av informations- och kommunikationsteknologi, timlärare i lärarutbildningen på Tammerfors yrkeshögskola.

som koordineras av det globala nätverket The Open Education Consortium.

I den här artikeln diskuterar jag öppet delande av pedagogiskt material, baserat på mina egna erfarenheter som lärarfortbildare.¹ Öppet material kan bestå av enstaka powerpoints, videor eller samtliga webbkurser som genomförs öppna på webben. Med öppet material avses ”verk vars författare har öppnat upp en del av rättigheterna till andra och därmed ger andra en möjlighet att nyttja verket i en bredare omfattning än vad upphovsrätten annars möjliggör”.² Oftast refererar man till öppet material som det som är gratis att använda och bearbeta, vilka är grundförutsättningar för öppet läromaterial.

Öppet delande i undervisningssektorn

”Mänsklighetens framgång på denna planet har alltid grundat sig i att vi lär oss från varandra och överför vårt kunnande över generationer”, menar en av de finländska pionjärerna i den pedagogiska öppenheitskulturen, Anne Rongas, i ett *Jaa jotain*-dagens blogginlägg.³

Hon fortsätter med att påminna oss om gamla tiders sällskap där grannhjälp och samarbete var en del av vardagen och att dela med andra var en överlevnadsstrategi som föräldrar lärde sina barn. På samma inlärningsprin-

Författaren Matleena Laakso har deltagit i ITK-konferensen sedan 2005. ITK ("Interaktiv teknik i utbildning") är Finlands största ämneskonferens som samlar lärare och utbildare från hela landet.

cip baserar sig såväl mästare-gesäll-modellen i dagens yrkesinriktade utbildning som överförandet av "tyst" eller "dold" kunskap i olika organisationer från äldre till yngre medarbetare.

Gemenskap var ett centralt drag bland 1960- och 1970-talets datoranvändare, långt före de sociala mediernas tid. På den tiden delade man med sig av sin kunskap i sin omedelbara fysiska omgivning och läromaterial var ofta svårtillgängligt.⁴ Uppfinnandet av den öppna källkoden, där den finländske Linus Torvalds Linux-operativsystem spelade en stor roll, var banbrytande och bidrog till delarkulturens renässans. Wikipedia, som startades av Jimmy Wales och Larry Sanger 2001 och som numera finns i drygt 240 språkversioner, blev ett framstående exempel på öppet delande. Utan öppna licenser hade dessa sätt att producera kunskap inte varit möjliga.⁵

I Finland har man satsat på att öppna upp offentliga data. Programmet för öppen information (2013-2015)⁶ har definierat en licensrekommendation CC BY för den offentliga sektorn, vilket betyder att material försett med sådan licens kan hanteras fritt bara källan framgår. Hittills finns öppna data till exempel

om geografi, väder, trafik, ekonomi och kultur. Finland har rankats bra i de internationella jämförelserna av öppna data.⁷

Motiven till öppet delande hos olika brukare varierar. För den offentliga sektorn gäller det att öppna upp data för de som har betalt dem, det vill säga för skattebetalarna. Många kommersiella aktörer delar ut gratismaterial för att det fungerar som reklam för produkten. Amatörer öppnar upp sina data för att hjälpa andra eller för att bli sedda.

Även undervisnings- och utbildningssektorn har uppmärksammat fördelarna med öppet delande. The New Media Consortium, en internationell gemenskap i utbildningsteknologi, har i ett flertal Horizon-rapporter tagit upp öppna läroresurser om framträdande globala trender för de närmaste åren.⁸ Utbildningsstyrelsen i Finland har sedan 2010 haft följande rekommendation på sin finskspråkiga webbsida Edu.fi: "Vi tror att produktion av öppna och fria läromaterial är en del av framtidens skol- och undervisningsvärld. Det är önskvärt att de lärare som själva producerar läromaterial som de använder i sin undervisning publicerar materialet med CC-licenser på

webben. Således skulle användare omedelbart veta under vilka villkor innehållet kan användas och vidareutvecklas.”⁹

Upphovsrättsorganisationen Kopiosto genomförde en utredning i Finland och enligt den upplever de finska lärarna att de saknar kompetens i upphovsrättsfrågor. De uppfattas ofta som så komplicerade och begränsande att det är lättare att komma på andra lösningar. Till exempel använder nästan två tredjedelar av finska lärare öppet webbmaterial åtminstone ett par gånger i månaden, men 25-39 procent av lärarna, varierande mellan skolnivå, visste inte om hen hade tillstånd att använda materialet. 38-57 procent av lärarna använde material även om de var medvetna om att tillstånd inte fanns.¹⁰

Lärarna önskar sig tydliga instruktioner. Upphovsrättslagen i Finland, som härstammar från år 1961, uppfyller inte dessa önskemål. Ur dagens utbildningsteknologiska perspektiv kan lagen tolkas på många olika sätt. Till vissa delar är lagen gammalmodig och den har kompletterats med olika förordningar nästan 40 gånger.

Creative Commons-licenserna

Världens mest använda öppna licens är Creative Commons. Alla som producerar och vill sprida innehåll kan dra nytta av licensen, dessutom går det att ta vara på innehåll som andra producerat, som det är eller som en del av sitt eget läromaterial.

Creative Commons är en ideell organisation som grundades 2001 av den amerikanske juridikprofessorn Lawrence Lessig tillsammans med några kollegor. Organisationen har utvecklat ett antal licenser där upphovsmannen kan lämna över en större rätt att återanvända, modifiera eller sprida verken än vad upphovsrätten i sig eller traditionella licenser ger. Licenser är lämpliga för alla former av verk förutom programvaror, som har sina egna licenser.

Syftet med Creative Commons är att ge verktyg till människor som skapar och som vill dela med sig av sina verk. Upphovsmannen väljer vilka friheter hen vill att verket ska

ha och väljer ett licensavtal som passar dessa önskemål. Licenser finns i tre olika former: en som varje medborgare kan förstå, en för jurister och en för datorer. Tack vare datoranpassade versioner kan datorer automatiskt söka efter de över en miljard CC-licenserade verk som redan finns tillgängliga på webben.¹¹

I Finland översattes licenserna för första gången 2004.¹² Verksamheten Creative Commons Finland togs över av Aalto-universitetet i Helsingfors 2012. Den nyaste licensversionen (4.0) är översatt 2014 och originalversionen härstammar från 2013. Den svenska filialen Creative Commons Sverige grundades 2004 och de svenska versionerna lanserades i slutet av 2005, samma år som i Danmark. I Norge översatts licensen 2008.

Det finns sex CC-licenser (se bilden på nästa sida) och de tas fram genom kombinationer av fyra klausuler: BY (*By attribution*, erkännande) är alltid med och det betyder att man ska ange upphovsmannens namn. ND (*No derivatives*, inga bearbetningar) betyder att licenstagaren får kopiera, distribuera och visa endast ordinarie kopior av verket, inga bearbetningar eller remixar av det. Med SA (*Share alike*, dela lika) krävs att om det skapas nya verk utifrån originalverket så ska dessa verk spridas och licensieras med samma licens. NC (*Non-commercial*, icke-kommersiell) avgränsar rättigheterna till endast icke-kommersiella ändamål. Problemet med detta villkor är dock att det inte har definierats varken i licensen eller i lagen vad som avses med kommersiellt, det kan därför rekommenderas att licensgivaren själv definierar hur hen ser det.

Utöver det ovannämnda finns det ett speciellt licensliknande kontrakt som kallas CC0 (*No rights reserved*) och som är avsedd att göra ett verk till allmän egendom (public domain eller motsvarande). Med CC0 kan upphovsmän avstå alla intressen i sina verk och därmed placera dem så fullständigt som möjligt i det offentliga rummet.

I Finland har CC BY-SA blivit den mest använda och lämpliga licensen för läromaterial.¹³ Om andra klausuler används så är det önskvärt att ha en genomtänkt motivering till varför man vill använda ytterligare klausuler.

Många av de utbildningsorganisationer som rekommenderar CC-licensen har inte tagit ställning till licensens innehåll.

Hur kommer man igång?

Öppenheitskultur uppstår oftast genom att en individ blir engagerad. Den sprids genom goda exempel till att bli ett arbetssätt i fler organisationer. Jag blev inspirerad av öppet delande genom att se på förebilder. Eftersom jag hade fått så mycket från dem ville jag ge tillbaka.

Dessutom såg jag i öppna material en utmärkt möjlighet att utveckla den pedagogiska användningen av internet- och kommunikationsteknologin på ett konkret sätt. Eftersom jag på den tiden arbetade för ett projekt i fortbildningssektorn så var dess synlighet en viktig fråga för mig – på projektspråk skulle man säga att det gällde att ”share the best practices”.

Det tog mig ändå lång tid att börja. Jag var inte bara tvungen att smälta idén och ta mod till mig, utan också utföra en hel del jobb, eftersom material som jag gjort förr och delat ut på papper behövde omarbetas, i synnerhet vad

gällde det visuella materialet, så att det skulle uppfylla kraven för CC-licenserna.

Den allra största frågan var ändå om mitt material hade tillräckligt hög kvalitet. Jag upplevde att jag hittills hade varit i expertposition i förhållande till mina studenter eller deltagare på kurserna, men när jag delar material öppet skulle jag ju bli jämförd med andra fortbildare.

Jag valde att dela material i en egen blogg och i webbtjänsten SlideShare. Jag använde mig en hel del av andras öppna material. Hittills har jag publicerat drygt 320 powerpoints och mina slidesets har visats sammanlagt 700 000 gånger. De slideset med mest visningar har varit powerpoints om digitala examina som har visats över 110 000 gånger. Det är höga siffror jämfört med antalet lärare i hela landet.

De som laddar ner mitt material, till exempel de 300 personer som laddat ner ett slideset om öppna läromaterial som jag uppdaterat upprepade gånger, får även återanvända och bearbeta materialet – tillämpa det till sin egen undervisning och dela vidare med samma licens.

Numera har öppet delande blivit ett viktigt handlings- och tankesätt och jag ser ingen

Erkännande

Erkännande, dela lika

Erkännande, inga bearbetningar

Erkännande, icke-kommersiell

Erkännande, icke-kommersiell, dela lika

Erkännande, icke-kommersiell, inga bearbetningar

Det finns sex olika Creative Commons-licenser och de tas fram med kombinationer av fyra klausuler: CC-BY, CC-BY-SA, CC-BY-ND, CC-BY-NC, CC-BY-NC-SA och CC-BY-NC-ND.

Tips på öppna läroresurser

- **Diskussioner:** Sök efter öppna läroresurser och aktuella diskussioner kring dem på Twitter med hashtagarna #oer och #oerweek (Open Educational Resources).
- **Färdigt material:** Sök efter CC-licenserat material på <http://ccsearch.org> eller i olika webbtjänster (t ex Flickr för bilder, Jamendo för musik, SlideShare för slidesets).
- **Audiovisuellt material:** Öppna videor hittar du till exempel på Pixabay (<https://pixabay.com/videos/>) och the Internet Archive (https://archive.org/details/opensource_movies).
- **Övriga verktyg:** Du kan även hitta resurser (tjänster och sökverktyg) på <https://creativecommons.no/ressurser> och <https://www.mindmeister.com/47036294/find-materialer-til-din-undervisning>.

återgång till det gamla. Det som driver mig vidare är viljan att kunna hjälpa andra professionella i utbildningssektorn, ständig feedback från dem som använt mitt material och synligheten för min verksamhet, vilket ständigt öppnar upp nya arbetstillfällen.

Negativa sidor har jag bara mött ett fåtal. Detta betyder dock inte att de inte skulle finnas. Enligt min egen erfarenhet glömmar många bort att nämna originalkällan – medan det i den andra ändan finns de som personligen ber om tillstånd att använda materialet även om det har tillskrivits en CC-licens.

Konklusion

Om öppet delande och användning av CC-licenser ännu inte är bekant för dig så kan det varmt rekommenderas. Var och en av oss har något som någon annan skulle kunna ha nytta av.

Man kan börja med att dela med sig av sitt material i sin egen omgivning, till exempel på arbetsplatsen eller bland kollegor på nätet. För övrigt är det tekniskt sett väldigt lätt att sätta delningsinställningarna offentliga när

man lägger upp material på digitala plattformar. Att sätta inställningar på öppet är dock ingen garanti för att materialet kommer att bli upptäckt av dem som drar nytta av det eller verkligen behöver det. Därför är det värdefullt om man ytterligare tipsar om materialet på webben, till exempel på Twitter eller i relevanta Facebook-grupper.

Som tidigare nämnts, rekommendationer för öppna data på den offentliga sektorn har gjorts, och håller på att etableras. Öppna data och öppen kunskap befrämjas genom EU-direktiv och – i Finland – på regeringsnivå, genom regeringens spetsprogram. Målet med projektet Öppen vetenskap och forskning av Undervisnings- och kulturministeriet i Finland var att Finland år 2017 skulle ha blivit ett av de ledande länderna i vetenskapens och forskningens öppenhet och att möjligheterna med öppna data utnyttjas brett i samhället.¹⁴

År 2018 är utvecklingen i gång – och den utvecklingen vill vi lärare och lärarutbildare givetvis vara delaktiga i.

Översättning: Maarit Jaakkola

Vad är Creative Commons? En animerad video där CC förklaras av Kristina Alexanderson, illustrerad av Jesper Wallerborg. En produktion av Webbstjärnan i samarbete med Internetguider på Stiftelsen för Internetinfrastruktur. Länk till videon: https://www.youtube.com/watch?time_continue=20&v=Yd9dP3vIOyk.

Noter

1. Artikeln baserar sig på finskspråkiga texter som författaren skrivit tidigare: *Miksi jakaa avoimesti?* (HAMK-portalen, <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/miksi-jakaa-avoimesti/#.WqeMs2ZiTMV>), *Kouluttaja antaa hyvän kiittää ilmaiseksi* (Tiedosta 2/2016; se <http://www.matleenalaakso.fi/2017/01/kouluttaja-antaa-hyvan-kiittaa.html>). Översättning och bearbetning av Maarit Jaakkola.
2. Toikkanen och Oksanen (2011, 99).
3. Finansministeriet (2015, 21–22, 25).
4. Rongas (2014).
5. Saarikoski (2009, 40–41).
6. Toikkanen och Oksanen (2011, 99).
7. Finansministeriet (2015, 3, 13–15).
8. EU (2014), The New Media Consortium (2015).
9. Se http://www.edu.fi/materiaaleja_ ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/tekijanoikeudet/creative_commons/tulevaisuus.
10. Creative Commons Suomi (2016); Toikkanen och Oksanen (2011, 109–110).
11. Toikkanen och Oksanen (2011, 120).
12. Toikkanen och Oksanen (2011, 105.)
13. Kopiosto (2015, 5–6, 27, 37, 41–42, 47–49).

Referenser

- Creative Commons Suomi (2016). Tietoa lisensseistä. [Online.] Tillgänglig på <<http://creativecommons.fi/lisenssit/>>. Hämtad den 27 april 2016.
- Edu.fi (2010). Tulevaisuus. [Online.] Tillgänglig på <http://www.edu.fi/materiaaleja_ ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/tekijanoikeudet/creative_commons/tulevaisuus>. Hämtad den 28 april 2016.
- Finansministeriet (2015). *Avoimesta datasta innova-*

- tiiviseen tiedon hyödyntämiseen. Avoimen tiedon ohjelman 2013–2015 loppuraportti*. Valtiovarainministeriön raportti 31/2015. [Online.] Tillgänglig på <<http://vm.fi/documents/10623/1107406/Avoimen+tiedon+ohjelman+loppuraportti/8eaaee68-6f3b-4a48-8b57-c5866315bf13?version=1.0>>. Hämtad den 28 april 2016.
- EU (2014). Horizon Europe -raportti – koulut 2014. Tiivistelmä ja johdanto. Luxembourg: Publications Office of the European Union, & Austin, Texas: The New Media Consortium. [Online.] Tillgänglig på <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/horizon_report_eu_fi.pdf>. Hämtad den 27 april 2016.
- Finlex (2016). Tekijänoikeuslaki. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1961/19610404>>. Hämtad den 28 april 2016.
- Kopiosto (2015). Tekijänoikeus ja opetus -selvitys. Selvitys opettajien opetuksessa käyttämistä materiaaleista sekä heidän kokemistaan tekijänoikeudellista ongelmista. [Online.] Tillgänglig på <[http://www.kopiosto.fi/kopiosto/ajankohtaista/uutiset/2015/fi_FI/Kopioston_tekijanoikeus_ ja_opetus_selvitys_julkaistu/_files/94398864210071121/default/kopiosto-tutkimustulokset-a4-2408-www\[4\].pdf](http://www.kopiosto.fi/kopiosto/ajankohtaista/uutiset/2015/fi_FI/Kopioston_tekijanoikeus_ ja_opetus_selvitys_julkaistu/_files/94398864210071121/default/kopiosto-tutkimustulokset-a4-2408-www[4].pdf)>. Hämtad den 28 april 2016.
- The New Media Consortium (2015). *NMC Horizon Report*. [Online.] Tillgänglig på <<http://www.nmc.org/publication/nmc-horizon-report-2015-higher-education-edition/>>. Hämtad den 28 april 2016.
- Rongas, Anne (2014). Jaa jotain -päivää viritellessä #jaajotain. *Opeblogi* den 16 februari 2014. [Online.] Tillgänglig på <<http://opeblogi.blogspot.fi/2014/02/jaa-jotain-paivaa-viritellessa-jaajotain.html>>. Hämtad den 27 april 2016.
- Toikkanen, Tarmo & Oksanen, Ville (2011). *Opettajan tekijänoikeusopas*. Helsinki: Finn Lectura.

Nina Haltia

University Open to Everyone?

The equalising and unequalising tradition of the Finnish open university education

Open university education in Finland is a unique opportunity that offers possibilities for everyone, regardless of age or prior education. Open university education has grown into a substantial form of activity in higher education institutions. However, its position has been controversial. The relation of the open university to degree education has especially been a disputed issue. Based on previous research, this article describes the open university education system in Finland and discusses the questions related to its organisation, mission, history and students. The article concludes with reflections on the future of open university education and speculates with a possible scenario concerning its position in enhancing the openness of higher learning in Finland.

The most famous open university in the world is the UK Open University (UKOU); from the beginning, it was created as a full-fledged university on its own.¹ The Finnish model differs from that of the UK in some respects. First, open university education in Finland is not a separate institution but organised as part of regular universities.² Higher education (HE) institutions provide open courses alongside their degree education, often in collaboration with local adult educational institutions. The set of courses serves as a form of lifelong education, providing modules for conventional degrees.³ In contrast to degree education, a maximum fee of 15 euros per credit point is charged.⁴

The second major difference from the UKOU is that it is not possible to earn the complete degree in the Finnish open university system. A candidate needs to obtain a position as a degree student in order to finish

a degree. To this aim, students may pursue different kinds of routes. In addition to the so-called main entry track (i.e., admissions based on entrance examinations and school grades), a special gateway is designed for open university students. It is meant to be open for those who have earned the required number of credits and sufficient marks within the open university system. As open university courses are equivalent to the courses provided as part of degree education, the former can be fully credited in case the applicant is accepted as a degree student.⁵ However, the number of students entering degree programmes via the gateway has been counted only in the hundreds, remaining significantly lower than the government has expected. Universities exercise considerable autonomy in their student admissions and have not been prone to making the gateway more functional.⁶

When open university education started, its initial objective was to equalise entry to HE by offering educational opportunities to those who did not fulfil the formal entry requirements of universities. Today, the mission emphasises providing everyone with opportunities for lifelong learning, the main target

Nina Haltia, PhD, a post-doctoral research fellow at the Department of Education at the University of Turku. Her research interests include access to higher education, the higher education institutions' student admission policies and adult learning.

group being the adult population in their working life. The national strategy of open university education states, “*The values of the open university are based on equal opportunities for lifelong learning and education. The aims are to enhance individual learners’ knowledge, skills, competencies and expertise; to enable them to raise their educational level; and to promote their personal development, active citizenship, social skills and employment.*”⁷

Besides equalising opportunities, another common characteristic of open universities worldwide is their aim of providing education regardless of time and place.⁸ Open university education in Finland aims to foster flexibility, accessibility and high quality of teaching as cornerstones of its activity. The goal is to make education available in different parts of the country, for people with various kinds of life situations and educational backgrounds. Open university education has also functioned as a forerunner in developing web-based and distance teaching in Finland and has significantly contributed to developing pedagogies based on these methods.⁹

A brief history of open university education

Open university education was introduced in the early 1970s in some Finnish universities, with the aim of bringing more people to HE. Open university courses specifically targeted adults, and the minimum age limit of 25 years was set although only loosely applied. Even though open university courses started as locally organised, small-scale activities and only in some universities, their emergence can be perceived as a manifestation of the HE expansion at that time. During the 1960s and the 1970s, a number of new universities were founded.¹⁰ For its part, open university education helped increase access to HE in different parts of the country.¹¹

In the 1980s, the open university acquired a more established form as each was organised in a centre of continuing education, founded in each university. The institutional setting was thus created, and within this framework, the

activities were developed. More universities entered the field, and the number of students steadily increased. This progress was partly due to new teaching methods that were developed to save on resources and make it more economical to set up open university education on a larger scale. However, the academic community was not unanimously in favour of these developments, and there were doubts about the quality and the academic standards of the teaching that took place outside the walls of academia. Open university students’ gateway to a degree was also established “on paper” even though only a few of them transferred to degree programmes.¹²

In the beginning of the 1990s, the deep economic recession partly contributed to the change in the position of open university education. Due to the drastically worsened state of youth unemployment, earmarked funds from the Ministry of Education were aimed at centres of continuing education. At the same time, the age limit was abolished, and young people were welcomed to the open university. Due to the extra resources, the student numbers expanded, and the teaching was broadened to new subject fields. In this situation of financial cuts in degree education but extra resources for open university education, the relationship between the open university system and degree programmes became problematised. Moreover, as there were government initiatives to increase access through the open university gateway, the academic community resisted these developments. The fear voiced from the university core was that through the open university gateway, unbearably large masses of students would eventually flood the universities.¹³

During the 1990s as well, other and more profound changes occurred in the Finnish HE system. Polytechnic institutions, later named universities of applied sciences, appeared on the scene, which transformed HE into a dual system with two sectors: traditional universities and vocationally oriented universities of applied sciences.¹⁴ Universities of applied sciences also started providing open courses.¹⁵

The tension between the open university and degree education eventually subsided

during the 2000s. In 2005, the degree reform implemented in the Finnish HE system established the two-cycle degree system, which clarified the position of open university education as the provision of bachelor-level education. The degree gateway was also normalised as one option to enter the second-cycle studies in universities.¹⁶ In universities of applied sciences, the so-called path studies were established to provide opportunities to continue studies under a degree programme.¹⁷

Towards the end of the 2010s, what is timely in the Finnish HE system is the student admission reform. A major problem in HE has been the slow transition of young matriculated students to degree programmes, as well as the lengthening of the study durations. The fact that considerable proportions of new entrants to HE institutions have already earned a degree or have a study place at another HE institution is also considered a problematic issue.¹⁸ Thus, the positions of those applying for their first study place in HE are prioritised, and a special quota for them has been introduced in admissions. Furthermore, the importance of upper-secondary school certificates is being given more weight.¹⁹

In this framework, the position of the open university is negotiated in a new way. On one hand, adults who need to upgrade their educational level or deepen their knowledge are directed towards open university education or professional courses for further education that do not lead to a degree.²⁰ The importance of the open university in this respect is viewed more powerfully as a place for adults. On the other hand, there are new kinds of plans to utilise the open university and the gateway more efficiently in the admission of young students. Since the main entry track is being standardised and narrowed in terms of the admission criteria, there is the need for a secondary option for those who require a second chance.²¹

Many kinds of students, various types of motives for studying

Based on recent statistics, annually, about 80,000 persons take courses in open universi-

ties within traditional universities, and about 25,000 persons do so in universities of applied sciences.²² The majority of the students are women of working age, and most of them are also employed. Nevertheless, the students constitute a heterogeneous group, and their social backgrounds, as well as their work and life experiences, are varied.²³

It seems that since the beginning of the 2000s, some changes in the student body have occurred. At the turn of the millennium, over one-third of the open university students were under 25 years old, but in the 2010s, the proportion of young students has dropped to about 15 percent; most students are currently in their thirties and forties. The students' educational backgrounds have also changed remarkably. The proportion of master's degree holders has risen to about one-third.²⁴ These changes indicate that the function of open university education has been somewhat revised. A couple of decades ago, it was more often used by young matriculated students who had not obtained a study place at a "proper" university. Currently, students are more often adults holding professional positions who want to enhance their qualifications and skills.

The students' motives are also versatile. According to previous studies, the most significant motives for studying are to supplement the knowledge and skills needed in a person's working life, to develop oneself in relation to a hobby or in a more general sense, or to pursue a degree.²⁵ In one study, the students were clustered in four groups according to their motives. The first and largest group consisted of students who wanted to supplement their education, either during or after finishing their degree. These students mainly desired to acquire the competencies they needed in their working life. The second group was composed of students who wished to study mainly for non-instrumental reasons or improve themselves in various areas of life. The third group comprised adult students who aspired to change careers and planned to enter degree programmes via the open university gateway. The fourth group included younger

students whose main motives were to apply for degree programmes via the main entry track and prepare themselves for the entrance examination.²⁶

The students were also asked about the benefits of studying in an open university. The different kinds of answers to this open-ended question were classified under the following nine categories:²⁷

- benefits related to work and career,
- benefits related to future studies,
- growth of self-confidence and sense of capability,
- increase in life management skills and finding meaning and direction in one's own life,
- improvement in thinking skills,
- increase in subjective well-being,
- increase in social networks,
- benefits related to family and relatives and
- sense of self as an active and capable citizen.

The open university has significantly influenced many persons' lives, and this theme deserves further research in the future. Notably, most students were very happy with the study opportunities they had received through open university education. About 90% stated that the courses had met their expectations. The adults who planned to enter degree programmes via the open university gateway were particularly satisfied. They claimed to have found their studies particularly meaningful and wanted to continue their education.²⁸

The future of the open university

In the Finnish HE system, degree education is highly selective, with tough competition over the study places.²⁹ At the same time, open university education provides opportunities for all, without asking for any previous merits. Together with the gateway, it forms a second chance route to HE.³⁰ However, the gateway

has remained narrow despite the noticeably large number of degree-oriented students in the open university system. An open university student's position exemplifies a sort of peripheral participation in the university community, whereas the degree student has an identity as a 'proper' student, and this line is hard to cross.³¹

The future of open university education largely depends on the issue of how the degree route will be developed, or more generally, how the relation of the open university to degree education will be dealt with. Are universities finally more willing to utilise the open university system in their student recruitment and selection? If so, which groups will benefit the most from the changes?

The ongoing student admission reform is designed to promote the enrolment of traditionally young applicants to the HE institutions. To this aim, the main entry track is being standardised, but in considering the idea of broadening participation, the government policies have addressed the need to develop alternative routes to HE as well. Thus, new types of practices are demanded to utilise the open university in this new operational environment. This approach is also reinforced by the government plans that encourage enhancing co-operation between universities and upper-secondary schools.

Here, reference can be made to the Swedish scholastic aptitude test (SweSAT) (*högskoleprovet*) because some kinds of general proficiency tests are also suggested as constituting an element of alternative routes in Finland.³² The SweSAT was previously linked to the 25:4 admission scheme that enabled access to HE for those over 25 years old and with a minimum of four years of work experience. Since 1991, the SweSAT has been open for students of all ages, and in 2008, the 25:4 scheme was abolished. As a result, the demographics of the population taking the test have remarkably changed. Currently, many upper-secondary school graduates also take the SweSAT to increase their chances of gaining access to certain programmes. Thus, it serves as a second chance for those who did not perform so well

in upper-secondary schools and for mature students. However, the critics have claimed that while these changes have been made, the chances of mature students have been substantially reduced.³³

This matter leads to other topical questions related to the future of open university education: How is the open university able to respond to the demands of the adult population in need of more and better skills and competencies? How is the open university opening up to the working life, and how can separate degree modules serve in this regard? The Ministry of Education and Culture's policy documents state that individuals who already hold HE degrees should use further education courses and open university education to supplement their degrees and thus improve their knowledge and skills.³⁴ However, studies suggest that pursuing a degree can be an important goal for mature students as well. Sometimes, there is a clear need for a career change, although the dichotomy of changing professions versus staying in the same field is seldom applicable in the case of adult students. For example, pursuing a university degree can be similar to updating a previous education

in a situation where a particular kind of job that used to require only a bachelor's degree or post-secondary education now requires a master's degree. According to the previous studies, open university education has in many cases enabled mature students to sail through a career change smoothly, enabling them to study while working.³⁵

It can be claimed that both equalising and unequalising elements simultaneously exist in open university education. On one hand, the open university itself is available for everyone. As such, it is able to accommodate different kinds of needs and provide versatile study opportunities and meaningful learning experiences for all types of people. On the other hand, the possibilities for studying are limited; especially, the degree gateway is only open for a restricted number of students. Since changes are currently occurring in HE, it remains to be seen what the position of open university education in relation to degree programmes will be in the future. The fact that it offers such diverse study opportunities lies at the heart of open university education. This characteristic simultaneously signifies strength and poses a great challenge.

Notes

1. See Sargent (1997).
2. Thus, the phrase "open university education" is written in small letters.
3. Avoin yliopisto-opetus Suomessa 2014–2018.
4. Suomen asetuskokoelma (SA) (1436/2014).
5. See Alho-Malmelin (2010).
6. Haltia (2015).
7. Avoin yliopisto-opetus Suomessa 2014–2018.
8. Tait (2013).
9. Nevgi & Tirri (2003).
10. Jalava (2013).
11. Haltia (2012), Halttunen (2006).
12. Haltia (2012), Halttunen (2006).
13. Haltia (2012), Halttunen (2006).
14. Jalava (2013).
15. Ministry of Education (MoE) (2005, 9).
16. Haltia (2012).
17. Lohikoski (2008).
18. MoE (2010).
19. Ministry of Education and Culture (MoEC) (2016).
20. MoE (2010).
21. MoEC (2016, 2017).
22. Vipunen (2018).

23. Jauhiainen et al. (2007), Haltia et al. (2014), Lohikoski (2008).
24. Jauhiainen et al. (2007), Haltia et al. (2014).
25. Müller & Repo (2013), Lohikoski (2008), Haltia et al. (2014).
26. Haltia et al. (2014).
27. Haltia et al. (2018).
28. Haltia et al. (2014).
29. Nori (2011).
30. Orr & Hovdhaugen (2014).
31. See O'Donnell & Tobbell (2007).
32. MoEC (2017, 98).
33. Orr & Hovdhaugen (2014).
34. MoEC (2010, 11, 2011).
35. Alho-Malmelin (2010), Isopahkala-Bouret (2015), Moore (2003, 152).

References

- Alho-Malmelin, Marika (2010). Avointa väylää maisteriksi. Tutkimus avoimessa yliopistossa opiskelleista ja väylän kautta korkeakouluun tulleista opiskeli-

- joista [The Open University Gateway: A Way of Becoming a Degree Student; in Finnish]. Turun yliopiston julkaisuja C 300.
- Avoimien yliopistojen opetus Suomessa 2014–2018. The National Strategy of Open University Education in Finland.
- Haltia, Nina (2012). Yliopiston reunalla. Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta. [On the Edge of University. A Study on the Shaping of the Finnish Open University System; in Finnish]. Turun yliopiston julkaisuja C 352.
- Haltia, Nina (2015). Avoimen yliopiston tutkintoväylä koulutuspolitiikassa keskustelussa [The Degree through Open University Channel in Discussion on Educational Politics; in Finnish]. *Aikuiskasvatus*, 35(4): 254–265.
- Haltia, Nina; Leskinen, Leena & Rahiala, Esa (2014). Avoimen yliopiston opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: Opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua [The Portrait of and Open University Student in the 2010s: A Review of Student Backgrounds, Motives and Benefits Experienced; in Finnish]. *Aikuiskasvatus*, 34(4): 269–279.
- Haltia, Nina; Rahiala, Esa & Leskinen, Leena (2018). Osaamista, sivistystä, hyvinvointia – aikuiskoulutuksen koetut hyödyt [Competencies, Cultivation, Wellbeing – Subjective Benefits of Adult Education; in Finnish]. *Kasvatus*, 49(1): 82–88.
- Halttunen, Nina (2006). Changing Missions: The Role of Open University Education in the Field of Higher Education in Finland. *Scandinavian Journal of Education*, 50(5): 503–517.
- Isopahkala-Bouret, Ulpukka (2015). Educational Credentialing of an Aging Workforce: Uneasy Conclusions. *Adult Education Quarterly*, 65(2): 83–99.
- Jalava, Marja (2013). The Finnish Model of Higher Education Access. Does Egalitarianism Square with Excellence?, pp. 79–94 in Meyers, H.-D., St John, E.P., Chankeliani, M. & Uribe, L. (eds.) *Fairness in Access to Higher Education in a Global Perspective. Reconciling Excellence, Efficiency and Justice*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Jauhiainen, Arto; Nori, Hanna & Alho-Malmelin, Marika (2007). Various Portraits of Finnish Open University Students. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51(1): 23–39.
- Lohikoski, Sari (2008). Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelija: Profiliselvitys 2006–2007 [The Open University Student in University of Applied Sciences: Profile Report 2006–2007; in Finnish]. Satakunnan ammatti-korkeakoulun raportteja B 2. Pori.
- Ministry of Education (MoE) (2005). Avoimen ammattikorkeakoulun kehittämisen haasteet [The Challenges of Developing Open University Education in University of Applied Sciences; in Finnish]. Reports of the Ministry of Education 6.
- MoE (2010). Ei paikoilleen – vaan valmiit hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio [Not Steady, but Ready, Go! Report of the Working Group. Reports of the Ministry of Education and Culture 11.
- MoEC (2016). Valmiina valintoihin. Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa [Ready for Admissions. Making Better Use of the Matriculation Examination in Student Admissions]. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2016:37.
- MoEC (2017). Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun. [Ready for Admissions. From Vocational Education to Higher Education]. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2017:25.
- Moore, Erja (2003). Pitkä opintie. Aikuisiällä suoritettu yliopistotutkinto ja koulutuksellisen elämäntulon muutos [Long Study Paths: Studying for a Degree at Adult Age and Change in Educational Life Course; in Finnish]. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 2.
- Müller, Romina & Repo, Saara (2013). Careerists or Educational Aspirants? – (Re-)entry of European Lifelong Learners into Higher Education. *Lifelong Learning in Europe 2013/2*. [Online.] Available at <<http://line.fi/en/article/research/22013h/careerists-or-educational-aspirants-re-entry-of-european-lifelong-learners-into-higher-education>>. [Accessed 1 March 2018.]
- Nevgi, Anne & Tirri, Heli (2003). Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-oppimisympäristöissä – opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot [In Search of Good Virtual Teaching. The Advantages and Disadvantages of Learning in Virtual Environments – Students' Experiences and Teachers' Evaluations; in Finnish]. *Research in Educational Sciences*, Vol. 15. Turku: Finnish Educational Research Association.
- Nori, Hanna (2011). Keille yliopiston portit avautuvat – tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenoille valikoitumisesta 2000-luvun alussa [For Whom will The University Gates Open? A Study of the Selection for Admission to Finnish Universities and Fields of Study in the Beginning of the 21st Century]. Turku: University of Turku.
- O'Donnell, Victoria L. & Tobbell, Jane (2007). The Transition of Adult Students to Higher Education: Legitimate Peripheral Participation in a Community of Practice? *Adult Education Quarterly*, 57(4): 312–328.
- Orr, Dominic & Hovdhaugen, Elisabeth (2014). 'Second Chance' Routes into Higher Education: Sweden, Norway and Germany Compared. *International Journal of Lifelong Education*, 33(1): 45–61.
- Suomen asetuskoelma (SA) 1436/2014. Valtioneuvoston asetus yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta.

Sargant, Naomi (1997). The Open University, pp. 290–316 in R. Fieldhouse and Associates (eds.) *A History of Modern British Adult Education*. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education.

Tait, Alan (2013). Distance and E-Learning, Social Justice, and Development: The Relevance of Capability

Approaches to the Mission of Open Universities. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 14(4): 1–17.

Vipunen – Education Statistics Finland (2018). [Online.] Available at <<https://vipunen.fi/en-gb/>>. [Accessed 29 March 2018.]

Niklas Vainio

Access to Documents Meets Data Protection

Do new developments in EU data protection threaten the Nordic tradition of access to public documents?

The Nordic countries have a long history of public access to official documents. In this respect, Nordic administrations are significantly more open than their non-Nordic counterparts in the European Union. In recent decades, the weight of the right to privacy and the right to protection of personal data has increased in European Union law. Data protection has been given the status of a fundamental right and the new General Data Protection Regulation came into effect on 25 May 2018. Taking into account the strict conditions that EU courts have defined for access to documents containing personal data, will the new Regulation limit the currently broad access in the Nordic countries?

Access to government documents is a feature specific to the Nordic administrative tradition that has a long history. The Nordic countries were the first in the world where the public's access to public documents was secured in legislation. Sweden adopted an information access law as far back as 1766, Finland enacted its own law in 1951, and Denmark and Norway in 1970. Elsewhere in Europe, Austria, France, Netherlands and Luxembourg passed such laws during the 1970s, and the rest of Europe during the 1990s and 2000s.¹ In Sweden, the law of 1766 was based on the "principle of publicity", which was founded on liberal ideas of the importance of access to knowledge. Access to information, knowledge and documents was seen as a prerequisite for informed participation in public life.²

Today these ideas of participatory and deliberative democracy are reflected in Nordic freedom of information laws. In Finland, the publicity principle has been made a consti-

tutional right: section 12 of the Constitution of Finland stipulates that "Documents and recordings in the possession of the authorities are public, unless their publication has for compelling reasons been specifically restricted by an Act. Everyone has the right of access to public documents and recordings." In Sweden, one of the constitutional laws, the Freedom of the Press Act (Chapter 2, Article 1), entitles all Swedish citizens to "free access to official documents, in order to encourage the free exchange of opinion and the availability of comprehensive information." Access to documents is also guaranteed by the Constitution of Norway (Article 100 paragraph 5), which stipulates that "It is the responsibility of the authorities of the State to create conditions that facilitate open and enlightened public discourse" (paragraph 6). In Finland and Sweden, the publicity principle is understood broadly as overall openness of public administration. According to section 3 of Finland's Act on the Openness in Government Activities (621/1999), the purpose of the act is "to realise openness and good information management in government and to give individuals and

Niklas Vainio, LL.M., M.Sc., is a doctoral candidate in constitutional law at the University of Turku and the University of Helsinki.

their associations possibilities to monitor the use of public power and resources, to freely form their opinions and influence the use of public power, and to safeguard their interests and rights.” A similar regulation can be found in Sweden’s Public Access to Information and Secrecy Act (SFS 2009:400). In Norway and Denmark, the laws are narrower, with a focus on access to documents and oversight over administration.³

Publicity principle in European law

The publicity principle has not gained an equally strong role at the European level. Although most EU member states have legislation granting access to documents, there is a difference in the way transparency is understood. While the core element of Nordic-style transparency is extensive public access to official documents, files and registers, in the European Union transparency is primarily directed at keeping the public informed of ongoing activities.⁴ The right to access in EU law is limited to documents of EU institutions (European Parliament, European Council and European Commission).⁵ The Charter of Fundamental Rights of the European Union, which is the “bill of rights” of the Union, recognises the right of access to documents in its Article 42, but only with regard to Union institutions.⁶

The European Convention on Human Rights is an international human rights treaty adopted in 1950 and ratified by all 47 member states of the Council of Europe. Article 10 of the Convention protects the right to freedom of expression. The European Court of Human Rights has recognised access to information and documents by the press and civil society organisations as an element of this right.⁷ The Convention does not, however, protect access to documents as an independent human right.

The era of data protection

The academic literature has recognised the right to privacy at least since 1890.⁸ Although it is difficult to provide a comprehensive defi-

nition of the concept of privacy, generally it can be said that the right to privacy refers to a person’s right to forbid or control the access others have to some aspects of his or her life such as body, home, activities, communication and thoughts.⁹

The rapid development of information and communication technology in recent decades has emphasised the importance of the protection of data related to individuals (*data protection*). In 1995, the European Union adopted the Data Protection Directive (95/46/EC). Respect for the right to privacy and protection of personal data are included in Articles 7 and 8 of the Charter of Fundamental Rights, which gives them special importance in legislation and legal interpretation. This is also one of the reasons for the drafting of the new General Data Protection Regulation (2016/679 EU) that came into effect on 25 May 2018. The new Regulation emphasises individuals’ privacy rights and comes with stronger enforcement mechanisms.

Under the data protection rules, companies, authorities and individuals can process (which includes collection, use and disclosure) personal data if they have a legal basis for doing this. Processing can be based on consent given by the individual, but the Regulation includes other legal grounds such as “legitimate interest”.¹⁰ The individual has specific rights to increase the transparency of the processing, for example the right to basic information about processing and its purposes, the right of access to data about them and the right to have incorrect data corrected or erased.¹¹ Data protection is therefore more about transparency of the process than limiting the power of others to interfere with one’s privacy (opacity).¹²

Access to information and documents in EU courts

With data protection having been promoted to the status of a fundamental right, how will this affect the publicity principle and the public’s right to access to information? Recent EU court cases illustrate the tension between data

protection and the right to access to information.

The *Google Spain* case (C-131/12) of the Court of Justice of the European Union concerned an individual's right to demand that a search engine remove a search result related to them. In this case, a Spanish citizen demanded that Google remove search results that come up when searching for his name. The results were linked to official newspaper announcements published 16 years earlier about a real estate auction organised for the recovery of social security debts. The person argued that inclusion of such links in the search results violated EU data protection legislation because the proceedings concerning him had been fully resolved a number of years earlier and that references to them were now entirely irrelevant.

The Court argued that even initially lawful processing of accurate data may, in the course of time, become incompatible with the Data Protection Directive where, having regard to all the circumstances of the case, the data appears to be inadequate, irrelevant or no longer relevant, or excessive in relation to the purposes for which they were processed and in the light of the time that has elapsed.¹³ It also recognised the legitimate interest of internet users potentially interested in having access to such information and held that a fair balance should be sought between that interest and the person's fundamental rights, in particular the right to privacy and the right to protection of personal data. The court observed that, as a general rule, the person's rights override the interest of internet users, but in this balancing, one should take into account factors such as the role played by the person in public life.¹⁴ The rights of the general public to access to information can override data protection rights only if there are particular and substantial arguments to support that claim.¹⁵

The Court's judgment in *Google Spain* shows a hierarchical relationship between data protection, recognised as a fundamental right, and the public's interest in information, which is accepted as an argument but not as a right. An equally strict interpretation

of data protection can be seen in EU court cases relating directly to access to documents of public authorities. In *Bavarian Lager* (C-28/08), the Court of Justice of the European Union held that a person requesting documents containing personal data (in this case, names of persons participating in a meeting) has to *establish the necessity* of transferring that data.¹⁶ In *Dennekamp II* (T-115/13), the General Court of the European Union followed the same argumentation. A journalist requested information on Members of the European Parliament receiving a so-called additional pension and argued that this was necessary in order to make the European public aware of how the pension scheme operates and to exercise oversight over the MEPs who represent it. The court again followed a strict reading of the applicable Union law, setting the standard of necessity very high.¹⁷ In this respect, it is interesting that in the case of *ClientEarth and PAN Europe v European Food Safety Authority (EFSA)* (C-615/13 P), the EU Court accepted that it was necessary to grant two non-governmental organisations access to the names of external EFSA experts when there existed a "climate of suspicion" and claims of partiality of the experts. This was necessary to ensure the transparency of EFSA's decision-making process.¹⁸

A threat to openness?

In the light of the above developments, the right to data protection seems to pose a challenge to the Nordic tradition of publicity (with the exception of *ClientEarth*). Although the cases above are related directly only to European Union authorities, strict reading of data protection law and the strong necessity requirement may in the future also influence national laws. The requirement that citizens requesting access to official documents have to demonstrate the necessity of such access is completely contrary to the Nordic tradition, where access is usually unconditional. The new General Data Protection Regulation (GDPR) is directly applicable in the member states, which gives it a stronger position in the

hierarchy of EU norms, whereas the former Data Protection Directive allowed more room for national adaptation with regard to questions such as the publicity principle. The right to data protection is a right protected in the EU Charter of Fundamental Rights, while the Charter does not recognise a general right of access to documents like Nordic constitutions do, which leads to asymmetry between data protection and the right to access, as seen in the *Bavarian Lager* and *Dennekamp II* cases above.¹⁹

On the other hand, GDPR includes – at the request of Finland and Sweden – the specific Article 86 on public access to official documents. According to the article, personal data in official documents “may be disclosed by the authority or body in accordance with Union or Member State law to which the public authority or body is subject in order to reconcile public access to official documents with the right to the protection of personal data”.²⁰ What the nationally permissible limits are of such reconciliation still remains an open question.

Notes

1. Erkkilä (2012).
2. Pöysti (2007).
3. Pöysti (2007).
4. Grønbech-Jensen (1998).
5. Rossi and Vinagre e Silva (2017).
6. The Charter is legally binding since December 2009.
7. See the cases of *Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary*, no. 37374/05, § 26–36, 14 April 2009 and *Magyar Helsinki Bizottság v Hungary*, no. 18030/11, 8 November 2016. On the other relevant human rights instruments, see Neuvonen (2017).
8. Warren and Brandeis (1890).
9. For definitions, see Koops et al. (2016).
10. See GDPR Article 4(1)(2) and Article 6.
11. Articles 13–16.
12. De Hert and Gutwirth (2006).
13. Paragraph 93 of the judgment.
14. Paragraph 81.
15. Paragraph 98.
16. Paragraph 77 of *Bavarian Lager*.
17. In *Dennekamp II*, governments of Finland, Sweden were granted leave to intervene in the court process. Both argued for an interpretation allowing broader publicity. These countries intervened also in *Bavarian Lager*, together with Denmark.
 1. Oster (2016).
19. Koillinen (2016).
20. Recital 154 of the GDPR is relevant in the interpretation of this Article.

References

- De Hert, Paul & Gutwirth, Serge (2006). *Privacy, Data Protection and Law Enforcement: Opacity of the Individual and Transparency of Power*, pp. 61–104 in Claes, Erik; Duff Anthony, & Gutwirth, Serge (eds.) *Privacy and the Criminal Law*. Cambridge: Intersentia.
- Erkkilä, Tero (2012). *Government Transparency: Impacts and Unintended Consequences*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Grønbech-Jensen, Carsten (1998). The Scandinavian Tradition of Open Government and the European Union: Problems of Compatibility? *Journal of European Public Policy* 5(1): 185–199.
- Koillinen, Mikael (2016). Oikeudesta anonyymiin julkisen vallan käyttöön. *Lakimies* 114(1): 26–52.
- Koops, Bert-Jaap; Newell, Bruce Clayton, Timan, Tjerk, Škorvánek, Ivan, Chokrevski, Tom & Galič, Maša (2016). A Typology of Privacy. *University of Pennsylvania Journal of International Law* 38(2): 483–575.
- Neuvonen, Riku (2017). *Oikeus julkiseen tietoon*. Helsinki: Kauppakamari.
- Oster, Jan (2016). Of Money, Poison and Secrets: Balancing Freedom of Information against Data Protection. *European Data Protection Law Review* 2(2): 272–277.
- Pöysti, Tuomas (2007). Scandinavian Idea of Informational Fairness in Law: Encounters of Scandinavian and European Freedom of Information and Copyright Law. *Scandinavian Studies in Law* 50: 221–248.
- Rossi, Leonor & Vinagre e Silva, Patricia (2017). *Public Access to Documents in the EU*. Oxford: Hart Publishing.
- Warren, Samuel D. & Brandeis, Louis D. (1890). The Right to Privacy. *Harvard Law Review* 4(5): 193–220.

Pauliina Lehtonen

Shifting the Power to People

Opening the practices of governance with participatory budgeting

The theme of openness is inevitably connected to discussions of democratic and inclusive governance, but how, in practice, is openness manifested? What does it mean to open governance to the public? This article scrutinises these questions by analysing a particular participatory practice, participatory budgeting (PB), which is a popular tool for public engagement in governance. Participatory budgeting is distinctive in that citizens are invited to decide how public money is allocated. In a participatory budgeting process, openness builds on three elements: (1) openness in decision-making, (2) openness in setting the priorities for discussion and (3) openness towards the participants' boundaries.

It has been a widely acknowledged aim in democratic societies to enhance the creation of open governance that is deliberative, transparent and inclusive. This aim has been discussed in relation to a variety of questions, such as how to enable possibilities for citizens to find or access information on decision-making, how to provide equal opportunities for citizens to participate in political processes, how to support the inclusion of marginalised groups in society and how to find common ground for different forms of knowledge.¹

In this article, I take a look at the much-used concept of openness in the context of public engagement. Furthermore, I explore participatory budgeting, a particular method of public engagement, from the point of view of openness. I ask what it means when a process of budgeting is opened for citizens. I will address the question using data from a Finn-

ish case study on participatory budgeting in urban governance and some examples from Sweden and Poland.

I will first present the idea of participatory budgeting. Then, I will describe the case example and material and distinguish three elements of openness: (1) openness in decision-making, (2) openness in setting the priorities and (3) openness towards the participants' boundaries. Finally, I will conclude that the three elements of openness are crucial in ensuring the legitimacy of participation in participatory budgeting.

Participatory budgeting as a public engagement practice

Participatory budgeting (PB) is a method of public engagement that involves citizens in the prioritisation of the allocation of public money. It engages people to discuss spending priorities, introduce proposals and vote on them. First developed in Brazil in the late 1980s, PB is now a popular tool for governance worldwide. Recently, in Nordic countries, the interest in PB has increased as a participatory practice that fits well with the understanding

Pauliina Lehtonen, Postdoctoral Fellow, University of Tampere. Currently, she studies participatory governance and democratic policy innovations in Finland, Poland, Sweden and the UK.

of good governance in Nordic societies. For example, in Sweden, the Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR, SKL in Swedish) hosts a network of municipalities that are adopting PB. Typically, PB has been used experimentally in Nordic countries in pilot projects by local authorities. These projects have often focused on developing urban environments. For example, Upplands Väsby (Sweden) used PB to include the voice of youths when developing the municipality's central square. In Finland, Tampere and Espoo have utilised PB to involve the public in developing local recreation areas.

PB is an attractive tool for governance because it helps to strengthen local democracy and co-governance, empower citizens and improve public services.² It is a flexible and diverse tool that can be implemented at different levels of governance. Hence, PB can be exercised successfully in small community projects as well as when considering how to deliver main public services at a municipal level.

The use of PB originates from a socio-political situation in Brazil's Porto Alegre, where military forces were removed from power. Due to the military dictatorship, people lacked confidence in politicians, and the allocation of public funds was associated with corruption. Leftist social movements introduced the idea of experimenting with PB when the first free elections were held. Activists hoped that it could help to reduce corruption by increasing community control over municipal finances. Eventually the government of the Workers' Party started to implement PB with promising results.³

According to estimates, PB is now used globally in over 1,500 cities. The models of PB implementation have become more versatile as it has been adopted into use. There are different ways to operationalise it. First, the mainstream model allocates a particular percentage of a municipality's or city's annual budget to PB. For example, Porto Alegre has allocated 20 % of its annual budget to PB. Paris now allots 5 % to PB, which is one of the largest rates in Europe. Second, funding can

be allocated with community grants, which are often donated by various charities for a particular area or community. This is especially popular in the UK. Third, money can be allocated directly to a particular theme or topic, such as for young people or for improving communal green areas.

PB practices are strongly affected by the local and national contexts in different countries.⁴ However, common features can be recognised. These projects often deal with economic resources, and they involve municipal government employees and decision-makers. Moreover, the PB processes are usually repeated, and they include public discussion. Projects also usually include some monitoring and evaluation of how the winning proposals have been implemented.⁵

The case and material

The empirical data of this article are based on an action research study *Participatory Budgeting in Community-Driven Urban Planning*, which was executed in the University of Tampere, Finland in 2014–2015. In the study, PB was approached as a tool for local decision-making and community-based planning, and the research aimed at generating criteria to evaluate its use. The research consisted of two parts. First, PB was piloted in the city of Tampere as an integral part of the city's neighbourhood development process in one local neighbourhood. Second, foreign PB practices were mapped out in Poland, Sweden and the UK. In this article, I utilise data of the PB pilot project that took place in the neighbourhood of Tesoma in Tampere.

In Tesoma, PB was implemented as a form of participatory planning and co-designing in an urban regeneration process. Local citizens and civil servants were invited to discuss the development of a local recreation area in the Tesoma neighbourhood. The neighbourhood is one of the oldest in the City of Tampere. It was built during the 1960s and 1970s and now has a population of approximately 8,000–15,000 depending on which areas are included. It has been suffering from a poor reputation, with

higher unemployment and crime rates than other Tampere neighbourhoods. Currently, the area is undergoing heavy regeneration, with increase in services and housing.

The research data of this article consist of material collected in four PB workshops (audio recordings, photos, produced material such as maps and pictures, collected feedback) and nine themed interviews with citizens and civil servants. The interviews are transcribed and thematically analysed. The audio recordings of the PB workshops are thematically analysed and partly transcribed. I analysed the structure of PB from the point of view of openness and distinguished three elements of openness: openness in decision-making, openness in setting priorities and openness towards the boundaries of participants.

Openness in decision-making

PB is argued to be the most advanced municipal innovation. On one hand, this claim is based on the fact that in PB, citizens get the chance to intervene in the distribution of public resources, which is a type of power that is seldom available to the public.⁶ On the other hand, PB has been acclaimed for guiding focus on the perception of democratic deficit, transformation of political culture and reorganisation of public services.⁷

The basic principle of PB is that the power to make decisions on common affairs is transferred from administration and institutional actors to citizens. This starting point challenges the traditional modes of action and procedures of decision-making in governance, where the role of citizens has usually been to receive the decisions executed externally by others, often in the private cabinets of power. In PB, however, the whole decision-making process is opened for public. Decisions are made through a process that gives all participants an equal right to have a voice.

In its basic form, the PB process starts by introducing the process, such as presenting the procedure and possibly its focus or theme, such as developing a common recreational area (the case of Tesoma in this article). From

the start, it is usually made clear for participants how a PB process proceeds. This introduction is followed by brainstorming to come up with ideas, which are then processed into precise proposals that are displayed in public for the voting phase. People get to vote, and the winning proposal or proposals then receive funding and are ready for implementation.

Participatory budgeting process

Stage 1:

People brainstorm ideas

Stage 2:

Ideas are developed into precise proposals (in workshops, delegates etc.)

Stage 3:

Proposals are presented publicly

Stage 4:

Decision-making by voting or prioritising proposals: winning proposals get funding

Stage 5:

Implementation of the winning proposals

Stage 6:

Evaluation & monitoring of the PB process

The process is opened up to all people who want to take part, which makes it unlikely that participants would be unaware of the working methods of PB or how decisions or voting are executed. In PB, people know how the process proceeds and what their role is in it, and I believe this is one of the strengths of this practice. Often in participatory exercises, the conflicts or misinterpretations between participating actors have derived from unclear processes, where participants have been confused regarding their own role in the process, the objectives of participation or the extent to which they can actually have an effect on issues.⁸ Sometimes, it has also been unclear when it is best to take part. PB offers potential to circumvent some of these challenges connected to formal participatory practices.

In the case of Tesoma, local residents were invited to discuss how to allocate 640 000 eu-

ros to improve the popular recreation area of Tesomajärvi lake in the neighbourhood and to decide what development proposals would be executed. In this case, the City of Tampere did not arrange a voting process for the proposals the citizens made because the schedule was tight and there were some technical problems related to organising online voting. During the PB process, people who participated in the PB workshops agreed together to select the winning proposals by prioritising different alternatives in the final PB workshop in the neighbourhood.

The working process of Tesoma's PB case was based on deliberative workshops that were open to all interested actors. The workshops were held in the evenings in the neighbourhood (for example, in the local school), and they attracted residents from different parts of the area, representatives of local associations (e.g. the residential association), civil servants from the City of Tampere and researchers from the university.

In the workshops, participants coming from different backgrounds were mixed in small groups to initiate discussions between different actors. The group discussions were started by asking people to envision 'the Tesoma of their dreams', and it was forbidden to say 'no' when responding to ideas and proposals that other participants made. During the four workshops, the participants' visions were refined into concrete proposals that were then discussed in the final workshop. In the final workshop, the proposals were prioritised. Prioritisation was first made in small groups, and then each group presented their decisions. The final decision about which proposals were to be chosen for implementation was made collectively by ranking the proposals from different groups.

Opening up the whole decision-making process caused hesitation among the participants. The residents had doubts about whether they had really been given the power to decide how to use the money. Some of them did not have positive experiences of working with administration previously. Their prior experiences had not confirmed the actual effect of

their participation.⁹ Civil servants were afraid that giving people free rein would lead to overly unrealistic ideas. They were concerned with how to fit the regulations that directed the City's action with the proposals the citizens might come up with. During the process, however, the civil servants' trust towards citizens improved, and they were satisfied with the end results of the PB workshops.

The experiences from Tesoma resonate with those of other PB projects, e.g. in Upplands Väsby, Sweden. There, people got to decide how to develop a city park into a safer and more pleasant environment with a budget of 200 000 Swedish crowns. However, Upplands Väsby also utilised online platforms to collect proposals and arrange voting. From the collected proposals, a panel consisting of residents and officials formed three proposals for voting. Similarly to Tesoma, there was discussion among administration and decision-makers about the citizens' freedom to execute decisions and the role of PB in governance since elected officials are chosen to engage in decision-making.

Openness in setting the priorities

In the discussions of open and deliberative governance it is emphasised that equal chances to participate should be offered to everyone who is interested. For example, in the field of urban planning, participation has often taken place when the agenda of the planning process has already been defined by the administration; that is, planners have drafted a land use plan before public discussion starts. PB takes a step further by not only opening up participation in the process but also allowing participants to discuss and define from the start which topics are considered important to pay attention to.

In PB, openness means letting citizens define the agenda for their participation, specifically granting people the ability to define which issues are chosen for discussion and prioritised over others. For example, the mainstream model of PB, in which a city or municipality allocates a certain percentage of

its annual budget to PB, shifts the power to citizens to prioritise which issues need funding.

However, sometimes when organised by administration, institutional actors may draw the wider framework for PB and set its theme. This may originate from particular aims that PB is designed to focus on, such as decreasing inequality or improving living conditions in poor neighbourhoods. Advancing equality, inclusion and social justice have been the norms guiding PB since its origin in Porto Alegre. These kinds of aims may inspire municipalities and cities to adopt PB and direct its use to particular areas or topics. However, in PB, participants always have the power to discuss and vote on the issues that are the most important to them. This is based on the assumption that citizens understand how to select projects that best respond to their needs.

In Tesoma, the City of Tampere outlined the loose framework for PB: to improve the recreation area of Tesomajärvi Lake. The City recognised this need partly based on citizen feedback, which had highlighted, for example, the lighting of the walking paths surrounding the lake as one major target for renovation. Under the broad main theme, citizens were given free rein to prioritise the issues that they considered important.

In contrast to Tesoma, in Greater Manchester, UK, charities donate community grants to neighbourhoods, which shifts the total power to citizens to define the key issues in the PB process. The popularity of PB globally serves as evidence that opening up the decision-making and allowing citizens to prioritise issues can be a successful way to include their voice in governance. Furthermore, the PB literature has discussed whether PB has positive effects on people's well-being, as the direct involvement of citizens is believed to produce better outcomes and increase citizens' satisfaction with governance. For example, PB projects that occur in areas with minimal public resources are believed to best address the areas' needs because participative citizens know to select projects that match their needs.¹⁰

Although the effects on well-being have not yet been widely studied, there is evidence

that the use of PB has, for example, helped to reduce poverty rates and improve the level of basic sanitation, water and sewage connections.¹¹

Openness towards the boundaries of participants

In PB, the boundaries of participants are renegotiated and reformulated; the roles and tasks of participants are transformed. When decision-making and priority setting are opened up, citizens become powerful actors with a role in governance. PB engages citizens as decision-makers, issue-definers and actors who hold responsibility for promoting their own proposals and implementing the winning ones. This is typical, especially in the UK, where PB is often used in allocating funding for small community projects.¹² Local governance does not figure in these processes; rather, local people themselves brainstorm ideas for projects, vote on and implement the winning proposals.

The element of openness that encourages renegotiation of the boundaries of participants poses an interesting question in relation to equality. Equality is an essential norm of PB, but at the same time PB encourages settings where different proposals and people compete with each other to win support. However, this kind of competitive setting has not typically been favoured in participatory exercises.

In the case of Tesoma, the question of equality was eminent. People living in different parts of the area were concerned about whether their part of the area was receiving enough attention when discussing the improvements, such as which of the two beaches on opposite sides of the lake would be prioritised when making decisions. On the City's part, civil servants emphasised that equality between different parts of the neighbourhood, or even between different parts of the city, was a norm that always guides the development projects that the City executes. Then again, in Łódź, Poland, people actively campaigned on behalf of their proposals and were not afraid to emphasise differences between proposals.

Partly, this might have been due to cultural differences, but probably also from employing different models of PB. In Tesoma, the discussion was going on under one topic, the development of the recreation area. However, in Łódź, the City implemented the mainstream model of PB, where a certain amount of the total budget is opened for PB. In this model, there is no set framework, which enables a variety of different proposals to arise.

PB has the potential to transform the position of citizens and to question who should be accepted as legitimate participants (e.g. eligible to vote). For example, in Lublin, children are now invited to vote in PB processes. In New York, all citizens who cared about and had local knowledge regarding a neighbourhood were accepted to vote in the neighbourhood.¹³

In Tesoma, in relation to the changing boundaries of participants, the PB process raised the question of representativity in participation. Some of the civil servants questioned whether the participating group of local residents was adequately diverse. This was also discussed in the PB workshops, where residents themselves recognised that they could not represent the whole population of the area. As is often the case with participatory exercises, people were concerned about how to reach young people or families with small children. In the administration, there were discussions about whether the structure of participants should be more carefully planned and if the city should choose a particular group of residents to take part in PB. This idea was finally refused to maintain the spirit of PB in opening up participation for everyone.

Reaching out to a variety of participants was a common theme in both Tesoma and Upplands Väsby. Other occasions in addition

to the PB workshops were actively searched to integrate more people in the processes. In Upplands Väsby, the civil servants arranged meetings with local pupils, met people in a shopping mall and set up a pop-up tent for a few days in the local park to reach out to the users of the area.

Concluding remarks

In this article, I have addressed PB as a practice of open governance. I recognise three elements of openness in PB: openness in decision-making, openness in setting the priorities and openness towards the boundaries of participants.

In my view, these components of openness construct the legitimacy of PB as a participatory practice. Shifting power to citizens can be interpreted as a token of trust from administration; that is, it acknowledges that people are capable of making sustainable and realistic decisions. This creates credibility for PB among citizens. In Tesoma, opening the process of governance with PB required all participants, but particularly civil servants, to feel a little uncomfortable in this new situation. However, in the end the results spoke for themselves, and all parties were satisfied with the outcomes of the process.

PB encourages us to think about what we mean by norms, which have often been connected to open governance. For example, when the boundaries of participants are reformulated, a question arises regarding representativity and what it means in new participatory settings, where voting is opened for new groups. In PB, democratic norms likely manifest differently in different contexts.

Notes

1. See e.g. Irwin (2010), Wagenaar (2007), Day & Schuler (2004), Fung & Wright (2001).
2. Röcke (2014), Sintomer et al. (2008).
3. Ganuza & Baiocchi (2012), Sintomer et al. (2008).
4. E.g. Goldfrank (2007).
5. Sintomer et al. (2008).
6. See Allegretti et al. (2013).
7. Allegretti et al. (2013).
8. E.g. Innes & Booher (2004), Pløger (2004), see also Wynne (2006).
9. See Lehtonen (2013).
10. Boulding & Wampler (2010, 126–127).
11. Goncalves (2014).
12. Röcke (2014).
13. Su (2012, 6).

References

- Allegretti, Giovanni & Antunes, Sofia (2013). The Lisbon Participatory Budget: Results and Perspectives on an Experience in Slow but Continuous Transformation. *Field Actions Science Reports*, Special Issue 11/2014.
- Boulding, Carew & Wampler, Brian (2010). Voice, Votes, and Resources: Evaluating the Effect of Participatory Democracy on Well-being. *World Development* 38(1): 125–135.
- Day, Peter & Schuler, Douglas (2004). *Community Practice in the Network Society. Local Action/Global Interaction*. London and New York: Routledge.
- Ganuzza, Ernesto & Baiocchi, Gianpaolo (2012). The Power of Ambiguity: How Participatory Budgeting Travels the Globe. *Journal of Public Deliberation* 8(2): 11–12.
- Fung, Archon & Wright, Erik Olin (2001). Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance. *Politics & Society* 29(1): 5–41.
- Goldfrank, Benjamin (2007). The Politics of Deepening Local Democracy: Decentralization, party institutionalization, and participation. *Comparative Politics* 39(2): 147–168.
- Goncalves, Sónia (2014). The Effects of Participatory Budgeting on Municipal Expenditures and Infant Mortality in Brazil. *World Development* (53): 94–110.
- Innes, Judith E. & Booher, David E. (2004). Reframing Public Participation: Strategies for the 21st Century. *Planning Theory & Practice* 5(4): 419–436.
- Irwin, Alan (2006). The Politics of Talk: Coming to Terms with the “New” Scientific Governance. *Social Studies of Science* 36(2): 299–320.
- Pløger, John (2004). Strife: Urban Planning and Agonism. *Planning Theory* 3(1): 71–92.
- Röcke, Anja (2014). *Framing Citizen Participation: Participatory Budgeting in France, Germany and the United Kingdom*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sintomer, Yves; Herzberg, Carsten & Röcke, Anja (2008). Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges. *International Journal of Urban and Regional Research* 32(1): 164–178.
- Su, Celina (2012). Whose Budget? Our Budget? Broadening Political Stakeholdership via Participatory Budgeting. *Journal of Public Deliberation* 8(2): 1–14.
- Lehtonen, Pauliina (2013). *Julkisesti uskottavat. Kansalaisten kokemuksellinen tieto ja performatiiviset osallistumiskäytännöt*. (Credible in public: Citizens’ experiential knowledge and the performative practices of participation). Acta Universitatis Tampereensis 1802. Tampere: Tampere University Press.
- Wagenaar, Hendrik (2007). Governance, Complexity, and Democratic Participation: How Citizens and Public Officials harness the Complexities of Neighborhood Decline. *The American Review of Public Administration* 37(17): 17–50.
- Wynne, Brian (2006). Public Engagement as a Means of Restoring Public Trust in Science – Hitting the Notes but Missing the Music? *Community Genetics* 9(3): 211–220.

Teemo Tebest

Open Data – Fuel for Data Journalism

On incentives and challenges of using open data

Open data, created by public authors, private companies or the third-sector actors, is the fuel for data journalism. In the Nordic countries, legislation provides journalists and citizens with a good access to data created by the public sector. A journalist can ask for public data and, in most cases, the authorities release the data as requested. In this way, open government forms the basis for the existence of open data – and for data journalism. In this article, I will demonstrate the uses of open data in journalism created at the data journalism unit Plus Desk at the Finnish Broadcasting Company Yle.

Data journalism by definition is journalism that specifically makes use of data.¹ Data is considered to be raw, and by itself doesn't tell a story. Instead, the story is created using journalistic means and in close collaborative work of a reporter, a coder and a graphic designer.

Open data² can be, and is often, published in journalistic platforms as is; unemployment rates and export statistics may be interesting as such. However, open data shows its true force only when the data is analyzed and combined with other data sources. In this way, open data allows journalists and active citizens to create new information and to understand the world better.

Advantages of opening the data

In Finland, authorities have actively opened data sets since 2012.

Teemo Tebest, a data journalist and social media web developer who has worked at the Finnish Broadcasting Company Yle since 2012. A full-time data journalist since 2013. Previously he worked as a researcher and a postgraduate student at the Tampere University of Technology, where he studied information visualisation.

The first actions were to open up map and weather data.³ This was a Ministry of Transport and Communications initiative, which was later strongly supported by the Ministry of Finance.

Also, third-sector actors like the national section of the international Open Knowledge International, Open Knowledge Finland, played a significant role in supporting this initiative. Open data was seen among other things as a possible source of support for small and mid-sized businesses. Today, there are over 1,300 open data sources available in the Finnish Open Data Portal.⁴

Before these developments, the main challenge in opening data was a lack of resources. Without good examples, the positives of open data, such as the direct economic benefits, were hard to point out. Nowadays, the benefits of opening data are more widely recognised.

According to the European Data Portal, open data enhances the performance of public services, benefits the private economy and improves social welfare systems.⁵ For example, according to the Mayor of Helsinki, open budget data has led to significant savings in the city's budget.⁶

“Thunderbird”, “Thundebird”, “Thunderbird”

Opening data requires effort, and data is considered open only if it is usable. According to the Open Knowledge Foundation, the key features of openness are availability, reusability and universal participation.⁷ Making data usable requires cleaning the data, validating the data, describing the data, keeping the data up-to-date and making the data available. Cleaning the data may include fixing misspellings, removing duplicate entries or handling synonyms. In 2013, when the Finnish Transport Safety Agency released their automobile registry, the data included a car model called Ford Thunderbird written in at least 10 different ways, which made the data in many ways unusable.

Data should also be machine readable. For example, PDF documents are rarely considered as open data. Furthermore, legal issues such as personal privacy have to be taken into account when opening data. Licensing the data is vital, as this defines how the data can be reused. In 2016, to support these matters, the Ministry of Finance, the Ministry of Education and Culture, the Association of Finnish Local and Regional Authorities and the Finnish Consulting Group organised a seminar at the Aalto University specially tailored for Finnish public actors interested in opening data.⁸

Data publishers should also work in a close connection with the users. Open data users may include journalists, experts and active citizens.

There are a number of questions to be discussed together: What kind of data is relevant for the users? Which file formats should be used? Which coding languages should be supported? Is a full-scale API required, or is an Excel file the best way to deliver the data? In a collaboration with the users, the data publishers can become more aware of the benefits associated with their open data, which, then, helps to adapt and justify the efforts made.

Open data should also be prominently displayed and promoted so that users will be able to find it. Open data is not the end in itself but it is a way to make things better for the users.

From open data to the most-read stories at Yle

At Yle, where I am employed at, we have a team of eight staff members who work in the field of data journalism at our Plus Desk unit (<https://plus.yle.fi>). We have three coders, three graphic designers and two producers in the team. The producers' job is to co-ordinate our work with other news desks.

For every data project, we try to form a team consisting of a reporter, a coder and a graphic designer. For example, if we want to cover budget data we would team up with someone from the economic desk. The reporter is responsible for the content as a whole, the coder tackles the technical and statistical issues and the graphic designer decides how to present the data. Our team is involved in about 150 stories each year.

In our model, in which professionals from different areas work together with data, it is important to define a common goal. Sketching ideas has proven to be very efficient. We also try to meet as often as needed and, whenever possible, work in the same physical space. It is important that everyone knows their role and the status of the project.

Our projects vary in scale, but what is common to the most data stories is that they are very popular among the readers. People tend to enjoy stories where they can obtain personalised and detailed information that relates to them. Data stories are also often visually impressive.

For example, the story we published in 2013, based on the inconsistent automobile data obtained from the Finnish Transport Safety Agency was one of the most-read stories that year.⁹ Although it required a lot of effort to clean the data, in the end we converted the Excel file with 6,700 rows into a story and a news application. In our application, one could input their own vehicle's information and get out more information related to it.

More recently, in 2018 we published a story with the goal to help people applying to universities where we combined data from the Finnish National Agency for Education and Statistics Finland to rank examinations.¹⁰

The screenshot shows the 'Kommunradarn' (Municipality Radar) interface. At the top, the URL 'svenska.yle.fi' is visible. The main heading is 'Kommunradarn' with a sub-heading: 'Hur mår din kommun, vilka är framtidsutsikterna och hur går det för grannarna? Vi tog fram uppgifterna, nu kan du forska i dem. Nu med mera valinformation och uppdaterad statistik!'. Below this is a search bar with 't.ex. Raseborg' and a 'Välj' button. A section titled 'DELA RESULTATEN: PÅ FACEBOOK, PÅ TWITTER ELLER SOM LÄNK.' is present. On the right, a 'Borgå' section features a shield logo and a list of four categories with five-star ratings: Livskraft (5 stars), Ekonomi (5 stars), Hälsa (4 stars), and Boendeklimat (4 stars). Below this is a 'Valfrågor' section with the text 'SKOLNÄT, ENTREPRENAD, SKULD TAGNING, MÖGELSKOLOR' and a paragraph: 'I fjol lyckades Borgå vända ekonomin på plus. Samtidigt finns en lång rad bygg- och reparationsprojekt inplanerade för totalt 35 miljoner euro. Hur det här ska finansieras är en stor fråga men dessutom får fullmäktige ta ställning till skolnätet och om social- och'.

The Municipality Radar (2017) was one of the largest open data projects created by the Yle Plus Desk. The goal was to create a service that provides statistics and data on each of the 297 Finnish municipalities.

This allowed people to determine the kinds of education programmes more likely to lead into unemployment and what levels of salary people could expect to earn for each examination passed. This story was especially useful in reaching younger audiences, which is the goal for our company.

Often, we also convert data sets into a calculator format where users can input their own information. One of the best examples of this was the Retirement Age Calculator, published in 2016, where we used data related to the retirement age for each year of birth.¹¹ Our implementation calculated the retirement age for the user-entered year of birth and birth month. This was the most-read story of the year, and remains among the most-shared Facebook content in Finland.

One of the largest open data projects we

have worked on in recent years was the Municipality Radar.¹² The goal of the Municipality Radar was to create a complete view of the status of each of the 297 Finnish municipalities from a data point of view.

We made use of various open data sources, including the Statistics Finland, the National Institute for Health and Welfare and LocalFinland, to gather thirty-nine data variables and combine them into four categories, which we presented through a five-star rating.

The outcome was a story where the user entered the municipality in which he or she was interested, to see how the municipality was performing according to 1) the future of the municipality, 2) the municipality's economy, 3) the health of the citizens and 4) the atmosphere in the municipality. The data was visualised in a way that was clear to under-

NYHETER

LOGGA IN SÖK MENY

UTRIKES SPORT KULTUR HUVUDSTADSREGIONEN VÄSTNYLAND ÅBOLAND ÖSTERBOTTEN ÖSTNYLAND

Drömmer du redan om pensionen? Kolla när du får pensionera dig

© PUBLICERAD 27.12.2016 - 14:12. UPPDATERAD 30.03.2017 - 10:44

DELA: 5696

Bild: Yle Nyhetsgrafik

Vid årsskiftet 2016-2017 förändras pensionssystemet. För de flesta av oss höjs pensionsåldern. Målet är att förhållandet mellan den tid man tillbringar i arbetslivet och tiden som pensionär ska förbli det samma också i framtiden.

Pensionsräknare

Födelseår

Födelsemånad

Du får gå i ålderspension om 33 år och 4 månader

Dela på [Facebook](#) eller på [Twitter](#).

Som tidigast börjar din pension i september 2051. Du är då 66 år och 11 månader. Din förväntade livslängd efter pensioneringen är då 22 år och 9 månader.

Fullständig pension får du i juli 2054 då du är 69 år och 9 månader. Då förväntas du fortsätta leva i 20 år 7 månader. Uppgifterna kommer från Pensionsmyndigheten, individuella skillnader kan förekomma.

"Du har 12 167 dagar, 21 timmar, 10 minuter och 50 sekunder kvar till pensionen."

Calculators are an efficient way to simplify data sets. The Retirement Age Calculator (2016) allows the user to calculate his or her estimated retirement age.

stand and allowed for easy comparisons. It was also possible to obtain the detailed data on demand. Based on the analysis, textual content was provided for each municipality to explain their status further.

Behind this the idea was that, often, only one data set is looked into, and that single point of view may not tell the full story. The Municipality Radar made it possible to look into municipalities' matters in a deeper but simpler way through using open data. We also released the data that we gathered and explained the process of how the analysis was conducted so that anyone could replicate or improve it.

The Municipality Radar was adopted by

citizens, professionals and municipality leaders; our readers spent over 10,000 hours online using it and reading related stories. It was also referred to by other media companies several times, and it was a nominee for the Nordic Data Journalism Award.¹³ The service made municipalities' matters relevant and accessible at a time where municipality elections were imminent.

“What is the meaning of nothing?”

There are, however, a number of challenges associated with using and combining data from

Open Data Sources in Finland

- **Ministry of Finance:** <http://vm.fi/avoin-tieto>
- **Finnish Meteorological Institute:** <https://ilmatieteenlaitos.fi/avoin-data>
- **Open Data and Interoperability Tools**, a service for standards and guidelines: <https://www.avoindata.fi/fi>
- **The Association of Finnish Local and Regional Authorities:** <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut>
- **National Land Survey of Finland:** <https://www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/avoimien-aineistojen-tiedostopalvelu>
- **Statistics Finland:** <https://www.stat.fi/org/avoindata/pxweb.html>
- **Finnish Transport Safety Agency:** https://www.trafi.fi/tietopalvelut/avoin_data

different sources. Although a single data set may look clean and simple, often a lot of effort is required before data sets can be combined. The challenges include, among other things, handling empty and missing values and figuring out what zeroes mean. There are no standardised ways to present anonymised or missing data.

When gathering data sets for the Municipality Radar, one of the most common issues encountered was the problem of an empty cell used to present at least anonymised data, missing data and a zero. In some data sets “-” and “-1” were used for similar purposes. Differing statistical years were also a huge issue when combining data sets for the Municipality Radar when the number of municipalities varies from year to year. When combining dozens of data sources, it is vital that the data syntax is coherent.

Ultimately, you have to know your data and validate it, and there is no quick fix for this. Each data set has its tricks, but the basic functions for each data set are the minimum and maximum values. Sometimes statistical knowledge like standard variation is required.

Journalists should avoid becoming blind to the data. If something looks obscure, one should recheck, recheck and recheck because most of the time there is an error somewhere, either in the data or in your analysis. Common sense and journalistic doubt are required

when dealing with data. It is important to remember that data publishers can also have agendas that they want to advance, which can collide with journalism.

Online societies, such as the Facebook groups “The Finnish Open Data Ecosystem” and “Datajournalistik”, are good sources of support. There is also literature available, including the *Data Journalism Handbook*.¹⁴ I myself have opened up the processes behind our data stories in my personal blog that can be read at <http://datajournalismi.blogspot.fi>.

With open data comes great responsibility

Openness benefits society in various ways, and we journalists act as intermediaries that work to make the open data accessible. Thanks to our efforts, it can be said that open data leads to information that helps us know the world better.

New business opportunities appear when data is available and not restricted to only the few, for example when journalists can more easily point out misuses of taxpayers’ money. Data also allows for the creation of more personalised services that benefit users, and for telling stories that are more meaningful from the readers’ point of view.

However, with benefits comes responsibility, as open data can also be misused. For

this reason, open data publishers have great responsibility to define what their data is and what it is not. In addition, how the data is formed and what is left out, which is referred to as metadata, is vital for understanding and using open data. This responsibility is then transferred to the data user, whose job is to ensure they do not draw false conclusions. In most cases, open data publishers in Finland understand the importance of metadata.

The hype around data and data-driven decision making is slowly starting to show real benefits.

However, the ethical, technical and practical challenges have to be discussed in public by the data openers and the users of the data. Some public data sets remain unopened, and in journalism we are always interested and keen to get our hands on a greater amount of accurate data.

Notes

1. Wikipedia (2018a).
2. Wikipedia (2018b).
3. Lehto (2012); Parikka (2012); Linnake (2012).
4. Avoindata.fi (2018).
5. European Data Portal (2018).
6. Hänninen (2014).
7. Open Knowledge International (2018).
8. Aalto University (2016).
9. Yle (2013).
10. Yle (2018).
11. Yle (2016).
12. Yle (2017).
13. NODA (2017).
14. Gray et al. (2018).

References

- Aalto University (2016). Open Data and Open Access Publishing. *News & Events* 29 March 2016. [Online.] Available at <<http://www.aalto.fi/en/current/events/2016-03-17/>>. Accessed 15 April 2018.
- Avoindata.fi (2018). *Open Data and Interoperability Tools*. [Online.] Available at <<https://www.avoindata.fi/en/>>. Accessed 15 April 2018.
- European Data Portal (2018). Benefits of Open Data. [Online.] Available at <<https://www.europeandataportal.eu/en/using-data/benefits-of-open-data/>>. Accessed 15 April 2018.
- Gray, Jonathan; Bounegru, Liliana & Chambers, Lucy (eds.) (2018). *Data Journalism Handbook*. [Online.] Available at <<http://datajournalismhandbook.org/1.0/en/>>. Accessed 14 April 2018.
- Hänninen, Jyri (2014). Pajunen uskoo rahaliikenteen avoimuuteen. *Helsingin Sanomat* 29 November 2014. [Online.] Available at <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002781549.html>>. Accessed 15 April 2018.

- Lehto, Tero (2012). Lisää dataa avataan – nyt Ilmatieteen laitokselta. *Tivi* 8 August 2018. [Online.] Available at <<https://www.tivi.fi/Arkisto/2012-08-08/Lisää-dataa-avataan---nyt-Ilmatieteen-laitokselta-3144451.html>>. Accessed 15 April 2018.
- Linnake, Tuomas (2012). Startup-yhteisö palkittiin vuoden it-tuotteena. *Yle Uutiset* 21 March 2012. [Online.] Available at <<https://yle.fi/uutiset/3-6323540>>. Accessed 15 April 2018.
- NODA, Nordic Data Journalism Base (2017). Community Radar. *Nordic Data Journalism Base* 2 January 2017. [Online.] Available at <<http://nodabase.net/cases/community-radar/>>. Accessed 15 April 2018.
- Open Knowledge International (2018). *Why Open Data?* [Online.] Available at <<https://okfn.org/opendata/why-open-data/>>. Accessed 15 April 2018.
- Parikka, Outi (2012). Urpilainen: Yle voisi avata koko arkistonsa ilmaiseen käyttöön. *Yle Uutiset* 5 October 2012. [Online.] Available at <<https://yle.fi/uutiset/3-6323540>>. Accessed 15 April 2018.
- Yle (2013). Näin moni ajaa vanhemmalla autolla kuin sinä. *Yle Uutiset* 16 October 2013. [Online.] Available at <<https://yle.fi/uutiset/3-6880326>>. Accessed 15 April 2018.
- Yle (2016). Haaveiletko eläkkeestä? Katso laskurista, milloin eläke alkaa ja kauanko se kestää. *Yle Uutiset* 15 November 2016. [Online.] Available at <<https://yle.fi/uutiset/3-9273402>>.
- Yle (2017). Kuntatutka. [Online.] Available at <<https://yle.fi/uutiset/3-9490180>>. Accessed 15 April 2018.
- Yle (2018). Yli 47 000 opiskelupaikkaa tarjolla – Ylen korkeakoulukone kertoo, mille alalle on tiukin seula ja mistä valmistutaan kovapalkkaiseksi. *Yle Uutiset* 17 March 2018. <<https://yle.fi/uutiset/3-10116390>>. Accessed 15 April 2018.
- Wikipedia (2008a). Data Journalism. [Online.] Available at <https://en.wikipedia.org/wiki/Data_journalism>. Accessed 15 April 2018.
- Wikipedia (2008b). Open Data. [Online.] Available at <https://en.wikipedia.org/wiki/Open_data>. Accessed 15 April 2018.

Ester Appelgren

Commentary:

Openness and Transparency in the Data Journalism Practice

In the Nordic countries, data journalism has been developed in collaboration with the developments of the open data movement. In Finland in particular, access to open data and the involvement of activists have been crucial factors for the development of data journalism.¹

Another important factor for the development of data journalism is how data journalists all around the world share knowledge about their working methods and tools and sometimes specifics about data sets they are using with their peers. The act of sharing working methods can, in a European setting to some extent, be explained by how journalists and activists, often with roots in computer science, started cooperating through joint initiatives focused on data collection, analysis, and visualization using public data.²

This, in turn, brought along ideas of transparency, a concept that has been argued to provide journalism with legitimacy in the Internet age.³ On a more general level, transparency is associated with the new digital environment of the Internet, including the move from mass communication to network communication, with interactivity and interconnectivity contributing to conversation.⁴

The practice of helping fellow colleagues in data journalism can also be explained by the influence of the development of CAR (Computer-Assisted Reporting) in the U.S.⁵ Through conferences and events, the Investigative Reporters and Editors (IRE), founded

in 1975 in the U.S., have taught basic investigative and computational newsgathering techniques to journalists globally, emphasizing a collaborative and open culture that encourages sharing knowledge about working methods with fellow data journalists across organizations and countries.

In line with the practise of sharing knowledge about data journalism working methods, the Finnish award-winning data journalist Teemo Tebest builds his essay *Open Data – Fuel for Data Journalism* around the importance of openness in data journalism and the collaborative work of reporters, coders and graphic designers. Describing the process of working with open data, Tebest also points to several resources where data journalists can find support from their peers. In a Nordic setting, one of the most prominent resource groups is the Facebook group Datajournalistik, founded in 2012 by Jens Finnäs, a Swedish-Finnish data journalist. The group is a source of inspiration for data journalists and others interested in data journalism in the Nordic countries, with the purpose to develop knowledge, but it also has a strong social function of increasing bonding social capital and promotion among the subgroup of data journalists in the Nordic countries.⁶

Tebest points out that the audience enjoy stories where they can “get personalized and detailed information for example about themselves”. An intimate relationship with the audience in such a manner is one part of openness and transparency. However, in the scholarly debate, transparency also includes journalists recognizing that there is a certain subjectivity

Ester Appelgren, Senior Lecturer, Södertörn University.

to journalism, at times in contrast to long-standing journalistic norms around objectivity. Furthermore, the concept of transparency in journalism also encompasses a recognition that journalists sometimes make mistakes that can be corrected openly and thus explained to the audience, for example, commonly seen in the more recent fact-checking initiatives globally.

While there is an ongoing debate about transparency as the new objectivity, in data journalism, openness and transparency has always been a basic component, for example, demonstrated by the provision of clear descriptions on how a story came about and how data was obtained and refined, with links to the data set used in the story.⁷

Recent international research has found that as journalists embrace transparency in their own work, they subsequently expect transparency from the key institutions of social power that they cover.⁸ However, despite

the many open-data initiatives in Europe, and despite the recent governmental focus on making public data available for reuse by third parties, access to data by journalists has at times been perceived as “restricted through the bureaucratic mechanisms of public bodies, in some cases available after prolonged negotiation, and provided in a non-machine-readable format making it difficult to use”.⁹

Thus, despite the many efforts to provide open data, data providers still have much more to do. Besides access to data, Tebest also points out that data providers have a great responsibility to provide meta-data in order to avoid misuse, and he urges data publishers to work more closely with their users.

Even though Tebest accounts for many challenges when working with open data, he concludes by stating that many data sets still remain unopened for journalists, and in that statement lies a promise of many more stories to uncover.

Notes

1. Aitamurto, Sirkkunen, & Lehtonen (2011).
2. See, for example, De Maeyer et al. (2015); Karlsen & Stavelin (2014).
3. Vos & Moore (2018).
4. Fourie (2017).
5. Fink & Anderson (2015).
6. Appलगren (2016).
7. Appलगren (2017).
8. Vos & Craft (2017).
9. Borges-Rey (2017, 8).

References

- Aitamurto, Tanja; Sirkkunen, Esa & Lehtonen, Pauliina (2011). *Trends in Data Journalism*. Espoo: VTT.
- Appलगren, Ester (2016). Data Journalists Using Facebook. *Nordicom Review* 37(1): 156–169.
- Appलगren, Ester (2017). An Illusion of Interactivity: The Paternalistic Side of Data Journalism. *Journalism Practice* 12(3): 1–18.
- Borges-Rey, Eddy (2017). Towards an Epistemology of Data Journalism in the Devolved Nations of the United Kingdom: Changes and Continuities in Materiality, Performativity and Reflexivity. *Journalism*, published online before print February 1, 2017.
- De Maeyer, Juliette; Libert, Manon; Domingo, David; Heinderyckx, François & Le Cam, Florence (2015). Waiting for Data Journalism: A Qualitative Assessment of the Anecdotal Take-Up of Data Journalism in French-Speaking Belgium. *Digital Journalism* 3(3): 432–446.
- Fink, Katherine & Anderson, C.W. (2015). Data Journalism in the United States: Beyond the “Usual Suspects.” *Journalism Studies* 16(4): 467–481.
- Fourie, Pieter J. (2017). Normative Media Theory in the Digital Media Landscape: From Media Ethics to Ethical Communication. *Communicatio* 43(2): 109–127.
- Investigative Reporters and Editors (IRE) (2018). About IRE. [Online.] Available at <<https://www.ire.org/about/>>. Accessed 15 April 2018.
- Karlsen, Joakim & Stavelin, Eirik (2014). Computational Journalism in Norwegian Newsrooms. *Journalism Practice* 8(1): 34–48.
- Vos, Tim P. & Craft, Stephanie (2017). The Discursive Construction of Journalistic Transparency. *Journalism Studies* 18(12): 1505–1522.
- Vos, Tim P. & Moore, Joseph (2018). Building the Journalistic Paradigm: Beyond Paradigm Repair. *Journalism*, published online before print April 2, 2018.

Bjarte Johansen

Fri programvare og åpen kildekode

Fra vitenskapelige idealer til essensielle rettigheter

Fri programvare og åpen kildekode går utover den avgrensede retten til å bruke programvaren vi installerer på maskinene våre: Det sentrale i disse ideene er brukerens rett til å endre programvaren etter eget behov, og ikke minst retten til å distribuere disse endringene. Ettersom programvare blir en stadig større del av livene våre, så er fri programvare den beste måten å sikre retten til privatliv og friheten til egne data.

Helt fra de tidligste datamaskinene har fri programvare og åpen kildekode vært sentrale ideer i programmeringsverdenen. De første kommersielle maskinene fra 1950- og 60-tallet ble som oftest levert med brukermanualer og full kildekode til operativsystem og kompilatorer som kjørte på maskinen. De første brukerne av disse maskinene var også for det meste universiteter, og i tråd med vitenskapelige idealer ble endringer og forbedringer delt bredt med andre brukere på tvers av universitetene. Senere, på 1970- og 80-tallet, begynte imidlertid bedriftene som utviklet datamaskinene og andre bedrifter å oppdage verdien av programvare. Dermed ble det vanligere å ikke gi tilgang til kildekoden, og i stedet tilby konsulent tjenester til brukerne av datamaskinen.

En av de største profilene innen fri programvare er Richard Stallman. Han er en av grunnleggerne av GNU prosjektet, som har som målsetning å lage et helt fritt operativsystem fra kjernen av og helt opp til alle programmene som kjører i brukergrensesnittet. Dette innebærer at all programvare, fra den som styrer prosessoren og kontrollerer lagring, til den som for eksempel styrer nettleseren, skal kunne inspiseres, endres og distribueres av brukerne. Det gjelder også for kompilatoren,

som er programvaren som tar kildekode og gjør den om til maskinkode.

Stallman er også forfatteren av GNU Manifestet, som beskriver de fire essensielle frihetene brukerne av programvare skal ha: 1) friheten til å kjøre et program uansett formål; 2) friheten til å studere koden og foreta endringer; 3) friheten til å distribuere programvaren; og 4) friheten til å distribuere endringer.

Stallman skrev mange av de viktigste komponentene selv gjennom sitt arbeid med GNU prosjektet. Han står blant annet bak GNU C Compiler (GCC) og GNU Debugger (GDB), komponenter som trengs for å kompilere og lettere finne feil i programvare. På grunn av det toneangivende arbeidet til Stallman, forventer de fleste utviklere som i dag lærer å programmere at kompilatorer og annen støtte til programmeringsspråk er fritt og åpent tilgjengelig.

Det er nesten utelukkende i nisjesituasjoner at man finner "lukkede" kompilatorer. Microsoft har for eksempel lenge vært tilbakeholdende med sine programmeringsspråk, og har generelt ikke vært vennlig innstilt til fri og åpen programvare. Men selv de har etterhvert frigjort deler av sin infrastruktur. Det var for eksempel svært overraskende for store deler av programmeringsmiljøet at Microsoft frigjorde The Common Language Runtime (CLR) i 2015, programvaren som ligger bak mange

Bjarte Johansen, universitetslektor, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen.

av Microsofts programmeringsspråk. Dette i sterk kontrast til Steve Ballmers tid som CEO for Microsoft, der han blant annet omtalte det største frie og åpne operativsystemet GNU/Linux som en “kreftsvulst”.

Fri programvare versus åpen kildekode

Ved siden av GNU prosjektet, har Stallman også grunnlagt The Free Software Foundation (FSF)¹, som er en viktig grunnpilar og støtte-spiller for samfunnet rundt fri programvare og åpen kildekode. Dette gjør de ved å bidra til å finansiere utviklingen av fri programvare, og ved å tilby juridisk assistanse til utviklere som kommer på kant med “patenttroll”, eller får andre problemer som resultat av at de jobber med fri programvare. FSF jobber dessuten også aktivt mot patenter for programvare og digital rettighetsadministrasjon, som de anser som trusler mot fri programvare.

Stallmans verdier er i prinsippet de samme som ligger til grunn for ideen om åpen kildekode, men det er mange som føler at FSF – og kanskje spesielt Richard Stallman – er for dogmatiske i sin tolkning av fri programvare som et politisk og etisk valg på den ene siden, og proprietær programvare som uetisk på den andre. Her kan et eksempel på proprietær kode være driveren til datamaskinens grafikkort, altså programvaren som gjør det mulig å tegne bilder på skjermen.

Som en reaksjon på FSFs rigide tolkning av fri programvare har begrepet “åpen kildekode”, promotert gjennom Open Source Initiative (OSI)², vokst fram som et mer pragmatisk alternativ. For tilhengere av åpen kildekode er det for eksempel akseptabelt å tillate proprietær kode i GNU/Linux, slik at operativsystemet skal virke på flere plattformer. Motsvarende vil nok Stallman og forkjemperne for fri programvare mene at dette er uetisk, og heller gå inn for å tvinge alle som vil benytte denne programvaren til også å dele sin kode. Begge parter er altså enige i om at brukeren skal ha frihet, men de har forskjellige ideer om hvordan man best kan nå dette målet.

Fri og åpen programvare blir stadig viktigere

I dag føles fri programvare og åpen kildekode nærmest som en selvfølge. Vi ser at store selskaper som Facebook, Apple og Google både anvender, utvikler og promoterer store og viktige prosjekter som er åpne for alle. Vi ser dette hos Facebook som frigjorde React, et rammeverk for å lage brukergrensesnitt for vevsider. Tilsvarende har Apple frigjort LLVM, som er en samling kompilatorer for ulike språk, og Webkit, motoren som driver nettleseren Safari. Google har på sin side frigjort Tensorflow, en plattform for dyp læring og kunstig intelligens. Siden 2005 har dessuten Google drevet programmet Google Summer of Code³, der prosjektkoordinatorene for fri og åpen programvare kan søke penger til å belønne studenter som ønsker å jobbe på prosjektene deres.

Vi ser også at meningene til de som jobber profesjonelt med programmering er i endring. På midten av 80-tallet var flesteparten av de som var opptatt av fri programvare personer som Stallman. Dette var folk som vokste ut av hacker-miljøet ved MIT og lignende miljøer av akademikere og entusiaster som var opptatt av å lære, hjelpe andre og vise fram ferdighetene sine. Over tid og i takt med utbredelsen av internett har disse (semi-)isolerte miljøene utviklet seg til et verdensomspennende meritokratisk samfunn av programvareutviklere og likesinnede. Selv om det meritokratiske idealet kanskje ikke alltid fungerer som intendert, er det uttrykk for en felles forståelse og et sett med delte verdier som definerer samfunnet rundt fri programvare og åpen kildekode.

Det kan virke som vi i dag er vitne til begynnelsen på en eksponentiell vekst i tilgjengeligheten av fri og åpen programvare. Det blir stadig mer populært å bruke plattformer som Github for å gjøre tilgjengelig små og store prosjekter. Slike plattformer fungerer som sosiale nettverk for fri deling av kildekode, og kan fungere som både skrytevegg og portefølje for potensielle arbeidsgivere. Samtidig legger disse plattformene også til rette for å gi noe tilbake til miljøet, noe dagens utviklere anser som svært viktig.

Jeg vil påstå at det er svært få utviklere av programvare i dag som ikke i det hele tatt benytter seg av åpen kildekode eller fri programvare. Særlig gjelder dette om man jobber med utvikling for veven, ettersom de aller fleste teknologiene man trenger for at veven skal fungere i utgangspunktet er åpne. I tillegg er populære og lett tilgjengelige nettlesere som Firefox basert på åpen kildekode. Det samme gjelder de mest populære verktøyene for å utvikle interaktive nettsider, for eksempel Facebooks React, som alle og enhver kan gjøre hva de vil med.

Selv ble jeg trukket inn i dette miljøet da jeg lastet ned en modul til GNU Emacs, en teksteditor for programmerere som med tiden er det prosjektet jeg har jobbet mest med. Det var noen småting som irriterte meg, og siden jeg hadde kildekode og kjente programmeringsspråket, tenkte jeg at jeg kunne forsøke å fikse det selv heller enn å vente på at noen andre gjorde det. Så jeg rettet feilene og sendte inn en endringsforespørsel. Da prosjekteieren aksepterte endringene, ble jeg virkelig stolt! Dette var første gang jeg hadde bidratt til et prosjekt som ble aktivt brukt av andre enn meg selv – og som til og med var viktig for

andres arbeid. Siden den gang har jeg forbedret og utviklet flere moduler som hjelper brukeren til å håndtere kildekode i ulike programmeringsspråk. Dette arbeidet har ikke bare ført til stolthet. Jeg har også hatt noen flau opplevelser, hvor jeg har introdusert feil i moduler jeg har arbeidet med og gjort det vanskelig for andre. Men det er slik man lærer, og det viktigste for meg er dog å kunne dra nytte av kunnskapen, bygge videre på den og gi tilbake det jeg kan.

Jeg håper dessuten at fri og åpen programvare skal bli viktig også for de som ikke regner seg som programmerere og utviklere. Ettersom programvare blir en stadig større del av livene våre, mener jeg fri og åpen programvare er den beste måten å vinne tilbake retten til privatliv og råderetten over egne data. Dette bidrar også til økt ansvarlighet, siden hvem som helst kan etterprøve at programvaren fungerer som den skal – samt hva den faktisk gjør. Nettopp det er kanskje den viktigste grunnen til at jeg mener forskningsarbeid alltid skal utføres med fri programvare. Da kan forskningsprosjekter testes, etterprøves og alle antagelser sjekkes, i tråd med de akademiske idealene for vitenskapelig arbeid.

Noter

1. Se Free Software Foundation (u.å.).
2. Se Open Source Initiative (u.å.).
3. Se Google Summer of Code (u.å.).

Referanser

- Free Software Foundation (u.å.). About Free Software Foundation. [Online.] Tilgjengelig fra <https://www.fsf.org>. Besøkt 03.05.2018.
- Google Summer of Code (u.å.). About Google Summer of Code. [Online.] Tilgjengelig fra <https://summerofcode.withgoogle.com/about>. Besøkt 03.05.2018.
- Open Source Initiative (u.å.). About Open Source Initiative. [Online.] Tilgjengelig fra <https://opensource.org/>. Besøkt 03.05.2018.

Maarit Jaakkola

Against Fake Information and For Voter Literacy

Fact-checking initiatives form a major pedagogical mission

Checking the truthfulness of claims has become a more and more urgent matter. Faktabaari is one of a growing number of fact-checking initiatives that promote media and information literacy for fact-based public debate and critical thinking. These initiatives are all struggling to keep the notion of a post-truth or post-factual era from becoming a self-fulfilling prophecy. According to the founder of Faktabaari, Mikko Salo, fact-checking is a media literacy practice to increase voter literacy.

It has been variously called fake news, junk news, biased news, alternative facts, untruths, false statements, distortion, bogus stories, trolling, unverified facts, disinformation, misinformation, malinformation, propaganda, fiction, hate speech, bullshit, lies – to name but a few examples.

A number of factors have contributed to the accelerating spread of disinformation disguised as news and the resulting epithet of “post-truth era”. The exigency of deconstructing the logics of “fake news” is increasingly clear. Societies and individuals need a deeper understanding of how misinformation is purposefully produced and spread – and how this organized disinformation can be identified and brought under control.

This is, first and foremost, a great pedagogical mission, says Mikko Salo, one of the founders of the Finnish fact-checking initiative Faktabaari.

– We are encountering much more complex a problem than just the fact that there are pieces of information that are not true. It is also about how users learn to navigate in

the fast-evolving digital information environment, how technology providers and media companies provide users with information to be used as a basis for decision-making, both in the private and public life, and, finally, how democracies function, he explains.

One question is what to call the phenomenon. Many debaters would prefer to avoid the term “fake news”, as it presupposes that the material that is spread is *de facto* news. However, for lack of a better term, the term “fake news” has been adopted by many authorities. Mikko Salo was a member of the High-Level Expert Group on Fake News and Online Disinformation, part of the European Commission’s fake news initiative,¹ which started its work in January 2018 and delivered their final report in March.² The group grounded its work in the previous Information Disorder report³ for the Council of Europe, in which the definition of disinformation had been taken to the core concept.

Thereafter, disinformation has become the concept to use at the the EU level. It is understood as “verifiably false or misleading information that is created, presented and disseminated for economic gain or to intentionally deceive the public, and may cause public harm.”⁴

Maarit Jaakkola, Editor of Nordicom Information.

Focus on elections

Faktabaari was one of the first Nordic fact-checking initiatives. It has partnered with school teachers, librarians, journalists and journalism students to educate different target groups in need of the development of voter literacy, as they call it.

Faktabaari, from the Finnish words for *fact* and *bar*, was founded by a number of active individuals in 2014 to check claims in the Finnish election debates.

The year 2014 was an election year for the European Parliament, and the European Union turned out to be fruitful ground for developing fact-checking practices. Compared to national political systems, the European was both more complicated and less familiar to people, and there was a lot of untrue information going around. The system as such was also unable to respond to criticism, and there was constant tension between the national and transnational levels, which culminated in the Brexit.

– I felt that the Finnish journalism concerning big questions and slow processes such as energy and climate issues, as well as proceedings in science, had many shortcomings.

Initially, Mikko Salo tried to get scientists engaged in checking public debate statements about climate issues, but the scientific community was not quite ready for fact-checking. Instead, the U.S. fact-checking services FactCheck.org and PolitiFact, also operating in the area of political debates, provided functional reference models for Faktabaari.

– In elections, the most fundamental democratic values are at stake. Also, risks for democratic systems are activated. That's why many fact-checking initiatives are focusing on electoral candidates' sayings and statements that come up in the public debated related to elections, says Salo.

– We wanted to add more crowdsourcing to our processes. So far, we have tried out crowdsourcing in expertise and crowdfunding.

In the beginning, there were only five volunteers, and they founded the NGO Open Society Association offered the administrative framework to run Faktabaari's fact-checking activities. Now, the initiative is organized according to transparency principles and anyone can join. Approximately a hundred volunteers make up the Facebook group for the project.

Mikko Salo, the co-founder of the Finnish fact-checking initiative Faktabaari, collaborates to a great degree with schools. One of the developer schools has been the bilingual school Lycée Franco-Finlandais d'Helsinki.

Examples of Fact-Checking Initiatives

Nordic

- **Viralgranskaren** (<http://metro.se/viralgranskaren>): a division of the free Swedish newspaper Metro that carries out fact-checking. The subproject Lilla Viralgranskaren provides guide material for teachers and pupils.
- **Bluffakuten** (<http://www.bluffakuten.nu>): a Swedish service that reveals fake competitions and campaigns and Facebook sites that collect private information.
- **Faktisk.no**: a collaborative fact-checking venture of the Norwegian newspapers Dagbladet and VG and the public service company NRK that aims to identify fake content, financed by NRK and foundations.
- **Faktana, kiitos!** (<https://www.faktanakiitos.fi>): a Finnish project funded by the Tiina and Antti Herlin Foundation that deploys journalist volunteers to teach classroom sessions around the country.
- **Jag är här** (<http://jagarhar.se>): a Swedish social media-based initiative against the spread of disinformation, driven by a nonprofit association.
- **Nyhetsvärderaren** (<http://forskarfredag.se/forskarfredags.massexperiment/nyhetsvarderaren>): a research project by Uppsala University to develop a digital tool for source criticism in schools.
- **Valkollen**: a digital platform dedicated to fact-checking carried out by newsrooms related to the Swedish elections, under construction by NTM, Bonnier, Schibstedt, SVT and SR.

International

- **First Draft News** (<http://firstdraftnews.org>): a project of the Shorenstein Center in the U.S. that uses research-based methods to fight mis- and disinformation online.
- **Full Fact** (<http://fullfact.org>): a registered charity for fact-checking in the U.K.
- **Lie Detectors** (<http://lie-detectors.org>): a project that deploys journalist volunteers to teach classroom sessions in Belgium and Germany.
- **FactCheck.org, PolitiFact.com**: debunking site in the U.S.
- **The Washington Post Fact Checker** (www.washingtonpost.com/news/fact-checker/): a fact-checking service run by a legacy paper.

– To me, like to many others, this has become a way to engage without being active in party politics.

Fact-checking primetime

Faktabaari is committed to the transparency code of the International Fact-Checking Network, which has 36 verified members from 27 countries committed to ongoing fact-checking.⁵

According to Mikko Salo, media education is slow and gradual, a preventive structural activity, whereas fact-checking comprises quick responses to passing issues and has the possibility to reach atypical audiences – for example, through television.

– One of the most interesting European examples is the Spanish television programme *El Objetivo* run in the nationwide broadcast channel laSexta. It is fascinating that fact-checking can be made so popular that it is

run on television on prime time and reaches a millionwide audience!

The Nordic countries have well-organized civil societies with high trust in the authorities, and here fact-checking unfolds with less friction than in societies with less-democratic traits. However, transnational cooperation is needed. Those who are tackling disinformation on an everyday basis also need open-source tools; nowadays, many of the technical tools available are far from user-friendly.

– The crucial element for fact-checking actors' legitimacy is their independency. Many actors, from governments to global companies such as Facebook, are involved or considering to run their own fact-checking campaigns, but they always risk being somehow biased either politically or commercially. There is, therefore,

a high demand for independent actors. For independent actors, a core question is their funding.

Another challenge, according to Faktabaari's Mikko Salo, is how to keep up the quality and standards.

– We have to consider how to maintain the legitimacy of the established fact-checkers when fake fact-checkers start popping up. And how do we deal with the issue of origin of message when information is automatically produced by machines and there is no human producer?

Follow fact-checkers on Twitter with the hashtags #TackleFakeNews or #FactCheckIt, or check out the Twitter feed curated by @FactBar that features debates of European relevance.

#disinformation #medialiteracy

You do not want to get cheated online, do you?

Check TITLE & pictures

- Very emotional, topical & “too easy” content?
- Especially If yes, stay alert and continue

Check the STORY

- does it have an author?
- any sources? any alternative views provided?
- if no, leave it. If yes continue

Towards your OWN judgement

- Why author seeks your attention or action?
- Check the main claim with source you trust?
- You feel not cheated? So, go ahead, **please, share good content!**

@FactBarEDU 2017

A sample from Faktabaari's materials: how to approach material with questions relevant for fact-checking.

Fact-Checking Resources Online

- **Verification Handbook: A definitive guide to verifying digital content for emergency coverage** (<http://verificationhandbook.com>): a practical guidebook edited by Craig Silverman, available in many languages.
- **The Journalist's Toolbox Trust and Verification page** (<http://www.journaliststoolbox.org/category/trust-and-verification>): a detailed list of services and tools available for fact-checking, compiled and updated by Mike Reilly (2018).

Notes

1. See <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news>.
2. European Commission (2018a).
3. Wardle & Derakhshan (2017); see also a Nordic report, Lundgren et al. (2018).
4. European Commission (2018b).
5. See The International Fact-Checking Network at Poynter, <http://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>.

References

- European Commission (2018a). *A Multi-Dimensional Approach to Disinformation: Report of the Independent High Level Group on Fake News and Online Disinformation*. [Online.] Available at <<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>>. Accessed 10 April 2018.
- European Commission (2018b). *Tackling Online Disinformation: A European Approach*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels 26 April 2018. [Online.] Available at <<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-tackling-online-disinformation-european-approach>>. Accessed 18 May 2018.
- Lundgren, Per; Bjerregård, Mogens Blicher; Hanson, Nils & Starum, Kjersti Løken (2018). *Fighting Fakes – the Nordic Way*. Copenhagen: The Nordic Council of Ministers. [Online.] Available at <<http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1200348&dsid=-7360>>. Accessed 12 May 2018.
- Wardle, Claire & Derakhshan, Hossein (2017). *Information Disorder: Towards an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. [Online.] Available at <<https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>>. Accessed 10 April 2018.

Annika Skoglund & Karin Berglund

Studying “Openness” with “Closeness”

A videography of Prezi’s alternative entrepreneurship

How can we study a company’s call for “openness” and ambition to create an alternative form of entrepreneurship? This article introduces a videography of the Hungarian company Prezi, with a focus on their efforts to nurture an internal organisational culture defined by openness, as well as a desire to address the lack of corporate social engagement and openness in Hungarian society. We follow Prezi’s work with the Roma population to better understand how the company’s social value creation affects the employees, and to problematise how videography facilitates “closeness” and thereby the sharing of sensibility and co-experience of such an abstract ability as openness.

Openness within businesses has mainly been discussed in research on organisational culture,¹ especially in relation to how founders of companies influence communication in organisations.² In these studies, openness is conceived to be a normative means to reach better business results, which in turn has been criticised as leading to neo-normative control.³ That is, calls for openness may entice the employees to either feel more at home at work, or to be at work at home – mainly to increase production time and reduce leisure time.⁴

In less cynical terms, however, openness is a long-standing fundamental element in political theory, with openness to otherness assumed to be at the heart of the creation of social commonality.⁵ “The Open”, for Agam-

ben⁶ is, nevertheless, also where the demarcation between animal and human is negotiated in close proximity. Captivation and exposure operate as a contrast to possibilities for disconcealment of the concealed, where openness thrives on non-openness. There are, consequently, unsettling tensions present when organisations implement ideas about openness, merged with ambitions of social value creation, as in the case of the Hungarian company Prezi.

Prezi exemplifies the growing trend of “alternative entrepreneurship”; that is, disruptive initiatives that lead to new organisational forms based on efforts to accomplish other-than, or more-than, economic value creation. Alternative entrepreneurship is thus an umbrella concept for the recent interest in social entrepreneurship, ecopreneurship, cultural entrepreneurship and political entrepreneurship, to mention but a few.⁷ Importantly, the forms of alternative entrepreneurship spur new organisational forms that distinguish themselves from Corporate Social Responsibility (CSR), which is a managerial attempt to recover, rather than an entrepreneurial attempt to create.⁸

Annika Skoglund, Associate Professor at the Department of Industrial Engineering and Management, Uppsala University, and Honorary Associate Professor at the University of Exeter Business School, the UK.

Karin Berglund, Professor, Stockholm Business School, Stockholm University, and Guest Professor at the Department of Organisation and Entrepreneurship, Linnaeus University, Sweden.

Prezi’s alternative entrepreneurship permeated the core operations from the very beginning. In the late 20th century, one of the co-founders, now in the position of Principal Artist, Ádám Somlai-Fischer, used the Flash programming language to code his own presentation tool, which could zoom in and out on a canvas. This developed with the second co-founder and former chief technical officer, Péter Halácsy, into a digital zooming presentation tool, meant to facilitate free speech and the sharing of ideas worldwide. Facilitating communication and free speech was thus fundamental for the start-up of the company in 2009.⁹

In addition to Prezi’s grounding in political ideas of democracy and free speech, they have with the third co-founder and CEO, Péter Arvai, also engaged in openness to increase diversity thinking. Prezi has initiated WeAreOpen, a Non-Governmental-Organization (NGO) spin-off from Prezi in collaboration with Google and Espell.¹⁰ Prezi has thus encouraged both openness for alternative sexual identities, and openness for ethnic minorities, both strengthened by the daily work of WeAreOpen. Prezi was also one of the first companies to join the Pride parade protests in Budapest¹¹ in parallel with an increased engagement with the Roma population in the outskirts of Budapest. Prezi provides young Roma with mentorship to help them reach university studies, and provides hands-on help to renovate their homes. They have also given courses in computer programming and employed a Roma woman who now works in the so-called office lounge in Budapest.

Whilst it has been important for Prezi to make the engagement with the Roma long-term by spreading their efforts, we have in this particular study chosen to focus on their yearly two-day renovation initiative. Prezi employees from the US and Hungary visit a settlement located in the village of Bag, one hour from Budapest, to join the Roma in renovating their houses. Prezi’s aim is to expose existing prejudices and foster openness. The renovation has been planned for months in Prezi’s Budapest office, including coordination

with several actors, such as volunteer organizations, architects, charities, and local politicians. One NGO called Bagázs has here been of particular importance. The NGO has developed hand in hand with Prezi’s engagement in a specific Roma settlement in the village of Bag, and their collaboration has been cemented over several years. The renovation initiative has also been presented to all employees before and during their so-called “power week”, mainly to clarify the engagement in openness via the encounter with a discriminated-against minority. The two researchers participated in some of the planning events in the office, the power week presentation, and the renovation performed by around hundred people. This first pilot study has later been extended with several visits, shadowing, participant observations, interviews and additional filming of other events, such as the Pride parade.

Openness and videography

The abstract and fuzzy notion of ‘openness’ is perhaps exemplary to study with the help of video ethnographic methods. Motivated by the arts and humanities,¹² audio-visual ethnographies offer another sort of encounter with the research participants, and can, if successful, facilitate closeness.¹³ We thus brought a film camera so as to be able to situate ourselves, and a future audience, closer to Prezi’s nurturing of openness via engagement with the Roma. It is a closeness that builds on the same deliberative democratic agenda that is visible in other experimental participatory digital methods,¹⁴ but where the voicing of research participants not only provides a greater variety of perspectives, but also the sharing of sensibility, emotional expressions and co-experience of such an abstract ability as openness.

Filming can thus facilitate a situated immersion where closeness is embraced by zooming into the here and now, exposing affective responses to the situations that unfold. Closeness, it must be admitted, even demands or targets openness. In addition, closeness appeared, for participants, to facilitate sharing

of their feelings of what was going on, which informed us about how boundaries between “us” and “them” were drawn.¹⁵ In other words, audio-visual digital tools create what Karen Waltorp¹⁶ cautiously speaks about as a deepened “interface” – one that merges “lifeworlds, social fields, and moral and value systems”. Thus, fundamental in attaining closeness to study the experiences of others is the reciprocal openness on behalf of the ethnographer. Fieldwork with filming merges closeness and openness, exposes differences as you encounter them, and gives rise to unexpected shifts of roles and status, which “may lead to transformations of the self of the ethnographer”.¹⁷ This experimental approach makes it possible to respond in the moment, similar to theatrical improvisation,¹⁸ whereby the video ethnographer becomes a circumstantial activist¹⁹ who experiments collaboratively with others in the co-construction of ethnographic inquiry.²⁰ Hence, more anthropological uses of visual tools have turned away from realist notions of representation,²¹ towards approaches that emphasise subjectivity and reflexivity,²² including the construction of futures.²³ The long-standing and recently revived human obsession with observational facts and the desire to capture “reality”, which especially have haunted documentary filmmaking, has thus been substituted with an active intervention and processual re-construction of the world – the possibility to imagine it otherwise in order to transform it.²⁴

In practice, this video ethnographic approach is nevertheless full of obstacles, legal issues, and dilemmatic formal and informal ethics, which may stand in the way of experiencing openness closely together with the participants. We did for example face a situation where Prezi’s CEO was worried about the integrity of the Roma families. We were from various directions repeatedly warned about the prevalent difficulties for any outsiders to enter the enclosed Roma communities in Hungary. On site, together with our cameraman, translator and editor, Imre Széles, we did however find the videographic approach to be smoother than expected. The Prezi employees

had already been informed about the scope of the research and had agreed to participate. The Roma, on the other hand, had only been loosely informed via Prezi and an NGO on site, which is why we had to secure their oral consent to the research subject and how we would handle the data.²⁵ At this stage, we had to rely on our own reflexivity and field sensitivity, which is especially important when cameras are part of setting the empirical stage and later reconstruction.²⁶ Improvisation became crucial in the making of instantaneous decisions on what to film and what not to film. Sometimes, the cameraman also had to be enrolled in our decisions, reluctant as he was about filming the conditions under which some of the Roma lived. In addition, the Roma were often happy to be interviewed, but some politely refused to be filmed. The camera did however allow us to better follow the flow of activities, and interview Prezi employees, the Roma, volunteers and politicians who visited the site during their renovation work. Filming facilitated our own participation in the empowerment process, for example the painting of a container that would serve as an office for the NGO, and the moving of bricks from a truck. We were thus able to respond to the discontinuity of events in the moment, and focus on our own experience of the situation and openness activities, knowing that there would be a later stage of analysis, editing and montage of a certain narrative and sequence of events.²⁷ The closeness with which we approached the research would thus need to be refined at a later stage, at the same time as the closeness would inevitably become subject to layers of impressionistic construction and be buried under interpretation.²⁸

We watched the Hungarian film *Just the wind*, directed by Benedek Fliegauf to find inspiration before the analysis of our own material. The film is based on real events of oppression against the Roma, and succeeds in creating a penetrating atmosphere of discomfort by attending to the details of the actors and their thoughts. Similarly, we wished to re-create the atmosphere we experienced on site. Being less schooled in filmmaking, however,

we began to theoretically problematise Prezi’s work with openness and coded the transcripts of the audio files according to re-occurring themes. The first themes touched upon how openness was practically to come about via the renovation, how contrasts between the office and the village emerged, what the employees found troubling, including internal critique of the renovation, and lastly, broader political issues that affected the possibilities for openness. These themes all revolved around the unfolding of relations between the employees, the Roma and us, teasing out how various forms of openness or non-openness were manoeuvred during the renovation. After several public test screenings at conferences, in the classroom and at Prezi, leading to at least 20 iterations back and forth with our editor, the videography was publicly screened at Slottsbiografen in Uppsala under the title *Persuasion: Alternative Entrepreneurship Executed* (online version: <https://youtu.be/cX1QzYCcXdo>).

As you will be able to tell from viewing the videography, the ongoing linkage between openness and prejudices as well as closeness and differences, is highly ambiguous. The voicing of circumstances in the so-called

“settlement”, with general opinions about the Roma in Hungary, did seek to expose a sort of captivity of the Roma, but may be deceptive – leading to increased absorption and fewer possibilities for the uncovering of the ongoing disinhibition that the renovation project seeks.²⁹ Our closing in on experiences and feelings, as well as the general closeness created between various people at the site, may thus enclose “the other” in a more sophisticated subordination to the circulation of fear and despair.³⁰ And as we briefly mention in the end of the videography, meeting existing norms by empowering calls for voluntary participation and change via openness also exemplifies the attempt to govern through freedom.³¹ Our own claimed closeness may likewise be part of an overreliance on the knowing subject’s essential gaze and authentic thought. During screenings of early versions, we have in fact been confronted and criticised for deploying an ethnic gaze, and in the worst case, been accused of running the errands of business. Still, we argue that videography can accomplish the closeness that is needed to advance qualitative research methods that wish to follow how alternative forms of entrepreneurship unfold with efforts to nurture openness.

Acknowledgement

The research project *Videographies of Alternative Entrepreneurship* has been funded by the Ragnar Söderberg Foundation and the centre for Stockholm School of Entrepreneurship at Stockholm Business School. We are grateful for the long and fruitful collaboration with Prezi, the NGO BAGázs and the Roma community in Bag. We also wish to thank our translator, camera man and editor, Imre Széles, who has been closely involved in the research project since 2012, as well as David Redmalm, for his support during the last part of the editing process.

Notes

1. Schein (2004).
2. Schein (1983).
3. Fleming (2009); Fleming & Sturdy (2009).
4. Fleming & Spicer (2004).
5. Tkacz (2014); von Beyme & Germino (1974).
6. Agamben (2004).
7. Peredo & McLean (2006); Schaltegger (2002).
8. Baron (2007).
9. Lázár (2016).
10. WAO (2017).
11. Prezi (2010).
12. Ahtila & Aarniosuo (2017).
13. Pink (2006); Pink (2012).
14. Juppi (2017).
15. Ahmed (2014).
16. Waltrip (2018, 117).
17. Waltrip (2018, 121).
18. Yanow (2009).
19. Marcus (1995).
20. Holmes & Marcus (2008).
21. Gupta & Ferguson (2001, 3).
22. Pink (2003).
23. Waltrip (2017).
24. Cowie (2011).
25. LeCompte & Schensul (2015).
26. Tanner & Roos (2017).
27. Knoblauch et al. (2015).
28. Kozinets & Belk (2006, 337).
29. Agamben (2004).
30. Ahmed (2014).
31. Rose (1999).

References

- Agamben, Giorgio (2004). *The Open: Man and Animal*. (Translated by K. Attell). Stanford: Stanford University Press.
- Ahmed, Sara (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. London: Routledge.
- Ahtila, Eija-Liisa & Aarniosuo, Athanasia (2017). Seeing through the Eyes of Others: Artist Eija-Liisa Ahtila on contemporary visual art and filmmaking. *Nordicom Information* 39(2): 51-57.
- Baron, David P. (2007). Corporate Social Responsibility and Social Entrepreneurship. *Journal of Economics & Management Strategy* 16(3): 683-717.
- Cowie, Elizabeth (2011). *Recording Reality – Desiring the Real*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press.
- Fleming, Peter (2009). *Authenticity and the Cultural Politics of Work: New Forms of Informal Control*. Oxford: Oxford Scholarship Online.
- Fleming, Peter & Spicer, André (2004). "You Can Checkout Anytime, but You Can Never Leave": Spatial Boundaries in a High Commitment Organization. *Human Relations* 57(1): 75-94.
- Fleming, Peter & Sturdy, Andrew (2009). "Just Be Yourself!": Towards Neo-Normative Control in Organisations? *Employee Relations* 31(1): 569-583.
- Gupta, Akhil & Ferguson, James (2001). Culture, Power, Place: Ethnography at the End of an Era, pp. 1-29 in Gupta, Akhil & Ferguson, James (eds.) *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*. Durham, NC: Duke University Press.
- Holmes, Douglas R. & Marcus, George E. (2008). Para-Ethnography, pp. 595-597 in Given, Lisa M. (ed.) *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. London: Sage.
- Juppi, Pirita (2017). Engagement and Empowerment – Digital storytelling as a participatory media practice. *Nordicom Information* 39(2): 31-41.
- Knoblauch, Hubert, Tuma, René & Schnettler, Bernt (2015). *Videography: Introduction to Interpretive Videanalysis of Social Situations*. Bern: Peter Lang.
- Kozinets, Robert V. & Belk, Russell W. (2006). Camcorder Society: Quality Videography in Consumer and Marketing Research, pp. 335-345 in Belk, Russell W. (ed.) *Handbook of Qualitative Research Methods in Marketing*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Lázár, G. (2016). Prezi – Hungary's Gay Bashing and the Move to San Francisco, Vol. 2018: Ottawa: Presszo Media Inc. and Hungarian Free Press.
- LeCompte, Margaret D. & Schensul, Jean J. (2015). *Ethics in Ethnography*. New York: Rowman and Littlefield.
- Marcus, G. E. (1995). Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology*, 24: 95-117.
- Peredo, Ana Maria & McLean, Murdith (2006). Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept. *Journal of World Business* 41(1): 56-65.
- Pink, Sarah (2003). Interdisciplinary Agendas in Visual Research: Re-situating Visual Anthropology. *Visual Studies* 18(2): 179-192.
- Pink, Sarah (2006). *Doing Visual Ethnography* (2:nd ed.). London: Sage.
- Pink, Sarah (ed.) (2012). *Advances in Visual Methodology*. London: Sage.
- Prezi (2010). Hello Budapest Pride, Vol. 2014.
- Rose, Nikolas (1999). *Powers of Freedom – Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schaltegger, Stefan (2002). A Framework for Ecopreneurship – Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship. *Greener Management International*: 45-58.
- Schein, Edgar H. (1983). The Role of the Founder in Creating Organizational Culture. *Organizational Dynamics* 12(1): 13-28.
- Schein, Edgar H. (2004). *Organizational Culture and Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Tanner, Marie & Roos, Carin (2017). Video – ett forskningsfält i utveckling: videografiska utgångspunkter i forskning om social interaktion. *Nordicom Information* 39(2): 8-14.
- Tkacz, Nathaniel (2014). *Wikipedia and the Politics of Openness*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- von Beyme, Klaus & Germino, Dante (eds.) (1974). *The Open Society in Theory and Practice*: The Hague: Martinus Nijhoff.
- Waltorp, Karen (2017). Digital Technologies, Dreams and Disconcertment in Anthropological World-making. In J. Francisco Salazar, S. Pink, A. Irving & J. Sjöberg (eds.), *Anthropologies and Futures – Researching Emerging and Uncertain Worlds*. London and New York: Bloomsbury Academic.
- Waltorp, Karen (2018). Fieldwork as Interface Digital Technologies, Moral Worlds and Zones of Encounter. In Estalella, & Criado (eds.), *Experimental Collaborations*. New York: Berghahn Books.
- WAO, We Are Open, (2017). About WAO. [Online.] Available at <<https://nyitottakvagyunk.hu/en/>>. Accessed 2017-06-21.
- Yanow, Dvora (2009). Organizational Ethnography and Methodological Angst: Myth and Challenges in the Field. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal* 4(2): 186-199.

Helena Hirvinen

Crowdfunding of Journalism as a Way to Enhance Transparency

The case of the platform Rapport

The news industry needs different business models. Over the course of the past few years, crowdfunding platforms have made significant gains in art and technology, and more recently in the field of journalism. This article provides an overview of Rapport, a Finnish crowdfunding platform designed to allow a new approach for journalists to fund their work.

Crowdfunding is based on the broader concept of crowdsourcing. The term “crowdsourcing” was first used by Jeff Howe and Mark Robinson in the June 2006 issue of *Wired Magazine*¹, an American magazine that covers emerging technologies. As Howe puts it, “Crowdsourcing represents the act of a company or institution taking a function once performed by employees and outsourcing it to an undefined (and generally large) network of people in the form of an open call.”²

Crowdfunding is a type of crowdsourcing in which a group of people gives small amounts of money to help make a project financially viable. In journalism, it often incorporates the idea of microfinancing an individual story project.

The first crowdfunding ventures came about in the early 2000s and the practice is now fairly well established. Indiegogo launched in 2008, followed by Kickstarter, perhaps the best-known crowdfunding service, in 2009, and GoFundMe in 2010. In Sweden, Blank Spot Project, started with a

crowdfunding campaign in 2015 and is still financed that way.

Crowdfunding in journalism usually follows a reward-based model or a donation-based model.³ In reward-based crowdfunding individuals contribute small amounts of money to a project in return for a product or a story. In donation-based models individuals donate money to a cause or person without expecting anything in return.

In both cases, journalists pitch their stories and solicit donations from the community. As the Aitamurto,⁴ without any sarcasm, remarks, the “community” is basically anyone who comes to the website. Kickstarter and Indiegogo are examples of reward-based models; GoFundMe’s model is donation-based. There are also platforms such as Patreon, in which people pledge monthly donations to specific journalists or other creative workers.

One benefit of crowdfunding is that it allows journalists to write or create other work outside of legacy media structures. Many journalists who use crowdfunding have been laid off or are underemployed by legacy media and are using crowdfunding to support their freelance work.⁵

In this article, the Finnish crowdfunding platform Rapport is discussed, along with the

Helena Hirvinen, a freelance communications specialist with an M.A. in Journalism. She who wrote her master’s thesis about the Finnish crowdfunding platform Rapport.

new challenges and requirements it introduces for journalists who participate, not at least in terms of transparency and a stronger audience relationship.

Rapport

Rapport was first launched in 2014. The English term “rapport” means “a close and harmonious relationship in which the people or groups concerned understand each other’s feelings or ideas and communicate well.”⁶ This resonates with Scandinavians and adds the tie-in to writing – “rapport” means a “report”. You may say, for example, that “she was able to establish a good rapport with the children”. A good rapport between journalists and funders was precisely the founder’s goal for this platform.

The original version of Rapport was very similar to other well-known platforms such as Spot.us, a community-funded, nonprofit platform in the United States. (Spot.us closed in 2015.) Journalists pitched their stories to the public and received donations from the crowd. This version of Rapport was viewed as overly complicated for journalists to use, and there were complaints that it often took months after a project was pitched for it to receive funding and eventually to be published. In fact most pitches were never funded, which was obviously discouraging to journalists who were new to the platform.

Despite these challenges, Rapport won the Media Innovation competition in 2015, a contest which is organized each year by the Finnish Ministry of Transport and Communications. In 2016, Rapport received funding from Tekes, the Finnish Funding Agency for Technology and Innovation, to further develop the service. Last year the platform was fully redesigned and the new Rapport was launched in 2017.

How does it work?

The new service is based on a subscription model: the funder pays 4.99 Euros per month and chooses between one and five journal-

ists whose work he or she wants to support. Anyone can act as a funder. CEO Jari Järvenpää likens it to Spotify’s approach to subscriptions. Subscribers (the funders) can then enjoy all the content in Rapport. The service takes roughly 10% of subscription fees and the remainder goes to journalists. Journalists must publish on a regular basis to continue to receive a portion of the fees.

To register to work with Rapport, journalists must submit sample stories as part of an application process. Currently there are 46 professional journalists publishing in Rapport; each has a background page on the website, describing his or her work history and writing topics.

The model behind the new Rapport is a hybrid between a traditional crowdfunding platform and a mainstream publication. It’s a platform for journalists who want to publish content and earn money directly from their audiences. The journalists are fully responsible for what they write and publish; there is no editor-in-chief. Rapport is simply a platform for journalists to finance and publish their work. However, Rapport does require that published stories comply with Finnish law, guidelines from the Finnish Council for Mass Media, and Rapport’s own rules.

In addition to changing its payment method, the new model also broadens the set of content it hosts, including podcasts and videos as well as more traditional written content.

The new model has been in place for about six months, and it appears to be having real success. According to the CEO, more articles are being published than before and the community is more active. An average of one article, podcast, or other content item is published each day. While this pace is faster than with the old model, it’s not exactly a gold mine. Rapport still has fewer than 1000 subscribers, and a given journalist may have only a few funders while others may have 200 or more. Järvenpää plans to adapt their approach as needed: “So far the model works okay, but I’m sure we’ll need to readjust it in the near future. Our development process is quite lean so we are prepared to execute another experiment fairly easy.”

According to Järvenpää, the service is an option for readers and viewers who prioritize quality content over volume. He points to five reasons to subscribe to a crowdfunding service:

1. To support content creators of choice.
2. To enjoy quality content on a daily basis.
3. To avoid clickbait or “gossip” articles.
4. To give money straight to people who create high-quality content.
5. To give journalism a new chance.

Instead of hiding all content behind a paywall Rapport offers a bit more flexible and open option for its’ users. Most content is still behind a paywall but subscribers can share full articles for free through social media. In other words, if someone clicks on a link shared by a subscriber he or she will be able to read the full story. Free sharing makes the service more functional in today’s sharing economy, as well as makes the service more open.

The researcher Tanja Aitamurto states that the primary reasons that subscribers fund journalism in this way are more altruistic than instrumental. Subscribers also value a sense of community.⁷ According to Aitamurto, who wrote a case study about Spot.us, the traditional role of journalism as a “storyteller around the campfire” remains the same, but other aspects are changing: “people no longer share merely the actual story, but also the story of participating in a story process”.⁸

New competencies for journalists

How do journalists find the people who want to read quality content and “give journalism a new chance”? How do they find and build the community who might want to participate?

One significant challenge is that journalists don’t want to have to sell their work. The traditional newsroom model separates content production from marketing for a reason.

Andrea Hunter, who studied journalists who were crowdfunding projects on Kickstarter, notes that most journalists describe the process of crowdfunding as exhausting.

One journalist said the process was extremely time-consuming and stressful, and that it was like having an extra full-time job for a month. Several tasks are involved, including designing a campaign, writing a promotional pitch, producing an introductory video, developing a reward system, and creating a marketing plan. The campaign itself must also be nurtured. Successful campaigns require intensive social media outreach to build community and cultivate donors.⁹

In Rapport, while journalists do publish and promote their articles directly to customers, they don’t have to design campaigns or do other promotional tasks.

Rapport shares its content on Facebook, but the main responsibility for social media marketing falls to journalists. Järvenpää says that content creators with a strong social media presence tend to gather more sponsors in Rapport. Those less comfortable with marketing their work on social channels often struggle to get sponsors.

Social media is also an important platform for journalists to make their work more open and transparent. As there is no discussion area on the Rapport website, the conversation has to happen elsewhere and many journalists are active on Facebook.

Keeping the funders up to date, acknowledging those who share stories and responding to questions, comments and other feedback is crucial. Transparency builds trust that helps engaging with audience and to create a relationship with them. When the audience is heard and feel involved they are much more willing to continue funding.

Some in the industry express concern that with the rise of platforms like Rapport, journalism may become a popularity contest, where the journalists are increasingly influenced by their funders. As Hunter puts it, “It is a fine balance to maintain autonomy from funders while still maintaining a relationship with them.” The fear is that only popular stories will get funding while other worthwhile stories will go unfunded and unpublished.¹⁰

In countries like Finland, having a limited population that speaks the language presents

another challenge for journalists. There simply aren't that many people available to finance projects. However, crowdfunding may be a useful option for journalists who are focused in niche fields such as gaming, hyperlocal news, or underground music, if they can cultivate a small but loyal set of donors.

As Nicole Ladson and Angela M. Lee¹¹ write, a successful digital strategy should focus not on appealing “to the largest common denominator audience, but on offering a valuable service and direct incentives to a smaller group of people who are loyal and willing to pay for a product.”

The future of crowdfunding

Crowdfunding is one of a few innovative approaches that have been advanced to save

journalism from the economic and symbolic crisis it faces today. As the Swedish Blank Spot Project writes on their homepage: “We also focus on how to gain trust for journalism again. We believe that the fight for journalism and free press should be carried out by the citizens.”¹²

Crowdfunding journalism has real advantages but is still insignificant in scale compared to traditional ways of financing of journalism. As Järvenpää puts it: “It certainly isn't the only way to finance journalism.”

Crowdfunding is certainly creative in its approach to reframing how journalists interact with and engage audiences. However, at least for now, it is not the turn-key solution to ensure the future of journalism – rather, it is one part of a larger strategy to continue the reinvention of journalism and journalistic practice.

Notes

1. Howe (2006a).
2. Howe (2006b).
3. Aitamurto (2011).
4. Aitamurto (2011, 433).
5. Hunter (2017).
6. Oxford Dictionaries (2017).
7. Aitamurto (2011).
8. Aitamurto (2011).
9. Hunter (2016).
10. Hunter (2016).
11. Ladson & Lee (2017).
12. Blank Spot Project (2018).

References

- Aitamurto, Tanja (2011). The Impact of Crowdfunding on Journalism: Case Study of Spot.us, a Platform for Community-Funded Reporting. *Journalism Practice* 5(4): 429–445.
- Blank Spot Project (2018). About Blank Spot. [Online.] Available at <<https://www.blankspot.se/in-english/>>. Accessed 10 April 2018.

- Howe, Jeff (2006a). The Rise of Crowdfunding. *Wired* 6 January 2006. [Online.] Available at <<https://www.wired.com/2006/06/crowds/>> Accessed 18 April 2018.
- Howe, Jeff (2006b). Crowdsourcing: A Definition. [Online.] Available at <http://crowdsourcing.typepad.com/cs/2006/06/crowdsourcing_a.html> Accessed 18 April 2018.
- Hunter, Andrea (2016). Crowdfunding Independent and Freelance Journalism: Negotiating Journalistic Norms of Autonomy and Objectivity. *New Media & Society* 7(2): 272–288.
- Hunter, Andrea & Di Bartolomeo, Jacqueline (2018). “We’re a Movement”: Crowdfunding, Journalism, and Feminism. *Feminist Media Studies*, published online before print 15 February 2018.
- Nicole Ladson & Angela M. Lee (2017). Persuading to Pay: Exploring the What and Why in Crowdfunded Journalism. *International Journal on Media Management* 19(2): 144–163.
- Oxford Dictionaries (2017). Rapport. [Online.] Available at <<https://en.oxforddictionaries.com/definition/rapport>>. Accessed 10 April 2018.

Maarit Jaakkola

How #Openness Can Change (and Save) a Life

Pushing the boundaries of normativity and expectations in social media

Being open is certainly one of the fundamentals of lifestyle-oriented uses of social media. However, it is easy to be open when exposing pleasure, excitement, beauty or achievements. When dealing with darker sides of life, such as anxiety, disease and death, opening up a private life may be much more complex an issue. In this article, five private persons address the dimensions of becoming open about their vulnerabilities. They share in common the belief in that openness may turn into a collective strength, push the boundaries of normativity and raise awareness in a fruitful way.

Being open about a child's syndrome:

Recognizing What's Normal

Recently, I gave the hardest talk of my life – it was a story about my own experiences in a Facebook group, discussing the joys and challenges with parenting medically complex children with different needs.

The talk was the hardest I have ever done, as I worked hard to balance the discussions on private and personal hardships with analytical gaze on other people's shared stories. I felt challenged more than ever, for I wanted to honour the people who had entrusted images of their children to illustrate my talk and whose experiences, besides my own, I was taking to that stage.

In general, I consider myself a private person when it comes to social media exposure. I carefully manage what I share on Facebook, where I combine occasional family picture and personal bragging with regularly sharing stories and comics about life in academia.

Not my own, but stories written by others that have resonated with me on some levels. Thus, looking at my profile or following my life digitally, you could see a proud and challenged academic.

At the same time, there is a closed group to which I sometimes contribute with advice, encouragement or recommendation. Following my activities there, you might be more aware of the challenges that I have encountered by having a medically complex child with different needs. But even there, I consider myself a private person, who doesn't contribute that often, mostly through commenting and rarely by posting an enquiry myself. But I thrive on those stories and have been dependent on other people sharing their children's lives in this closed group. I have needed those stories personally to have faith in what is coming, to be able to compare my challenges to those of others in the similar situation and recently also in

JOAKIM HUGOSON

reflecting analytically about those experiences by turning this into a research paper.

Through sharing personal, often painful, but at the same time also joyful journeys alternates the collective sense of what is normal. Through sharing those stories, we find a common understanding that while our children may be different from the general public, they are also similar among each other. CHARGE syndrome, the medical genetic problem, that unites us, has a great variance, but at the same time, the stories shared on Facebook still offer a chance of recognition and appreciation. By opening up through sharing the challenges our children pose to us, the community generates new knowledge and mutual support.

In the broader perspective, through being open in our writing, in social media or in public speaking opportunities, and discussing the challenges we face in deviating from

what could be considered as typical or normal, we can, and we do, push the boundaries and support others feeling challenged or ashamed about their own struggles.

Sharing our stories of what is normal in our lives, first in the closed group, but then as in my case, also through more open forums, we can push back in limiting definitions of normality and make space for greater diversity.

Pille Pruulmann-Vengerfeldt
Professor, Malmö University

Watch a video of the talk “Digital Parenting” from the lecture series “I huvudet på en professor: Afterwork med forskare från Malmö universitet”: <https://www.youtube.com/watch?v=GiCK-KxQdlzU>.

Att vara öppen om sin kroniska sjukdom:

En endo-krigare ger aldrig upp

”Nä nu orkar jag inte ha mer ont. Har inga värktabletter som hjälper. Ska natta 3-åringen och gråter fram god natt-sångerna. Pappa får inte lägga. Mamma sjunga. Och jag orkar inte. Men vad ska jag göra? Ingen ide åka till akuten en fredagkväll. Inga läkare att få tag på över helgen. Orkar inte gå upp. Orkar inte. Hatar den här endometriosskiten!!”

Det är ett inlägg som jag publicerade den 8 september 2017 på mitt Instagram-konto. Jag ser mig som en endokrigare, alltså i ständig kamp mot endometrios, en kronisk sjukdom som innebär att livmoderslehminnan växer utanför livmodern.

Att vara öppen i sociala medier med bland annat min endometrios ger mig en ventil när det är som värst. Men även i bra stunder. Jag får skriva av mig. Jag delar min vardag, mitt liv. Med mina ord. Det är min historia. Och jag väljer själv hur mycket jag vill dela med mig av.

Till exempel delar jag inte bilder på mina barn. Instagram är dessutom ett passande forum för mig med en kort text och en bild. Jag var dock sen på bollen med Instagram. Jag

startade kontot i augusti 2017 efter en längre tids funderande. Jag hade tänkt att börja blogga men det verkade lite meckigt. Instagram är väldigt enkelt att använda. Och när jag såg hur andra skrev kände jag att det här kan jag också göra. Jag kände att jag ville vara öppen med hur jag mår, för att få andra att förstå mig.

Genom mitt Instagram-konto får jag pepp från andra. Jag får stöd och likes och jag behöver inte känna mig så ensam. Jag hittar även konton med till exempel andra endometriosdrabbade eller kroniskt sjuka i världen. Och jag får lika mycket tillbaka från andras konton och historier.

Samtidigt så får jag informera om en sjukdom som drabbar 1 av 10 personer med livmoder men som allt för få känner till. Kanske kan jag öka kunskapen, bidra till förändring eller bara till att någon känner igen sig. Jag vill att andra ska förstå hur svårt det är att leva med endometrios. Att det inte bara är lite mensvärk.

Jonna K. S.
Sjukskriven sjuksköterska
och tvåbarnsmamma

 @mittkrigarhjarta

Att vara öppen genom svåra tider:

Stöttning och kärlek på cancerresan

Jag startade mitt Instagram-konto långt innan min diagnos. Jag hade inget större intresse av att starta ett men fick höra att andra tyckte att Instagram var bättre än Facebook, och till slut lät jag min bästa vän hjälpa mig att starta ett konto. Det var långt mellan inläggen.

Med tiden övergick jag mer och mer till Instagram men det var fortfarande inget jag satsade på. Jag lade ut lite inlägg då och då från min vardag och såg nog mitt konto mer som ett öppet fotoalbum som jag kunde gå tillbaka till och komma åt var jag än befann mig, istället för ett verktyg att marknadsföra mig med.

Strax innan jag jag fick min diagnos lade jag nog ut inlägg dagligen, men mitt konto var inte "nischat" som de stora kontona med många följare. Sen var det heller aldrig mitt mål eller något jag strävade efter. Jag tyckte att det var roligt att ta bilder, speciellt på vårt hem och våra hundar och för att inte tråka ut de följarna som jag hade då, som kanske inte hade något intresse av varken hem, inredning eller djur, fick jag starta ytterliggare två konton till enbart vårt hem och våra hundar.

Sen fick jag mitt cancerbesked. Instagram hade blivit en del av min vardag och även om jag önskade att det inte var så, så skulle nu cancer också bli det.

Det fanns lite olika anledningar till att jag valde att gå ut med beskedet och låta allmänheten följa min resa. En anledning var att jag inte skulle orka upprepa allt för varenda människa jag träffade. Det var ju inte så att jag skulle kunna dölja att jag hade blivit sjuk; genom att gå ut med allt om besked och behandlingar med mera skulle jag minska antalet frågor och spekulationer.

Jag hade förhoppningar om att kanske komma i kontakt med någon i en liknande situation i min egen ålder, jag kände mig alltid

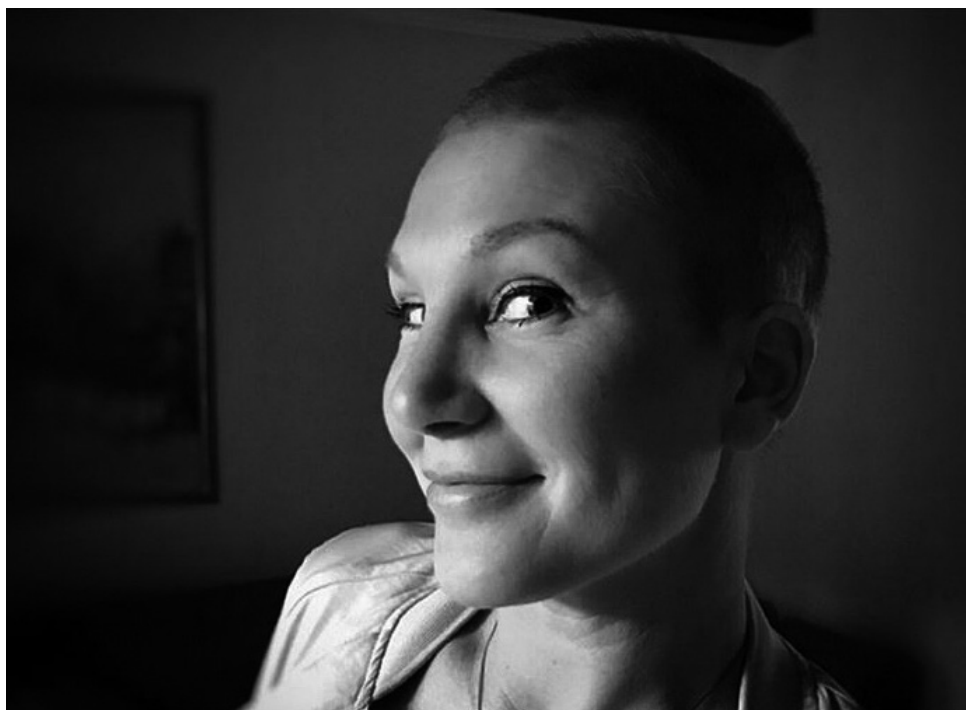
väldigt ung och ensam när jag satt i onkologens väntrum. Jag upplevde att det var jag och pensionärerna och ibland någon däremellan.

Kanske kunde det även vara så att jag kunde finnas där som ett stöd för någon annan som hade fått samma besked som jag själv. Att sprida information var också en anledning till att jag valde att vara öppen på Instagram, jag visste inte speciellt mycket om cancer innan jag själv fick den. Cancer var ett laddat ord och i min värld var det något som förknippades med döden. Att googla var något man starkt rekommenderade att jag skulle undvika.

Jag ville inte heller googla på ordet cancer då jag oftast inte fick svaren jag egentligen var ute efter och det gav mej inget annat än ångest och tårar. Jag såg inte hur det skulle kunna påverka mej negativt att vara öppen med det, vilket det heller inte har gjort bortsett från att man ibland kanske har känt en liten inre stress, en liten press på att leverera intressanta eller bra inlägg och känslan av misslyckande när någon slutade följa kontot.

Jag trodde ju aldrig i min vildaste fantasi att så många – i nuläget drygt 6000 följare – skulle finna mitt lilla Instagram-konto så intressant. En stor del av följarna fick jag nog då Tomas friade till mej med en stor text av blommor över gräsmattan, dagen då jag skulle få mina första cellgifter. De uppmärksammades i lokaltidningen där vi bor men sedan även i Malmö och i veckotidningen *Allers*. I perioder blev jag beroende av mitt konto, jag var tvungen att kolla flera gånger varje timme om jag hade fått nya följare eller likes.

Instagram är en visuell plattform och uttrycket "en bild säger mer än tusen ord" tycker jag verkligen stämmer. Jag försökte ofta ta bilder som talade för sig själv, en bild som fångade följarens intresse och förmedlade en känsla. Jag är tacksam över att jag dokumen-

terade så mycket som jag gjorde, jag går ofta tillbaka för att påminna mej själv om att ta vara på livet. Jag hoppas även att jag genom mitt Instagram-konto har kunnat påverka andra att inte ta livet förgivet.

Balansen mellan privat och offentligt är ju individuellt, många tycker säkert att jag ibland gick över gränsen men när de gäller just min cancerresa så ville jag visa alla sidor. Jag ville vara så öppen jag bara kunde och jag upplevde att jag fick positivt respons när jag tog upp saker som kanske anses vara lite pinsamma eller tabu.

Kan jag få någon att må bättre av att jag bjuder på mej själv så ser jag bara det som positivt. Tillbaka till balansen mellan privat och offentligt, det handlar ju också lite om mottagarens värderingar, som att visa ett bröst till exempel. Det ligger ute ett par bilder på mitt opererade bröst, för mig finns det inget sexuellt med någon av bilderna, det är bara en bild på en konsekvens av bröstcancer medan någon annan kanske har en helt annan syn på det hela.

Jag har aldrig ångrat att jag valde att vara så öppen som jag var. Jag har fått oändligt med stöttning och kärlek, inte bara från personer

som jag känner utan även från människor som jag aldrig har träffat. Tack vare Instagram har jag aldrig känt mej ensam under denna tuffa period och tack vare Instagram kom jag i kontakt med Johanna och fick en vän för livet. Hon var några år yngre än jag, vi fick beskedet bröstcancer ungefär samtidigt. Vi hade daglig kontakt och stöttade varandra igenom det tuffaste året i våra liv, genom behandlingar, biverkningar, operationer, ja, igenom allt.

Ja, vilken väg kommer mitt instagrammande att ta nu? Under förra året så handlade ju mitt konto om bröstcancer men nu handlar det bara om mej, på utsidan är min cancerresa över och jag ser ingen mening med att älta om cancer i varje inlägg bara för att det var det som gav mitt konto uppmärksamhet och fick det att växa. Jag kommer nog inte försöka nicha mitt konto, för att få fler följare, jag kommer nog fortsätta att ha mitt konto som en visuell dagbok, öppen att titta i för den som vill.

Sandra Prahl

 @sandra_prahl

Att vara öppen men inte triggande:

Hjälper detta andra så publicerar jag

Ska jag vara riktigt ärlig, och det borde jag ju ändå vara, så skapade jag mitt konto enbart för att kunna redigera bilder för att sedan lägga upp på min blogg. Ju fler följare jag har fått, desto mer har jag skrivit. Jag startade mitt konto sommaren 2012. Det var år 2016 som följarna började strömma in varefter jag började lägga ner mer tid på inläggen.

Jag satsar på det då jag tycker att det är roligt, viktigt och givande. Jag brukar publicera inlägg om autism och ätstörningar, men även en hel del om min favoritförfattare Kerstin Thorvall. Ibland om politik. Sedan lättar jag upp det hela med bilder på mina klänningar (oftast vintage) och min mammas katt ibland.

Jag vill sprida kunskap om psykisk ohälsa, särskilt mina egna diagnoser – det vill säga autismspektrumstörning, emotionellt instabil personlighetsstörning och ätstörning UNS. Jag vill med mina inlägg visa att jo, det finns faktiskt hopp även om det inte alltid känns så. Men det finns det. Det finns det alltid. Jag hoppas och önskar att mina följare finner någon slags tröst och inspiration i mig.

Under våren har jag publicerat mycket om min ätstörning då jag var tvångsinlagd för den under januari-april.

I början av mars blev jag medvetslös som följd av långvarig svält och var nära att dö. Som tur var befann jag mig på sjukhuset, på en psykiatrisk avdelning, så personalen upptäckte

SANDRA JOHANSSON

mig och hann få mig till en medicinsk avdelning i tid. Detta skrev jag mycket om, både för att själv bearbeta det och för att varna andra. Man tror inte att sådant kan hända en själv – men det kan det. Svält är alltid livsfarligt, oavsett vad man väger, och detta ville jag upplysa om. Jag var inte underviktig då jag blev medvetslös - men trots det kunde jag ha dött. Därefter blev jag sondmatad under tvång, vilket jag också skrev om.

I april tog jag en överdos av mina mediciner. Inte för att dö utan för att slippa känna. Ingenting hände som tur var, förutom att jag spydde och däckade. Detta skrev jag också litet om, men bara i ett inlägg.

Annars har det inte hänt något speciellt, men mitt mående har svängt väldigt. Det är

som att leva i en centrifug och det kan ju vara dramatiskt i sig.

Jag har fått ett enormt – enormt! – stöd av mina följare, som kommenterar peppande och stärkande saker och tror stenhårt på mig. Dessutom känns det skönt att dela med mig, att nå ut.

Jag tänker oftast inte på vem som kommer se inlägget. Bara om jag skriver om en specifik person, eller om en händelse som jag vet att vissa av mina följare har insyn i.

Om jag skäms över vissa saker? Ja, Gud, ja. Jag har i efterhand förstått att jag har skrivit saker som kan upplevas som väldigt triggande, även om det naturligtvis inte var min avsikt. Jag har till exempel någon gång skrivit ut min lägsta vikt och lagt ut bilder där man sett självsador eller där jag är undernärd. Många triggervarnar innan de skriver potentiellt trig-

gande texter. De skriver alltså ”trigger warning” (TW) och först därefter skriver de texten. Själv brukar jag inte göra det, jag brukar oftast skippa att skriva texten överhuvudtaget – för jag vet hur svårt det kan vara att låta bli att läsa trots vetskapen om att man förmodligen blir triggad.

Det är en oerhörd svår balansgång mellan det privata och det offentliga. Men tvekar jag så ställer jag mig själv frågan: ”Kan det här hjälpa någon?” Om svaret är jakande så publicerar jag det, annars inte.

Sandra Johansson

<http://autistisk.blogg.se>

@autistisk

Turning openness into patient advocacy:

How I Chose to Become a #Spoonie

I'm not a philanthropist. Neither a martyr. Nevertheless, I want to help others. Even if my blog texts tend to swift away from one topic to another I always intend to write texts that can be helpful to someone.

My blog, started in 2015, is a lifestyle blog of a 30-year-old woman with a chronic illness. My illnesses include complex regional pain syndrome, thoracic outlet syndrome, chronic migraine and chronic back pain. These are the reasons why severe chronic pain is a huge part of my life, why I'm disabled using a wheelchair and forced to rely on the help of a caregiver.

I'm not a person who is afraid of talking about mental health issues either, as those affect my everyday life, too. Major depression, anxiety, panic disorder, personality disorders and dissociative disorder follow me wherever I go.

I have previously studied social and health care and been active as an expert by experience, a so called empirical expert who can deliver knowledge based on experience to the health care system. An expert by experience wants to draw on his or her own experiences concerning an illness and be involved in the planning, implementation and evaluation of healthcare, or, alternatively, to provide peer support to those suffering from the same illness or experiencing the same.

Before starting my social media channels – the blog *Lusikoita*, *kiitos* and an Instagram account – I wasn't keen on addressing my illnesses. On the other hand, previously my health condition was better, too. In 2013 everything changed. All my diseases proceeded rapidly, and suddenly I saw that I was spending more time at the hospital as a patient than at as a student at the nursing school.

When I was hospitalized for the first time, I decided to share a picture on Instagram. I

have always been a perfectionist who wants to help others but herself doesn't need others' help. Now I wanted to make my vulnerability visible. Photographing has been a way of dealing with the condition of being ill and how different my life has become.

The name of my blog – “Spoons, please” in English – may raise some questions. It refers to the term “spoonie”, which means someone living with a chronic illness. The term originates from *Spoon Theory*, an online essay written by the American social media patient advocate Christine Miserandino.¹ In this text, Miserando explains what it's like to live with a chronic illness to a friend and uses a handful of spoons to demonstrate it.

According to her, you start a day with a certain number of spoons. However, daily activities that healthy people tend not to even think about take tolls on people with chronic illness. Socializing costs spoons, using the stairs costs spoons, lifting things costs spoons – every minor thing reduces the resources available.

To me, the spoon theory means the following:

In the morning, you have ten spoons at your disposal. You want to make breakfast, and it takes two spoons. You intend to get out and it would be nice to apply some make-up. It takes two more spoons. Studies have to be advanced, but today's classes take four spoons away from you. In the evening, you have two spoons left. What do you want to do with them? Eat something? Take a shower? Clean

1. Miserandino, Christine (2003). *The Spoon Theory. ButYouDontLookSick.com*. [Online.] Available at <<https://butyoudontlookick.com/articles/written-by-christine/the-spoon-theory/>>. Accessed 2 May 2018.

your home? Meet a friend? The spoons are not enough for everything. So you have to choose actively, to prioritize and to leave out many things normal people would not have to give up. Day after another.

The idea of the “spoon principle” has spread across the world and become popular. People with chronic illnesses sharing their stories in social media, have started using the hashtag #spoonie. I myself decided to join the community a couple of years ago.

However, I don’t consider myself a spoonie only because I want to network with people with similar challenges. I also want to use my voice and get heard. When I’m addressing issues that many consider to be rather sensitive, I might get better heard. Even if I’m at some days feeling too ill to have the energy for daily updates in social media, I can still get strength from the global community. I don’t think that using the hashtag would in any way be stigmatizing; quite the contrary, I think that the joined forces make us stronger in the long run.

Part of my influencing work is the work I’m doing by educating experts by experience. In 2017, I was awarded an equality award for

being a courageous and inspiring social media influencer. In future, I would like to be more involved in international cooperations as an expert by experience.

However, only a limited number of people can participate in my lectures. That’s why I regard it as important to address the most relevant questions in my blog and reflect everyday moments full of contrasts on Instagram. When lecturing or telling about my life to someone, I feel myself empowered: I’m showing the more positive sides of myself instead of lamenting about how everything aches and hurts. My story may help professionals in the health care to improve the quality of their work, support others with chronic illness and give tools to everyone to relate to people like us. Making difference helps me finding a meaningful place in the world.

This is why the answer is: #spoonie.

Anna Giss

 <http://www.lily.fi/blogit/lusikoita-kiitos>

 @lusikoitakiitos

Litteratur och forskningsprojekt

Literature and Research Projects

Danmark

Dokumentalist: Mogens Vestergaard Kjeldsen

Bøger

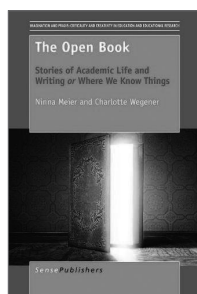

Offentlighed i Norden *Offentlige eller hemmelige dokumenter og data*

Oluf Jørgensen, 2014, Nordicom-Information, nr. 3, Nordicom, 260 s.

Offentlighed i Norden forklarer og sammenligner retsreglerne for acces til dokumenter og data i Sverige, Finland, Danmark, Norge

og Island. Internationale regler fra FN, Europarådet og EU, der har stigende betydning, bliver også belyst. Bogen viser, at offentlighedsreglerne i de fem nordiske lande er meget forskellige og uden et gennemgående mønster. Et land, der har de bedste vilkår for offentlighed på nogle områder, har de dårligste vilkår på andre områder.

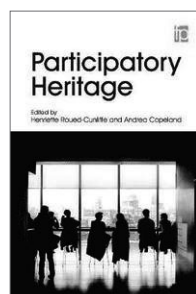
The Open Book *Stories of academic life and writing or where we know things*

Ninna Meier & Charlotte Wegener, 2017, Sense Publishers, 102 s.

The Open Book is a radical genre blend: it is an experimental co-memoir exploring the role of writing in academia. It contains stories about

life without censoring and without distinguishing between traditional work/life domains and academic/non-academic ways of writing. This is done through discussions of conferences, research collaborations, supervision, taboo pleasures of 'fun' writing projects, the temptations of other work, and the everyday life encounters and experiences that stimulate academic thought and writing. This is the

first book in a series of publications and projects from the Open Writing Community: a collaboration of academics from different disciplines and countries that seeks to push the boundaries of how we understand and practice academic work and writing.

Participatory Heritage **Henriette Roued-Cunliffe & Andrea Copeland (red.)**, 2017, Facet Publishing, 240 s.

This new book provides a wide range of international guidance and perspectives on the issues surrounding the preservation of local cultural heritage, ranging from formal cultural heritage institutions to individual community members in the associated processes of creation, organization, access, use and preservation. Participatory Heritage explores issues including, how to manage copyright, ownership, orphan works, open data access to heritage representations and artefacts, crowdsourcing, cultural heritage amateurs, information as a commodity or information as public domain, sustainable preservation, and attitudes towards openness.

<http://www.facetpublishing.co.uk/title.php?id=301232>

Troværdig journalistik *Et spørgsmål om etik og nøjagtighed*

Mark Blach-Ørsten & Anker Brink Lund (red.), 2015, Samfundslitteratur, 144 s.

Gennem en række grundige analyser fokuserer bogen

på journalisters forhold til presseetik, på nøjagtigheden af de nyheder, som nyhedsmedierne producerer, på den journalistiske vinkling på tværs af medieplatforme og på det journalistiske sprog. Afslutningsvis diskuterer bogen nyhedsmediernes mulighed for at øge deres troværdighed ved at

være mere transparente omkring for eksempel de journalistiske arbejdsmetoder samt spørgsmål om fejl og rettelser.
<http://samfundslitteratur.dk/bog/rov%C3%A6rdig-journalistik>

Projekter

Offline War in the Online Arena

- **Tidsram:** 2016-2018
- **Financieret af:** Det Frie Forskningsråd
- **Kontaktperson:** Bertel Teilfeldt Hansen, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, bth@ifs.ku.dk

Er de syriske rebeller i the Free Syrian Army jihadister eller sekulære frihedskæmpere? Hvornår går en part i en konflikt fra at være oprørsgruppe til at være etnisk oprørsgruppe? Svar på spørgsmål som disse afhænger ikke blot af øjnene, der ser, men i høj grad også af hvilken information de har til rådighed. Dette projekt analyserer, hvordan voldelige hændelser påvirker beskrivelsen af deltagere og begivenheder i konflikter verden over i historiens største informationskilde, Wikipedia. Det gøres ved at skrive et computerprogram, der automatisk trækker tekst ud fra tusindvis af Wikipedia-artikler. Dernæst skrives et program, som identificerer tone og ordvalg i de hentede tekster, således at det kan bestemmes, hvornår og hvordan beskrivelser af hændelser eller deltagere i konflikter ændrer sig. Det suppleres med information om, hvor mange personer der læser artiklerne, hvor hurtigt og hvor meget artikler rettes, hvor i verden de personer, der ændrer artiklerne befinder sig, samt hvornår rettelser anklages for at være partiske. Disse data sammenkøres så med eksisterende databaser for konflikt, og der opstilles statistiske modeller over, hvordan Wikipedia-beskrivelserne ændrer sig som følge af voldelige hændelser i verden. Således opnås viden om, hvordan vores globale historie løbende skrives og manipuleres.

Nätverk og organisationer

Open Data DK

<http://www.opendata.dk/>

Open Data DK er en forening, der udspringer af et samarbejde mellem Aalborg, Aarhus, Vejle, Odense og København kommuner samt Region Midtjylland. Formålet med Open Data DK er at skabe transparens i den offentlige forvaltning og skabe grobund for datadreven vækst. Data gøres åbne og frit tilgængelige for at understøtte produktivitet og innovation ved en højere grad af udnyttelse af data.

Open Knowledge Foundation

<https://dk.okfn.org/>

Open Knowledge Danmark er del af det globale Open Knowledge netværk med lokale grupper i mere end 40 lande, der alle arbejder for at udbrede åben viden. "Åben viden" (open knowledge) er et bredt begreb, som henfører til viden og data, der er juridisk og teknisk frit tilgængeligt for offentligheden – det være sig offentlig information, kultur (eksempelvis musik, film og litteratur), forskning, videnskabelig information, statistiske data og meget, meget andet.

Finland

Dokumentalist: Eija Poteri

Böcker

Forskarens handbok för öppen forskning

Översättning Jessica Parland-von Essen, 2016, version 1.0 / 2016-09-02, tillgänglig på digi.hist.se/handbok.

Denna svenskspråkiga handbok baserar sig på den finskspråkiga *Avoimen tieteen ja tutkimuksen käsikirja* som producerats inom det finska undervisnings- och kulturministeriets Initiativ för öppen forskning och vetenskap. Den ursprungliga handboken, liksom denna översatta och reviderade version, som är tillgänglig både som ett html-dokument och pdf, har publicerats med Creative Commons CC BY 4.0 licens. Handboken diskuterar öppenheten och dess fördelar samt innehåller praktisk information om informationsförvaltning, datahantering och -säkerhet, forskningsmaterialets publiceringsprocess och forskningskommunikation. Den finska förlagan finns att läsa på adressen <http://avointiede.fi/www-kasikirja>.

Oikeus julkiseen tietoon

Riku Neuvonen, 2017. Helsinki: Kauppakamari, 178 s.

The book *Right to public knowledge in Finland and in the EU* (written in Finnish) deals with right to public knowledge from the approaches of digitalization and information society.

The author describes the core regulations and some cases from Finland and the European Union, as well as from European Court of Human Rights. The chapters include: Publicity as civil and human right, Open knowledge, Publicity law, Publicity of taxation and trials.

Opening Academic Publishing

Development and application of systematic evaluation criteria

Anna Björk, Juho-Matti Paavola, Teemu Roppo, Mikael Laakso, & Leo Lahti, 2018. Helsinki: Open Science and Research Initiative, 41 s.

This is the report of a project that mapped and evaluated the openness of selected major academic publishers: Association for Computing Machinery (ACM), American Chemical Society (ACS), Elsevier, Institute of Electrical and Electronic Engineering (IEEE), Lippincott, Williams & Wilkins (LWW), Sage, Springer Nature, Taylor & Francis, and Wiley-Blackwell. The dimensions of publisher openness were summarized in a scorecard of seven key factors, providing a new tool for systematic and standardized evaluation. The authors used data from the publisher websites to compare the key factors of openness, and the publishers were given a chance to provide comments on the collected information. As complementary sources, the authors utilized data from commonly acknowledged, open databases: Directory of OA Journals (DOAJ), Gold OA Journals 2011-2016 (GOAJ2), Scopus (title list + Scimago), and Sherpa / Romeo.

Päätöksenteon avoimuus ja medioitumisen Suomen konsensusdemokratiassa

Juho Vesa, 2016. Helsinki: University of Helsinki, 78 s. Doctoral dissertation.

The thesis *Openness and mediatization of policy-making in the Finnish consensus democracy* (written in Finnish) examines how openly Finnish policymakers (i.e. politicians, civil servants and interest organizations) act towards public discussion. It studies how policymakers participate in discussions taking place in media publicity, what kind of rules on public communication policymaking institutions include and how institutions have reacted to the strengthening of the norm of openness.

In the Finnish consensus democracy, public discussion has traditionally played a small role in policymaking. Consensus and compromises have been built within small circles of policymakers behind closed doors, and the strong position of civil servants, president and interest organizations has limited public discussion. Institutional and cultural changes have, however, created new pressures for policymakers to act in media publicity. The norm of openness and transparency has been strengthened in society; politics has been mediatized; the role of committees has been reduced in policy preparation; and parliamentarism has been strengthened.

Selvitys lainsäädännön muutostarpeista rinnakkaistallentamisen edistämiseksi

Marja-Leena Mansala, 2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, 50 s. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 15/2017).

Report on the needs for legislative amendment to promote

parallel publishing (written in Finnish) is a report published by the Ministry of Education and Culture in Finland.

Open access to publicly-funded scientific publications has been set as a goal in both the EU and

Finland. The commercial production of open publications is not enough, because it is often based on the charging of fees, thus failing to ensure the preservation of information or its continued availability. The parallel publishing of publications in non-commercial databases independent of other publishing channels would ensure the availability and preservation of publications more effectively than is currently done. In practice, exclusive rights specified in publishing agreements would be transferred to the public consumers of these publications. A provision added to the Copyright Act, stating that the copyright holder of a scientific publication would always be entitled to non-commercial parallel publishing, would facilitate the development of parallel publishing.

Projekt

Act on the Openness of Government Activities, Civic Technology and the Future of Journalism

- **Period of time:** 2017
- **Financed by:** Helsingin Sanomat Foundation
- **Investigators:** Aleksi Knuutila and Teemu Ropponen (Open Knowledge Finland)

The project studies the impact of civic tech on journalism from an action-research perspective. One part of the project is a registry of visitors to the Finnish parliament, which describes the various groups that influence parliament.

Transparency of Lobbying and Political Influence in the News Media

- **Period of time:** 9/2017-8/2020
- **Financed by:** Academy of Finland (Postdoctoral research) and Kone Foundation
- **Investigator:** Juho Vesa, University of Helsinki, Department of Social Research)

Though the transparency of lobbying and political influence is an important issue in democracy, there is no lobby registry in Finland which would make lobbying transparent. But does the news media make lobbying visible? How accurate information do the media give of the activities and goals of lobbyists? The researcher explores this by analyzing in an innovative way (1) surveys of civil servants involved in lawmaking, political actors' of the climate policy network and interest groups, (2) relevant media content, and (3) interviews of journalists. First he investigates through surveys what kind of role, goals and influence different interest groups have in lawmaking processes, policy networks, and political systems (Finland, Denmark, the UK). Then he compares, how accurately the news media depict the interest groups' role, goals, and influence.

Who Gets to Participate? How Organisations Get Their Voices Heard in Policy Preparation

- **Period of time:** 1/2015-12/2016
- **Financed by:** Prime Minister´s Office
- **Principal investigators:** Anu Kantola, Juho Vesa (University of Helsinki, Department of Social Research)

The project focused on participation and open government and studied the opportunities of organisations and interest groups to influence the preparation of national acts and decrees. The researchers conducted extensive surveys among national organisations as well as public servants who prepare statutes, in addition to interviewing them.

The results indicate that many organisations are dissatisfied with their opportunities to participate in the policy preparation process. The largest organisations and organisations representing established institutions, business, industry and employers feel most closely involved.

The project report was published as *Publications of the Government´s analysis, assessment and research activities* (59/2016).

Nätverk og organisationer

Avoin yhteiskunta ry – Öppet samhälle rf

<https://faktabaari.fi>

Open Society association is a transparency NGO. The most well-known project of the organization is Faktabaari (FactBar) (see <https://faktabaari.fi/in-english/>). Faktabaari is a fact-checking service bringing accuracy to the public election debates. Faktabaari is a non-partisan journalistic service using social media for collecting and distributing factual information with crowds. Faktabaari comes from the Finnish words for fact (fakta) and bar (baari). The work is managed by a voluntary staff of professional journalists, researchers, EU experts and technical staff with the help of broader network of topical experts and information and media literacy specialists.

Demola Network

<https://www.demola.net/>

Demola is an international organization that facilitates co-creation of businesses, public sector & universities locally and internationally. It was founded in Finland. Demola operates through local Demola sites around the world. They are building seamless global ecosystem by promoting and developing efficient co-creation methods, driving a cultural change towards open innovation, and enhancing innovation competences both on individual and organizational levels.

Open Knowledge Finland

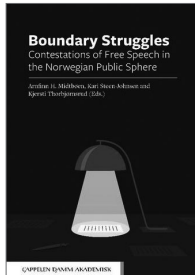
<https://fi.okfn.org/>

Open Knowledge Finland ry was founded in 2012. Open Knowledge Finland (OKFI) is a community-based registered non-profit association and a local chapter of the global Open Knowledge network. Since 2012, OKFI has been a strong player in opening and promoting the usage of open knowledge in various forms and advocating the development of open society in Finland. Ongoing projects in 2018 include Open citizen science, Open parliament, Biodiversity map, Towards open culture, Open decisions and Open data.

Norge

Dokumentalist: Balder Holm

Bøker

Boundary Struggles *Contestations of free speech in the Norwegian public sphere*

Arnfinn H. Midtbøen, Kari Steen-Johnsen og Kjersti Thorbjørnsrud (red.), 2017, Cappelen Damm Akademisk, 323 s.

Freedom of speech is a fundamental human right and a

core value in liberal democracies. It is also, however, one of our time's most contested issues, constantly claimed to be either too wide-ranging, at the peril of vulnerable minority groups, or too limited, restricting dissent and democratic deliberation. Employing a sociological lens on the dynamics of the public sphere, this book investigates how the boundaries of free speech are contested and negotiated through social processes which silence certain groups and opinions while amplifying others. The book focuses on key topics in current free speech debates – immigration, religion and culture. Drawing on population-representative survey data, media analysis and in-depth interviews, the authors paint a broad picture of how boundaries of free speech are defined and maintained, experienced and challenged, in the rapidly changing Norwegian public sphere.

The analyses in this book build on four years of work on a large-scale project called The Status of Freedom of Speech in Norway, funded and initiated by the Fritt Ord foundation. The book presents the key findings of the second round of this project.

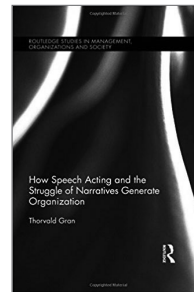
The Event of Charlie Hebdo *Imaginaries of freedom and control*

Alessandro Zagato (red.), 2015, Berghahn Books, 114 s.

The January 2015 shooting at the headquarters of satirical magazine Charlie Hebdo in Paris and the subsequent

attacks that took place in the Île-de-France region were staggeringly violent events. They sparked an enormous discussion among citizens and intellec-

tuals from around Europe and beyond. By analyzing the effects the attacks have had in various spheres of social life, including the political, ideology, collective imaginaries, the media, and education, this collection of essays aims to serve as a contribution as well as a critical response to that discussion. The volume observes that the events being attributed to Charlie Hebdo go beyond sensationalist reports of the mainstream media, transcend the spatial confines of nation states, and lend themselves to an ever-expanding number of mutating discursive formations.

How Speech Acting and the Struggle of Narratives Generate Organization

Thorvald Gran, 2018, Routledge, 244 s.

The book seeks to shed understanding on how speaking or speech-acting affects how we are organized and how we influence each

other and wield power. It is suggested that speaking is a major clue to organization and to the creation of new organizations. The task is to describe how speech-acting organizes. This book takes findings in the project's philosophy of collective intentions – its philosophy of society – into the field of empirical study of organization and politics.

The book investigates the relation between knowledge and politics, between describing the world and changing it, between cognitive – sensing – and volitional – wilful – processes and goes on to describe how speech-acting organizes, reorganizes – and destroys organizations. It looks at persons and groups as speech-actors. It investigates how speech-acting can spur movements in organizations from routines to learning to innovations and back

The book develops a model of how speech-acting generates new organization – or social innovations. Empirical studies of some economic, political and ideological organizations are mined for model development. Speech-acting occurs in the context of institutions, with capital producing firms and nation states at present as the most ubiquitous. But speech-acting has an element of freedom that makes some of its results unpredictable and difficult to control.

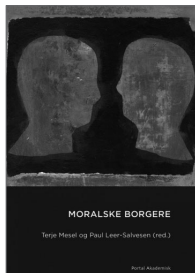

Journalism Re-Examined

Digital challenges and professional orientations (lessons from Northern Europe)

Martin Eide, Helle Sjøvaag & Leif Ove Larsen (red.), 2016, Intellect Ltd, 2015 s.

The digital era has posed innumerable challenges to the business and practice of journalism. This book sets out an institutional theoretical framework for exploring the journalistic institution in the digital age and analyzes how it has responded to those profound changes in its social and professional practices, norms, and values. Building their analysis around the concept of these changes as reorientations, the contributors present a number of case studies, with a particular emphasis on journalism in the Nordic countries. They explore not just straight news and investigative journalism, but also delve into lifestyle and documentary coverage, all with the aim of understanding the reorientations facing journalism and the ways they might present a sustainable future path.

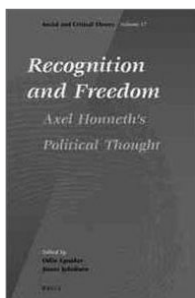
Moralske borgere

Refleksjoner over etikk og samfunn

Terje Mesel & Paul Leer-Salvesen, 2016, Portal Akademisk, 256 s.

Tolv forfattere med interesse for samfunnsetikk gir i denne boka innspill til samfunnsetikken: Betyr kravet om lojalitet at offentlig an-

satte ikke kan bruke ytringsfriheten? Har religiøse stemmer en plass i offentlig debatt? Finnes det alternativer til aktiv dødshjelp? Bør gravide kunne velge fosterdiagnostikk i større grad enn før? Har vi selv ansvar for vår helse? Slike spørsmål krever politiske løsninger, men de er etter sitt vesen etiske. Dette er noen av temaene i denne boken.

Recognition and Freedom

Axel Honneth's political thought

Odin Lysaker & Jonas Jakobsen (red.), 2015, Portal forlag, 286 s.

This book brings together leading international scholars to discuss the political

thought of the social philosopher Axel Honneth. In addition to providing an introduction to Honneth's political thought, the book examines topics such as education, solidarity, multiculturalism, agonism, neo-liberalism and the ways in which these issues challenge core aspects of liberal democracies. The book includes an interview with Axel Honneth in the light of his most recent work, Freedom's Right, as well as an essay by him previously unpublished in English.

Basic Motivation and Human Behavior

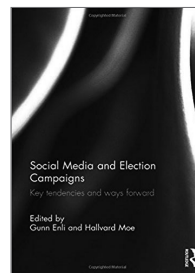
Control, affiliation and self-expression

Velibor Bobo Kovac, 2016, Palgrave Macmillan, 249 s.

This book explores how and why humans are motivated to act in the ways that they do. The chapters examine the origins of a given action rather than their superficial appearance, which can often be misleading. Kovac integrates the existing knowledge of the field of motivation into a greater theoretical framework by adopting both analytical and holistic perspectives.

This theoretical framework suggests that all human behaviour evolves from the three fundamental underlying tendencies connected to the concepts of control, affiliation and self-expression that are further modified by the mechanism of balanced dual tension. These tendencies are conceptualised as systems of interrelated psychological needs that guide and govern a variety of human actions.

As such, this book should be useful to upper-level students and researchers of cognitive and social psychology and all scholars interested in human motivation.

Social Media and Election Campaigns

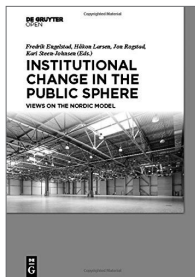
Key tendencies and ways forward

Gunn Sara Enli & Hallvard Moe (red.), 2016, Routledge, 196 s.

This book aims to further the research in the fields of social media and political communication by moving beyond the hype and avoiding the most eye-catching and spectacular cases. It looks at stable democracies without current political turmoil, small countries as well as large continents, and minor political parties as well as major ones. Investigating emerging practices

in the United States, Europe, and Australia, both on national and local levels, enables us to grasp contemporary tendencies across different regions and countries.

The book provides empirical insights into the diverse uses of different social media for political communication in different societies. Contributors look at the ways in which novel arenas connect with other channels for political communication, and how politicians as well as citizens in general use social media services. Presenting state-of-the-art methodological approaches, drawing on a combination of qualitative and quantitative analyses, the book brings together an interdisciplinary group of researchers in order to address emerging practices of the mediation of politics, campaign communication, and issues of citizenship and democracy as expressed on social media platforms.

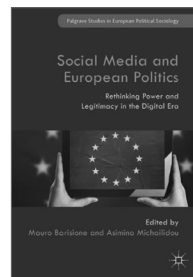
Institutional Change in the Public Sphere *Views on the Nordic model*

Fredrik Engelstad, Håkon Larsen, Jon Rogstad & Kari Steen-Johnsen (red.), 2017, De Gruyter Open, 280 s.

The main focus of the book is institutional change in the Scandinavian model, with special emphasis on Norway. There are many reasons to pay closer attention to the Norwegian case when it comes to analyses of changes in the public sphere. In the country's political history, the arts and the media played a particular role in the processes towards sovereignty at the beginning of the 20th century. On a par with the other Scandinavian countries, Norway is in the forefront in the world in the distribution and uses of Internet technology. As an extreme case, the most corporatist society within the family of the "Nordic Model", it offers an opportunity both for intriguing case studies and for challenging and refining existing theory on processes of institutional change in media policy and cultural policy. It supplements two recent, important books on political economy in Scandinavia: *Varieties of Liberalization and the New Politics of Social Solidarity* (Kathleen Thelen, 2014), and *The Political Construction of Business Interests* (Cathie Jo Martin and Duane Swank, 2013).

There are further reasons to pay particular attention to the Scandinavian, and more specifically the Norwegian cases: (i) They are to varying degrees

neo-corporatist societies, characterized by ongoing bargaining over social and political reform processes. From a theoretical perspective this invites reflections which, to some extent, are at odds with the dominant conceptions of institutional change. Neither models of path dependency nor models of aggregate, incremental change focus on the continuous social bargaining over institutional change. (ii) Despite recent processes of liberalization, common to the Western world as a whole, corporatism implies a close connection between state, public sphere, cultural life, and religion. This also means that institutions are closely bundled, in an even stronger way than assumed for example in the *Varieties of Capitalism* literature. Furthermore, we only have scarce insight in the way the different spheres of corporatism are connected and interact.

Social Media and European Politics

Rethinking power and legitimacy in the digital era

Mauro Barisone & Asimina Michailidou (red.), 2017, Palgrave Macmillan, 309 s.

This volume investigates the role of social media in European politics in changing the focus, frames and actors of public discourse around the EU decision-making process. Throughout the collection, the contributors test the hypothesis that the internet and social media are promoting a structural transformation of European public spheres which goes well beyond previously known processes of mediatisation of EU politics. This transformation addresses more fundamental challenges in terms of changing power relations, through processes of active citizen empowerment and exertion of digitally networked counter-power by civil society, news media, and political actors, as well as rising contestation of representative legitimacy of the EU institutions. *Social Media and European Politics* offers a comprehensive approach to the analysis of political agency and social media in European Union politics, by bringing together scholarly works from the fields of public sphere theory, digital media, political networks, journalism studies, euroscepticism, political activism and social movements, political parties and election campaigning, public opinion and audience studies.

Det åpne bibliotek *Forskningsbibliotek i endring*

Astrid Anderson, Cicilie Fagerlid, Håkon Larsen & Ingerid S. Straume (red.), 2017, Cappellen Damm Akademisk, 220 s.

Dagens forskningsbibliotek lever ikke opp til stereotypen av støvete, stille rom

med hysjende bibliotekarere. Snarere er bibliotekene ofte i forkant av den teknologiske utviklingen. Tenkningen om deres samfunnsoppdrag endres, og bibliotekene åpner for nye aktiviteter og oppgaver. Også brukerne endrer sine vaner. Økt åpenhet kan stå som en fellesnevner for disse endringene. Samtidig hefter det en dobbelthet ved honnrørdet "åpenhet", en dobbelthet som er grunntone i denne boka. De ni kapitlene utforsker endringene i forskningsbibliotekene fra forskjellige faglige og metodiske ståsteder. Vi får lese om dilemmaene digitalisering av tidsskrift og bøker bringer med seg, om

Nasjonalbibliotekets legitimeringsarbeid, minoritetskilders problematiske plass i nasjonale samlinger, om nye innretninger som skrivesentre i forskningsbibliotek, om tverrfaglighet i bibliotekundervisningen, om universitetsbibliotek som fysisk sted, om den disiplinerte atmosfæren bibliotekbrukerne søker og om biblioteket som arena for trøst og støtte. Det åpne bibliotek vil være en viktig ressurs for alle som er interessert i de mange endringene som pågår i forskningsbibliotekene, og hvordan disse påvirker og påvirkes av større endringer i universitets- og høyskolesektoren og kultur- og kunnskapspolitikken.

Vær synlig *Kommunikasjonsarbeid i offentlig sektor*

Siri Wolland, Karen Thommesen og Turid Årsheim, 2017, Gyldendal Akademisk, 160 s.

Enten du er nyutdannet eller har jobbet noen år i yrket, kan du finne nyttige råd om hva som kjennetegner god

kommunikasjon, og om hvordan du kan lykkes med kommunikasjonsarbeidet i et medielandskap som stadig endrer seg. Alle temaene er illustrert med konkrete eksempler.

Boken er basert på forfatternes erfaringer og henvender seg til alle som jobber med kommuni-

kasjon i offentlig sektor, enten det er i stat, fylke, kommune eller andre typer virksomheter. Offentlige virksomheter har et spesielt ansvar for å legge til rette for åpenhet og debatt. Vær synlig er en håndbok som viser hvordan det kan gjøres i praksis.

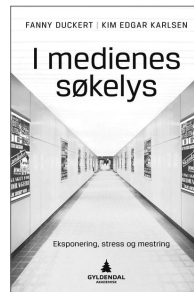

Åpenhet, ytring og varsling

Marit Skivenes & Sissel Trygstad, 2012, Gyldendal Akademisk, 175 s.

Denne boken dreier seg om yttringsfrihet, åpenhet og varsling i norske kommuner. Dette er tre områder som har et sterkt rettslig og moralsk vern i det norske

samfunn, men som i praksis er omtvistet og som kan gi opphav til konflikter. Boken er et resultat av en større undersøkelse av hvordan ulike kommuner oppfatter og forholder seg til krav om innsyn, frimodige ytringer og varsling, og hva enkelte kommuner har gjort for å styrke åpenheten og yttringsklimaet. For første gang har kommunepolitikere en sentral plass i denne forskningen.

I medienes søkelys

Eksponering, stress og mestring

Fanny Duckert & Kim Edgar Karlsen, 2017, Gyldendal Akademisk, 296 s.

For dem det gjelder kan dette være en sjokkartet og noen ganger helseskadelig opplevelse. Men så langt har det vært lite forskning som dokumenterer individenes

opplevelser ved kritisk medieomtale.

Denne boken er resultatet av et forskningsprosjekt ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo. Psykologiske dybdeintervjuer gir innsikt i medieaksjonertes opplevelser av eksponering, stress og mestring i møtene med journalistene, oppslagene og omgivelsene rundt. Hvilke mekanismer og reaksjoner mobiliseres? Hvordan påvirkes ulike livsarenaer? Når blir medieomtalen en så sterk påkjenning at liv og helse trues?

Boken gir også medieråd og veiledning i hvordan hjelpe personer som har vært utsatt for negativ medieeksponering.

Uenighetsfellesskap

Blikk på demokratisk samhandling

Lars Laird Iversen, 2014, Universitetsforlaget, 176 s.

I klasserommet, på skolen, i organisasjoner og stater er folk uenige, og føler allikevel fellesskap med hverandre. Ethvert demokrati er et “uenighetsfellesskap”.

I denne boken utforsker forfatteren ideen om uenighetsfellesskap, og diskuterer konsekvensene for hvordan vi tenker om demokrati og deltakelse. Fokus er både store, forestilte fellesskap som nasjonen og mindre fellesskap som arbeidsplassen eller skolen. Men også det enkelte individ: Vi mennesker er mangfoldige og sammensatte: hva om vi ser på oss selv som uenighetsfellesskap?

“Uenighetsfellesskap” kaster nytt blikk på basisen for samhandling og fellesskap, og kritiserer den utbredte ideen om at fellesskap hviler på delte verdier. Boka tilbyr en utfordring til vante ideer om nasjonalisme og kulturelt mangfold, en undersøkelse av skolen som treningsarena for gode uenighetsfellesskap, og en forståelse av hvordan nytenkning og kreativitet er viktig for samhandling, demokrati og fellesskap.

Boken egner seg for studenter i samfunnsfagene, pedagogikk, samt alle som er opptatt å ta gode avgjørelser i grupper med uenighet mellom deltakerne.

Tillit, styring, kontroll

Hans Christian Høyer, Sjur Kasa & Bent Sofus Tranøy, 2016, Universitetsforlaget, 192 s.

De siste 30 årene har målstyring med tilhørende krav til dokumentasjon og kontroll preget forholdet både mellom organisasjoner og styringsnivåer og mellom ledere og ansatte innen den enkelte organisasjon. Samtidig utmerker Norge seg i internasjonale sammenligninger med et generelt høyt tillitsnivå, høy tillit til offentlig forvaltning og lite korrupsjon.

Forholdet mellom tillit og kontroll er spennings- og motsetningsfylt. Vellykket styring forutsetter både tillit og kontrollerende virksomhet. Bli kontrollen for dårlig, kan folk miste tilliten til at “juksere” blir tatt og til at institusjonene fungerer. Samtidig kan kontrollerende virksomhet lett bli både for utvendig og for invaderende. Er den for utvendig risikerer den å lede til målforskyvning, er den for invaderende kan den undergrave de ansattes indre motivasjon og lojalitet. Forfatterne tar opp tillit og kontroll i relasjonen mellom institusjoner, mellom aktører og individer innen institusjoner, og mellom individ og institusjon.

Forholdet mellom tillit og kontroll er spennings- og motsetningsfylt. Vellykket styring forutsetter både tillit og kontrollerende virksomhet. Bli kontrollen for dårlig, kan folk miste tilliten til at “juksere” blir tatt og til at institusjonene fungerer. Samtidig kan kontrollerende virksomhet lett bli både for utvendig og for invaderende. Er den for utvendig risikerer den å lede til målforskyvning, er den for invaderende kan den undergrave de ansattes indre motivasjon og lojalitet. Forfatterne tar opp tillit og kontroll i relasjonen mellom institusjoner, mellom aktører og individer innen institusjoner, og mellom individ og institusjon.

Prosjekter

Status for ytringsfriheten i Norge: Offentlighetens grenser – ytringsfrihet, religion og politikk

Status of Freedom of Speech in Norway: The Limits of the Public Sphere – Freedom of Speech, Religion and Politics

- **Tidsramme:** 2015-2017
- **Finansiert av:** Fritt ord
- **Prosjektleder:** Terje Rasmussen, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, terje.rasmussen@media.uio.no

I 2013–2014 ble “Fritt Ords monitorprosjekt om status for ytringsfriheten i Norge” gjennomført for første gang. Den bredt anlagte studien av ytringsfrihetens vilkår i Norge var den første større undersøkelsen siden Ytringsfrihetkommisjonen avla sin rapport i 1999.

Et av hovedfunnene i forrige undersøkelse var at befolkningen trekker normative grenser for utøvelse av ytringsfriheten, og at mange mener at man må balansere ytringsfrihet mot andre hensyn, som å unngå å såre eller støte andre eller fremstå som rasistisk. Vilje og holdninger til en slik selvbegrensning viste seg å variere etter blant annet kjønn, alder og politisk ståsted. Basert på disse funnene påpekte forskerne faren for at visse stemmer og synspunkter systematisk blir underrepresentert i det offentlige rom.

Den første delen vil undersøke om befolkningens syn på ytringsfrihet har endret seg etter terrorangrepene i Paris og København og den påfølgende debatten, gjennom spørreundersøkelser blant befolkningen og blant journalister. Begge undersøkelsene vil benytte samme utvalgskilder som i 2013–2014, slik at det er mulig å studere holdningsendringer over tid. I tillegg vil forskerne inkludere spørsmål om ytringsfrihetens juridiske stilling.

Den andre delen av prosjektet vil se på utviklingen av diskusjoner knyttet til religion, innvandring og ytringsfrihet over en tiårsperiode, fra karikaturstriden i 2005/06 til i dag, med vekt på om og i så fall hvordan redaktører og journalister har endret sine synspunkter i løpet av perioden. I denne delen kombineres innholdsanalyse av medietekst og nettdebatt med kvalitative intervjuer med sentrale redaktører og redaksjonelle medarbeidere.

Den tredje delen av prosjektet vil studere hvordan spesielt profilerte, utsatte eller annerledestenkende grupper i befolkningen opplever rommet for ytringsfrihet og meningsmangfold. Undersøkelsen i 2013–2014 viste at enkelte områder er spesielt betente og vanskelige å ytre seg om, men også at enkelte aktører både opplever et større press, møter sterkere sanksjoner og legger sterkere bånd på seg enn andre. Gjennom bruk av dybdeintervjuer med utvalgte aktører setter denne delen av prosjektet fokus på opplevelser og oppfatninger blant politikere, etniske og religiøse minoriteter, og innvandringsmotstandere og islamkritikere til høyre i det politiske landskapet.

Det vil bli lagt stor vekt på å formidle aktiviteter og forskningsfunn, og til å bidra til den offentlige debatten om ytringsfrihet. Det vil bli arrangert seminarer basert på egen forskning og på annen forskning som er relevant for prosjektets temaer. Prosjektet vil resultere i flere publikasjoner som vil bli gjort digitalt tilgjengelige, og det vil bli arrangert en avslutningskonferanse våren 2017.

Online interaksjonsformer – en dybde-hermeneutisk analyse av politiske debattfora

Forms of Interaction Online – An In-Depth Hermeneutic Analysis of Political Debate Forums

- **Tidsramme:** 2014-2018
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Steffen Krüger, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, steffen.kruger@media.uio.no

Dette forskningsprosjektet identifiserer og interpreterer typiske interaksjonsformer på nett fra en psykoanalytisk/psykososial perspektive. Med hovedvekt på kommentarer i politiske diskusjonsfora forsøker prosjektet å finne svar på spørsmålet om hvordan vi uttrykker oss og interagerer med hverandre online. Hvordan blir typiske online-interaksjonsformer produsert og rutinisert i konteksten av spesifikke medieplattformer? Hva gjør disse interaksjonsformene karakteristiske for oss i vår medie- og samfunnssituasjon? Og hvordan er slike, ofte ubeviste interaksjonsformer med på å forme oss og samfunnet?

Prosjektet bruker dybde-hermeneutikk og dens metode “scenisk forståelse” for å nærme seg interaksjon i debattfora; signifikante, særlig affektloadede (og/eller affekt-tømte) scener i kommentartrådene blir undersøkt for deres funksjon og betydning i forholdet mellom diskusjonsdeltakere og plattform. Hva slags rolle spiller de for subjektets tilværelse og for samfunnets karakter?

Prosjektet tar et komparativt perspektiv på interaksjonsformer på nett. Det tar for seg nettdebattene i Norge, England og Tyskland for å undersøke om det finnes noen konkrete forskjeller i debatt- og interaksjonskulturen mellom landene, hvilke samfunnsspesifikke prosesser og hendelser som ligger bak de ulike lands debattkultur og, ikke minst, hvordan debattkulturen i sin tur påvirker meninger og holdninger i samfunnet.

Innvandringsspørsmålet i skandinaviske offentligheter 1970-2015 (SCANPUB)

The Immigration Issue in Scandinavian Public Spheres 1970-2015 (SCANPUB)

- **Tidsramme:** 2016-2019
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Jostein Gripsrud, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen, jostein.gripsrud@uib.no

Prosjektet tar utgangspunkt i en generell observasjon av at de skandinaviske landene Danmark, Norge og Sverige, til tross for sine likheter og nære bånd, har hatt en høyst ulik offentlig debatt om innvandring. Landene har også over tid utviklet svært ulik politikk på området. Spørsmålet er hvordan dette kan ha seg, sier Gripsrud.

Meningen er å beskrive, analysere og sammenligne det offentlige ordskiftet omkring innvandring de tre landene gjennom 45 år, inkludert diverse kunstneriske bidrag, som filmer, tv-serier, romaner, bildekunst og eventuelt teater som har bidratt til diskusjonene. Temaet er ikke bare høyaktuelt – vi mener prosjektet egner seg til å belyse mer generelt hvordan offentligheten egentlig fungerer når liberale demokratier skal takle viktige og komplekse samfunnsproblemer.

Mediebruk, kultur og offentlig tilknytning: Informasjonsfrihet i “stordataens tidsalder” (McIn)

Media, Culture and Public Connection: Freedom of Information in “The Age of Big Data”

- **Tidsramme:** 2016-2019
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Hallvard Moe, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen, hallvard.moe@uib.no

I følge Grunnlovens §100 skal staten legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Idealet som ligger til grunn for dette kravet er styrende for norsk medie- og kulturpolitikk, som har som mål å øke mangfoldet i tilbudet, stimulere til bred deltagelse i politisk debatt, og samtidig opprettholde en offentlighet en stor del av samfunnsborgerne kan koble seg på.

Disse målene – og grunnlovens infrastrukturkrav – bygger på en klar ide om samfunnsborgernes rolle: Gjennom offentligheten skal vi bli informert om politiske saker, forme vår identitet i møte med ulike syn og ulike perspektiv, og utvikle det vi trenger for å bidra til et demokratisk samfunnsstyre. Da kreves ytringsfrihet, men like viktig er informasjonsfrihet, det vil si retten til å ha tilgang til en variert meny av politiske og moralske ideer, estetisk innhold og kulturelle opplevelser.

Prosjektet undersøker hvordan folk i Norge utøver og opplever sin informasjonsfrihet, og hvilken rolle mediene og kulturelle arenaer har for folks tilknytning til offentligheten på tvers av sosiokulturelle skiller. Prosjektet er støttet av Norges forskningsråd gjennom KULMEDIA-programmet fra 2015-2019.

Prosjektet kombinerer en landsdekkende spørreundersøkelse, intervju og mediedagbøker med ulike metoder for datainnsamling på nettet. Målet er å finne ut hvilke medier og kulturelle arenaer som har betydning for ulike grupper. Særlig vil prosjektet gi oppmerksomhet til de som av ulike grunner ikke knytter seg til en bred offentlighet – de som faller utenfor.

Siden prosjektet skal gi ny innsikt i hvordan samfunnsborgerne faktisk benytter offentlighetens vil analysene gi bedre grunnlag for innretningen av ulike mediepolitiske verktøy, fra allmennkringkasting til bibliotek.

Teoretisk vil MeCIn koble sosiologiske tilnæringer til studier av mediebruk og kulturelle praksiser med normativ demokratiteori. Forskningsetisk sett vil prosjektgruppen bidra til den pågående diskusjonen om bruk av data fra internett i studiet av sosiale fenomen.

Risikokommunikasjon i en digital tidsalder (DIGICOM)

Communicating Risk in the Digital Age (DIGICOM)

- **Tidsramme:** 2014-2018
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Øyvind Ihlen, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, Oyvind.Ihlen@media.uio.no

Prosjektet undersøker hvordan nye former for risikokommunikasjon påvirker samfunnssikkerhet, og utforsker hvordan risikokommunikatører i ulike miljøer, for eksempel myndigheter, nyhetsmedier og sosiale medier, samhandler med hverandre. Kommunikasjonen undersøkes i forhold til ulike typer risikohendelser som kan være aktuelle for Norge, som for eksempel naturkatastrofer, terrorisme og dataangrep.

Tragiske hendelser som terrorisme og naturkatastrofer, skjer heldigvis ikke ofte. Når de skjer, må imidlertid informasjon om disse kommuniseres via ulike kanaler og på ulike måter, samt at vi må kunne håndtere hendelsene. Risikokommunikasjon omfatter derfor en rekke prosesser, fra innsamling, bearbeiding og analyse av informasjon om risiko, til formidling av risikoinformasjon til ulike målgrupper. Samlet sett, bidrar disse risikokommunikasjonsprosessene til en forståelse av hva som anses som risiko, og forståelse av hva som er samfunnets egen sikkerhet.

Likevel, på grunn av den raske utviklingen innen kommunikasjonsteknologi og den økende digitaliseringen, har risikokommunikasjon gjennomgått omfattende endringer. Måten informasjonen er konstituert, verifisert, legitimert og overført på, er blitt diffus. For bare noen tiår siden var nyhetsmedier og offentlige organer toneangivende i utforming av vår forståelse av trusler og kriser, men i dag har nye aktører og ny kommunikasjonsteknologi endret dette bildet på flere måter som vi ennå ikke fullt ut forstår.

Journalistiske nyorienteringer

Journalistic Re-Orientations

- **Tidsramme:** 2010-2015
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Martin Eide, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen, martin.eide@uib.no

Dette prosjektet undersøker hvordan profesjonelle og teknologiske endringer av online kommunikasjonen påvirker 1) journalistikkens normative grunnlag og demokratiske relevans, 2) politiske økonomi, 3) profesjonelle praksis og 4) journalistikkens publikum. Disse fire tilnærningene tar opp spørsmålet om journalistikkens ontologi og praksis fra teoretiske, strukturelle, faglige, sosiale-kulturelle og kommunikative ståsteder.

Journalistikkens normative grunnlag og demokratiske relevans dreier seg her om journalistikken som ekspertsystem, profesjon og maktinstans. Det handler om utfordringer for journalistisk autonomi og om forestillingen om journalistiske medier som en fjerde statsmakt.

Og det gjelder profesjonsideologiske utfordringer i forhold til nye journalistiske formater og utviklingstrekk.

Journalistikkens demokratiske funksjon i demokratiet studeres også i lys av dens politiske økonomi. Det overordnede forskningsspørsmålet er her hvilken betydning de strukturelle konsekvensene av ny medieøkonomi og konkurranse på nyhetsmarkedet har for journalistikkens politiske funksjon i demokratiet.

Journalistikkens profesjonelle praksis setter fokus på følgene teknologiske nyvinninger har for redaksjonenes arbeidsprosesser, og hvordan dette påvirker journalistisk metode og etikk. Hvordan endres journalistikkens profesjonelle praksis som et resultat av digitaliseringen?

Til slutt underøkes det hvordan publikum påvirkes av konvergerende journalistiske formater. Hva er de kommunikative følgene av konvergerende journalistiske formater for publikums resepsjon av journalistisk innhold?

Medier og religion i samfunnskonflikter (CoMRel)

Media and Religion in Societal Conflicts (CoMRel)

- **Tidsramme:** 2014-2018
- **Finansiert av:** Norges Forskningsråd
- **Prosjektleder:** Knut Lundby, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, knut.Lundby@media.uio.no

Prosjektet studerer hvordan religion i samfunnskonflikter tematiseres i mediene, for så å bli brukt i samhandling og samtale mellom mennesker. Resultater pr. utgangen av september 2017. Prosjektet studerer forholdet mellom medier og religion i aktuelle konflikter i Norge og de andre skandinaviske landene. Framstillingen av religion i mediene kan være både kilde til konflikter og ressurs til å bearbeide motsetninger. Dette studeres på offentlige arenaer der det oppstår spenninger om religiøse symboler, gjenstander og saker som blir synliggjort i mediene: i allmenkringkasting i radio og tv, i lokalsamfunn med sammensatt befolkning, og i klasserom i videregående skolen med elever fra ulike religiøse bakgrunn.

Nettverk og organisasjoner

Fritt ord

<http://www.frittord.no>

Stiftelsen Fritt Ords fremste formål er å verne om og styrke ytringsfriheten og dens vilkår i Norge, særlig ved å stimulere den levende debatt og den uredde bruk av det frie ord. Fritt Ord kan også støtte andre sider ved norsk kultur, i første rekke den del av kulturen som gjør bruk av ordet. I særlige tilfelle kan Fritt Ord bidra til å fremme ytringsfriheten i andre land.

Fritt Ords bidrag skal være utdelingen av Fritt Ords Pris og Fritt Ords Honnør, og direkte støtte til særskilte prosjekter – etter søknad eller av eget tiltak.

Data.norge.no

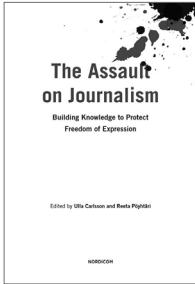
<https://data.norge.no>

Data.norge.no er et register over åpne data i Norge. De tilbyr også veiledning, samt et datahotell for virksomheter som ønsker å bruke deres tekniske infrastruktur til å publisere egne data i maskinlesbare formater. Publisering i registeret er åpent for alle, så dersom en har maskinlesbare datasett tilgjengelig på eget nettsted, kan man registrere dette selv.

I Norge utgjør fellesføringene for statlig sektor i 2011 det formelle startskuddet for arbeidet med åpne data. Disse sier at etatene, så langt det lar seg gjøre, skal tilgjengeliggjøre sine rådata i maskinlesbare format. Målet er at hele forvaltningen skal være med.

Sverige

Dokumentalist: Karin Hellingwerf

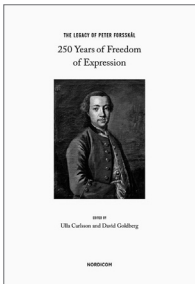
Böcker

The Assault on Journalism

Building knowledge to protect freedom of expression

Carlsson, Ulla & Pöyhkäri, Reeta, 2017, Nordicom, UNESCO, 378s.

People who exercise their right to freedom of expression through journalism should be able to practice their work without restrictions. They are, nonetheless, the constant targets of violence and threats. In an era of globalization and digitization, no single party can alone carry the responsibility for protection of journalism and freedom of expression. Instead, this responsibility must be assumed jointly by the state, the courts, media companies and journalist organizations, as well as by NGOs and civil society – on national as well as global levels. The aim of this publication is to highlight and fuel journalist safety as a field of research, to encourage worldwide participation, as well as to inspire further dialogues and new research initiatives.

The Legacy of Peter Forsskål

250 years of freedom of expression

Carlsson, Ulla & Goldberg, David, 2017, Nordicom, UNESCO, 149s.

In 2016, the world commemorated the sescentennial adoption of His Majesty's

Gracious Ordinance Relating to Freedom of Writing and of the Press. The passage of the Ordinance in 1766 in Sweden was preceded by intense political and scholarly debate. Peter Forsskål put himself at the centre of that debate when he published the pamphlet *Thoughts on Civil Liberty*, setting out his thoughts and championing civil rights for everyone. Forsskål thought that civil rights are best defended

by the institutions of 'limited government' and almost 'unlimited freedom of the written word'. However, the truly radical aspect of the Ordinance is its articles on the right to access official information, which he also championed. Historical perspectives are fruitful in many respects – and this is why Forsskål's words still resonate. But we must be careful not to use the tracks of history to create myths about today – instead anniversaries like the one concerning the Ordinance can be used as a starting point for debate – to discuss our history and where we stand now in terms of freedom of expression, the right to information and freedom of the press. It was against such a backdrop a seminar was organized as a side event, part of UNESCO's World Press Freedom Day in Helsinki (3 May 2016), and co-organized by the National Archives of Finland, Project Forsskal and the UNESCO Chair on Freedom of Expression, Media Development and Global Policy at the University of Gothenburg. This publication is based on that seminar.

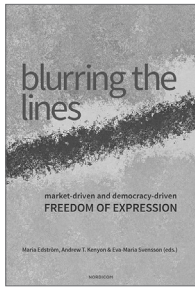

Yttrandefriheten i dagens mediekultur

En studie av medborgarnas uppfattning om yttrandefrihetens gränser

Carlsson, Ulla & Weibull, Lennart, 2017, Nordicom, 149s.

Yttrandefrihet utgör ett fundament i ett demokratiskt samhälle där medierna fungerar som förvaltare av yttrandefriheten. Yttrandefrihet både möjliggörs och begränsas av i samhället rådande värden och normer. Genom digitaliseringen har offentligheten demokratiserats, men med den nya tekniken följer också problem rörande yttrandefrihetens gränser. Särskilt svår är balansen mellan yttrandefrihet och integritet. Föreliggande studie visar hur medborgarna uppfattar yttrandefrihetens gränser och inom vilka områden begränsningar ses som möjliga. Medborgarnas hållning till möjliga inskränkningar i yttrandefriheten kan tolkas som ett utslag av kritik mot mediernas sätt att fungera.

Blurring the Lines

Market-driven and democracy-driven freedom of expression

Edström, Maria, Svensson, Eva-Maria & Kenyon, Andrew (red.) 2016, Nordicom, 208 s.

This book focuses on challenges from the market to free speech and how free

speech can be protected, promoted and developed when lines between journalism and advertising are blurred. With contributions from 20 scholars in law, media studies and philosophy, it explores an issue deserving greater attention, market pressures on freedom of expression. The role of commercial constraints on speech, restrictions and control of media content and the responsibility of state institutions in protecting free speech are some of the topics scrutinized from a democratic free speech perspective.

The Right of Access to Information and the Right to Privacy

A democratic balancing act

Patricia Jonason & Rosengren, Anna (red.), 2017, Södertörns högskola, 164 s.

This publication gathers presentations from an international and trans-disciplinary workshop held at Södertörn University in December 2016. The workshop entitled The Right of Access to Information and the Right to Privacy: A Democratic Balancing Act was one of the many events which celebrated the 250th anniversary of the Swedish Freedom of the Press Act, the first legal instrument in the world laying down the right of access to official documents. A starting point for the workshop was the assumption that the right of access to information and the right to privacy are both necessary pre-conditions for a democratic society. Researchers from a broad range of fields were invited to discuss how these assumptions should be examined, and how the balance between the two interests should be assessed when conflicting with each other. The objective of the workshop was to broaden our understanding of various national and disciplinary approaches to the democratic balance between the right of access and the right to privacy.

The Openness Buzz

A Study of openness in planning, politics and political decision-making in Sweden from an institutional perspective

Lundgren, Anna 2017, Royal Institute of Technology, 66 s.

In today's society of increased globalization and digitalization openness has become a buzzword. This raises questions about what we mean by openness and how it is interpreted in various contexts. This thesis has two aims; to explore how openness is interpreted in planning, politics and political decision-making, and to develop an analytical tool to assess openness in different contexts. A new institutional theory framework that centers on the interplay between institutions and actors has been used, and three empirical case studies in a Swedish context were conducted to analyze how openness is interpreted in planning in metropolitan regions, in politics through the political parties and in political decision-making in the Stockholm region.

Frihetens rike

Wikipedianer om sin praktik, sitt produktionsätt och kapitalismen

Lund, Arwid, 2015, Tankekraft förlag, 670 s.

This study is about voluntary productive activities in digital networks and on digital platforms that often are described as pleasurable.

The aim of the study is to relate the peer producers' perceptions of their activities on a micro level in terms of play, game, work and labour, to their views on Wikipedia's relation to capitalism on a macro level, to compare the identified ideological formations on both levels and how they relate to each other, and finally compare the identified ideological formations with contemporary Marxist theory on cognitive capitalism. The intention is to perform a critical evaluation of the economic role of peer production in society. Qualitative and semi-structured interviews with eight Wikipedians active within the Swedish language version of Wikipedia constitute the empirical base of the study together with one public lecture by a Wikipedian on the encyclopedia and a selection of pages in the encyclopedia that are text analysed

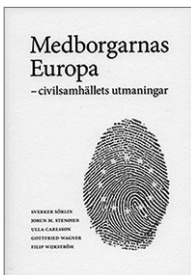
Sociala medier

Vetenskapliga perspektiv

Olsson, Tobias (red.), 2017, Gleerups, 152 s.

Sociala medier är något som vi både använder oss av och pratar om mer eller mindre dagligen. De är ständigt närvarande och har nästan blivit något vi tar för givet. Men varifrån kommer de?

Hur fungerar de och vilken betydelse har de? I den här boken belyser, diskuterar och analyserar författarna olika aspekter av de sociala medierna. Texterna berör allt från deras historiska bakgrund, via de affärsmodell-er de bygger på, till deras betydelse för politisk mobilisering. Även själva begreppet sociala medier behandlas. I boken framträder en bild där de sociala medierna ses som symptom på bredare samhälls-förändringar, snarare än orsaken till sådana. Det rör sig om en pågående samhälls-omvandling från modernitet till vad som brukar beskrivas som sen-modernitet. Det handlar inte minst om hur de sociala medierna, liksom alla medier före dem, luckrar upp etablerade tids- och rumsgränser.

Medborgarnas Europa

Civilsamhällets utmaningar

Sörlin, Sverker, Stenöien, Jorun M., Carlsson, Ulla, Wagner, Gottfried & Wikström, Filip (red.), 2015, Folkuniversitetet, 103 s.

This report presents partial findings and includes articles covering three areas of questioning: transparency,

priority setting processes, and decision makers. Four of the studies address transparency; three address the priority setting process, and nineteen

address decision makers. The studies originate from nine different countries, most of which are European, and were published from 1993 to 2013. They are based on various types of qualitative and quantitative methods.

Människorna, medierna & marknaden

Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring

Westlund, Oscar (red.), 2016, Wolters Kluwer, Statens offentliga utredningar 2016:30, 549 s.

Dagens digitalt präglade medielandskap erbjuder mycket goda förutsättningar för såväl medier som medieborgare att publicera, sprida, dela och ta del av nyheter och annan information. Detta har också bidragit till en större mångfald i opinioner i olika slags offentligheter. Detta sker inte bara i de traditionella nyhetsmedieföretagens plattformar men i ökande grad också i de plattformar som digitala giganter tillhandahåller, särskilt Facebook. Digitala giganter har skapat plattformar för vilka de kontrollerar värdeproduktionen, och de arbetar alltmer raffinerat med att samla in personlig data som de säljer vidare.

Framväxten av digitala (mini-) offentligheter, som eventuellt bidrar positivt till demokratin, gynnar därmed ekonomin för ett fåtal plattformsaktörer. Denna forskningsantologi omfattar 20 kapitel, vilka inom ramen för denna antologi har delats in i fem teman: I) Förskjutningar i medieekologin, II) Digitala plattformar och data, III) Journalistikens profession, marknad och finansiering, IV) Journalistik, rättigheter och delaktighet, samt V) Medieanvändning och medie- och informationskunnighet.

Projekt

Arenor för relationsbyggande samverkan genom medborgarforskning

Arenas for Relation-Building Co-Operation through Citizen Science

- **Tidsperiod:** 2018-2020
- **Finansierad av:** Vinnova
- **Projektledning:** Dick Kasperowski, dick.kasperowski@theorysc.gu.se

Medborgarforskning (Citizen Science) innebär i korta ordalag att forskare tar hjälp av allmänheten i sin forskning. Metoden är en underutnyttjad resurs för samverkan vid svenska universitet. Projektet ska därför utveckla förutsättningar för ökad samverkan kring medborgarforskning.

Målet är att utveckla standarder för datakvalitet, sammanställa etiska riktlinjer, utveckla principer för effektiv användning av teknik samt nya metoder för dialog mellan forskare och allmänhet.

Den digitala nyhetsproduktionens epistemologier

The Epistemologies of Digital News Production

- **Tidsperiod:** 2017-2020
- **Finansierad** av: Riksbankens jubileumsfond
- **Projektledning:** Oscar Westlund, oscar.westlund@jmg.gu.se
- **Medverkande forskare:** Mats Ekström, Barbro Johansson, docent i etnologi och forskare vid Centrum för konsumtionsvetenskap, Göteborgs universitet (barbro.johansson@cfk.gu.se), Seth C. Lewis vid University of Oregon. Frances Hultgren, Universitetslektor Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, Högskolan i Borås (frances.hultgren@hb.se)

Nyhetsjournalistiken tillhör de inflytelserika kunskapsproducerande institutionerna i samhället. Höga sanningsanspråk, anspråk på att kunna förmedla saklig och granskad information, är utmärkande för nyhetsjournalistik. Journalistiken genomgår samtidigt omfattande förändringar med avsevärda implikationer för hur information processas, särskilt vad gäller utvecklingen av digitala medieteknologier.

Projektet fokuserar på två pågående förändringar av stor betydelse för journalistikens epistemologier; dvs. hur journalister vet det de vet, vilka kunskapsanspråk som uttrycks och hur nyheter rättfärdigas som tillräckligt tillförlitliga för att publiceras. För det första, datajournalistik där kvantitativa och dator-processade data utgör en central komponent i research och publicering. För det andra, i deltagande journalistik där journalister delvis släppt på sin kontroll över publiceringsprocessen, och öppnat för att medborgare kan delta mer i skapandet av nyheter.

Projektets övergripande fråga är: Hur påverkas nyhetsjournalistikens kunskapsanspråk, normer och praktiker för att bedöma och kontrollera fakta, av dessa förändringsprocesser i den digitala nyhetsproduktionen? Projektet avser studera konkreta bedömningar och praktiker i distinkta faser i nyhetsproduktionens processer. Syftet är att undersöka denna övergripande fråga genom en kombination av observationer, djupintervjuer och analyser av publicerade nyheter, vid ett tidningsföretag och ett etermedieföretag i Sverige.

Historia i en digital värld

History in the Digital World

- **Tidsperiod:** 2016-
- **Projektledning:** Jessica Parland-von Essen, jessicapve@gmail.com och Kenneth Nyberg, kenneth.nyberg@gu.se

En av de grundläggande förändringsprocesser som påverkat alla vetenskapliga discipliner under de senaste decennierna är digitaliseringen av både själva forskningsarbetet och den vetenskapliga kommunikationen. Vid universiteten har medvetenheten om de utmaningar detta medför ökat på senare år, men förhållningssättet till informationsteknologiska metoder blir ibland okritiskt eller aningslöst på grund av att tekniken är så tillgänglig att vi inte ser hur avancerade program och tekniska processer formar det vi gör. Därmed är det viktigt att historiker, liksom de som ansvarar för insamling och bevarande av kulturarvet, har en grundläggande förståelse för de tekniska aspekterna av sitt arbete och de frågor detta aktualiserar för forskning och samverkan både inom och utom kulturarvssektorn.

Arbete med digitala material och verktyg kräver mycket reflektion och omsorgsfull planering. Varje projekt är unikt, men det finns ändå anledning att känna till en del grundläggande saker. Eftersom vi alla arbetar med datorer numera gäller detta i praktiken var och en som arbetar med forskning. Med tanke på att vi i dag har mera potentiella digitala källmaterial än någon annan typ av källor, och att framtidens historiker kommer att ha främst digitala material för att rekonstruera eller förklara vår tid, är detta ett brännande problem även för kulturarvsinstitutioner som arkiv, bibliotek och museer.

Internationellt är digitala humaniora (Digital Humanities, ofta förkortat DH) redan ett stort och växande fält och i såväl Finland som Sverige pågår arbete baserat på avancerade tekniska lösningar, till exempel Zacharias Topelius Skrifter (<http://topelius.fi/>) och den svenska Litteraturbanken (www.litteraturbanken.se/). På engelska finns vid det här laget en omfattande, delvis ganska specialiserad litteratur, men på svenska är det fortfarande ont om mer översiktliga arbeten som ger en bred ingång till ämnet.

Syftet med det projekt vi presenterar här är att producera en bok som fyller en sådan funktion, och som samtidigt tar upp de mer kunskapsteoretiska och principiella metodologiska frågor som den digitala utvecklingen väcker. Fokus ligger huvudsakligen på historisk forskning och bevarandefrågor knutna till material som används där, men stora delar av boken bör ha relevans även för det humanistiska fältet i vidare mening. För närvarande pågår en uppdatering av den första versionen som kom ut under 2013 och 2014 (version 1).

Projektets målsättning är en framställning som i första hand ska ge en bred översikt, men på ett antal punkter innehåller den också fördjupningar av varierande omfattning. Rikligt med länkar och hänvisningar ska leda läsaren vidare till mer specialiserad litteratur och externa digitala resurser för ytterligare fördjupning och/eller exemplifiering av de företeelser som behandlas.

Privatlivet – den undanskymda aspekten i svensk demokrati: En juridisk och historisk undersökning om avvägningen mellan öppenhet och privatliv i Sverige

Private Life – The Insignificant Aspect in Swedish Democracy: A legal and historical survey on the balance between openness and privacy in Sweden

- **Tidsperiod:** 2015-2018
- **Finansierad av:** Vetenskapsrådet
- **Projektleddning:** Patricia Jonason, patricia.jonason@sh.se

Forskningsprojektet, som är tvärvetenskapligt, utgår ifrån att det är förankrat i det svenska rättsmedvetandet, och i samhället i stort, att rätten att få tillgång till allmänna handlingar är en förutsättning för en välfungerande demokrati. Offentlighetsprincipen eller rättare sagt handlingsoffentligheten sägs nämligen bl.a. tillförsäkra en upplysningskälla för den fria debatten och vara ett kontrollinstitut i förhållande till det allmänna. Däremot är det inte lika etablerat i den svenska diskursen att skyddet för privatlivet också är grundläggande för upprätthållande av ett demokratiskt samhälle. Dock oavsett hur begreppet demokrati definieras, dvs. mera statsvetenskapligt som en ”deliberativ” styrelseform eller mer rättsvetenskapligt som ett statsskick som värnar om medborgarnas rättigheter, så är skyddet av medborgarnas privatliv av avgörande betydelse för att det demokratiska målet uppfylls. Det gäller också i viss mån privatlivet av personer som arbetar i offentlig tjänst.

Videoetnografi om 'alternativt entreprenörskap' – stimulerande av öppenhet och antirasism på Prezi

Video Ethnography about Alternative Entrepreneurship – Stimulating Openness and Antiracism on Prezi

- **Tidsperiod:** 2015-
- **Finansierad av:** Ragnar Söderbergs stiftelse
- **Projektledning:** Annika Skoglund, annika.skoglund@angstrom.uu.se, Karin Berglund, karin.berglund@sbs.su.se, David Redmalm, david.redmalm@soc.uu.se

I spåren av den ekonomiska krisen har forskare och praktiker upprepade gånger efterfrågat mer ansvarsfulla företag. Det Ungerska ICT-företaget Prezi är ett typexempel på hur företag idag faktiskt tar ökat ansvar, till och med genom att adressera provokativa sociala och politiska problem. Prezi arbetar intensivt med öppenhet för sexuella minoriteter och fostrar antirasism i relation till den romska befolkningen. Däremot vet vi mycket lite om hur företags kärnverksamhet omvandlas när de försöker lösa sociala och politiska problem. Prezi utgör ett rikt case för att skapa förståelse kring detta, särskilt som företaget är inspirerat av en nyliberal styrning som eftersträvar effektiv ansvarsfördelning mellan företag, stat och medborgare. Så hur är den interna kärnverksamheten och fostrandet av kreativitet inom Prezi kopplat till bredare sociala och politiska problem? Hur kan vi förstå detta som en form av "alternativt entreprenörskap"? Vi svarar på dessa frågor med hjälp av videoetnografi, där vi kommer att filma och producera dokumentärer om de anställda och företagets samverkan med andra företag och icke-statliga organisationer (NGOs). Vi kommer vidare att utforska teoribildning kring "alternativt entreprenörskap", det vill säga former av entreprenörskap som inte enbart strävar efter ekonomisk lönsamhet, utan som eftersträvar socialt och politiskt välstånd.

Öppna data – faktas materialitet och fragmentarisering

Open Data – Factuality and Fragmentation of Facts

- **Tidsperiod:** 2017-2018
- **Finansierad av:** Erik Philip-Sörensens stiftelse
- **Projektledning:** Jutta Haider, jutta.haider@kultur.lu.se, och Olof Sundin, olof.sundin@kultur.lu.se
- **Relaterade projekt:** Forskningsnoden Digitala kulturer. Jutta Haider, Moa Petersén, Robert Willim, Hanna Carlsson, Lila Lee-Morrison, Sara Kärrholm, Fredrik Hanell, Olof Sundin, Lisa Dahlquist, Cecilia Andersson, Kristina Lundblad, Sanne Krogh Groth, Mikael Askander, Mats Arvidson och Kristofer Hansson

I projektet undersöks hur olika öppna data förs samman i faktatjänster och hur dessa ges betydelse när de sedan används i skolan. I samtiden har fakta ställningen kvar som sanningsbärande samtidigt som den ofta ses som alltmer fragmentiserad och till och med individuell. Öppna data förväntas ofta vara ett underlag för ren fakta, bortom vinkling och partiskhet. Syftet med projektet är att förstå den humanistiska dimensionen av hur öppna data hanteras – praktiskt och diskursivt – för att den ska kunna sammanföras och jämföras och därigenom översättas till fakta med sanningsanspråk samt hur denna fakta tillskrivs mening. Projektet placerar sig i en sociomateriell tradition som ser praktiker, aktörer och tekniska redskap som sammanhängande och som konstituerande av varandra. Projektet består av två delar: Delstudie 1 utforskas ett mindre antal faktatjänsters arbete med paketering, översättning och förmedling av öppna data. I delstudie 2 utforskas vad som händer när skolan använder sig av dessa faktatjänster som informationsresurser. Det empiriska materialet utgörs av intervjuer, observationer samt webbsidor som beskriver olika faktatjänster. Fakta, och därmed öppna data, har en komplex

materialitet och i föreliggande projekt utmejslar vi ett nytt forskningsfält genom att utforska hur denna materialitet kommer till uttryck när olika datakällor sammanförs för att därefter användas i skolan.

Sharing Water – Related Information to Tackle Changes in the Hydrosphere – from Open Data to Open Science, Open Innovation and Open to the World (SWITCH-ON)

- **Tidsperiod:** 2016-
- **Projektledning:** Swedish Meteorological and Hydrological Institute (SMHI), Associate Professor Berit Arheimer, Head of Hydrology Research, SMHI

The Swedish Meteorological and Hydrological Institute SMHI coordinates the project SWITCH-ON in which 15 organisations from seven European countries participate. SWITCH-ON is a project using Open Data as a vehicle for innovations, with the aim to manage water resources in a sustainable way for a safer society and to advance hydrological sciences. We are building bridges between policy makers, water managers, information producers and scientists.

All project assets are available at the Web Portal, including dedicated Search tools for water-related open data. There is an open Virtual Product Market with 14 running softwares producing information for efficient water management and policy. We have initiated a Virtual Water-Science Laboratory where scientists can collaborate on computational experiments, and a Knowledge Brokerage area that facilitate societal dialogues on development and marketing of information products.

Nätverk och organisationer

Innovationsledarna

<http://innovationsledarna.se>

Innovationsledarna är en ideell förening med syftet att driva frågor som är gemensamma för yrkesverksamma innovationsledare inom alla typer av företag och organisationer i Sverige.

En innovationsledare ansvarar för, eller bidrar aktivt till, ledning och organisering av innovation samt ökad innovationsförmåga i ett företag eller en organisation. Föreningens syfte är att utveckla yrkesrollen som innovationsledare, etablera disciplinen innovationsledning i organisationer och främja medlemmarnas utveckling.

Makers of Sweden

<http://makersofsweden.se>

Makers of Sweden är ett projekt som syftar till ökad samverkan mellan Makerspaces och makerintiativ i Sverige. Makerspaces ses ofta som en del i den s.k. Maker-rörelsen en, helt opolitisk och oreligiös, rörelse som förknippas tillverkningstekniker, tidigare för dyra och omständliga för privatpersoner att hantera, gjorts tillgängliga bland annat genom att priser gått ner och lik-som storleken på maskinerna och komplexiteten i användningen av tekniken. Vanliga tekniker i Makerrörelsen är 3D-printing, laserskärning och lödning (elektronik). Men trots att dessa tekniker blivit tillgängliga, och det är fler och fler som vill ha tillgång till verktygen, betyder det inte att var man själv vill äga alla dessa prylar själv. Ett Makerspace är en miljö där kunskap, verkstyg, idéer smälter samman. Idag finns uppskattningsvis 1000 makerspaces runtom i världen. En längre redogörelse för Makerrörelsen finns att läsa på Stockholm Makerspace hemsida.

Open Source Sweden

<http://opensourceweden.org>

Föreningen har som syfte att verka såsom intresseorganisation för leverantörer av Öppna programvaror genom att främja en öppen och väl fungerande marknad för utveckling, försäljning och leverans av Öppna programvaror och därtill kopplade tjänster till såväl privata som offentliga organisationer, baserat på öppna standarder. Föreningen skall med samma syfte delta och verka i internationella nätverk och övriga sammanhang.

Definitionen av öppna programvaror är programvara som licensieras under en licens som godkänts av "The Open Source Initiativ". Öppna standarder definieras som standarder som överensstämmer med definitionen i The European Interoperability Framework (EIF) version 1.0.

Utgivarna

<http://utgivarna.se>

Den publicistiska självständigheten är en bärande del av den svenska demokratin. Oberoende journalistik, kritisk granskning och fri debatt utgör dess kärnvärden och garanteras bland annat av den grundlagsfästa tryck- och yttrandefriheten. Dessa värden är beständiga men får nya förutsättningar i ett förändrat medielandskap.

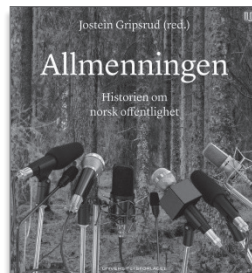
Utgivarna är en intresseorganisation för svenska publicister. I Utgivarna samverkar de medier som värnar yttrandefriheten och slår vakt om den oberoende journalistiken. Våra medlemmar är TU-medier i Sverige, Sveriges Tidskrifter, Sveriges Television, Sveriges Radio, Utbildningsradion och TV4-gruppen.

Recensioner

Jostein Gripsrud (red.):

Allmenningen: historien om norsk offentlighet

Oslo, Universitetsforlaget 2017, 658 s.

Et knippe norske medieforskere med professor Jostein Gripsrud i spissen har tatt på seg å skrive ikke mindre enn norsk offentlighets historie. Det er blitt en mastodont på nesten 700 sider, som selv en entusiast kan grue seg litt til å gå løs på. Men boken er levende skrevet og krydret med godt stoff som driver lesingen framover. Til tross for at det har vært tolv forfattere involvert, gir boken for det meste også preg av å være sømløst gjennomarbeidet.

Boken er delt i ti deler, som foruten en innledning om offentlighet som fenomen, alle er forsøk på å beskrive og periodisere norsk offentlighetshistorie. Vi ledes gjennom veien til grunnlov og parlamentarisme, utvikling av presse, organisasjoner og allmenn stemmerett, gjennom to verdenskriger til gjenreisningstid, ungdomsopprør og tv-alder, og fram til de litt mer forvirrende siste tiårene. Vi minnes om at personlig hets og æreskjelling av motstandere ikke var uvanlig på 1800-tallet heller, og at teknologi ble sett på som svaret på nesten alle problemer også etter 2. verdenskrig.

I innledningen slås det fast at historien om norsk offentlighet først og fremst er "(e)n historie om fremgang og forbedring av demokratiet som styringsform og åpenheten som prinsipp for samfunnsliv i mer generell forstand". Det pekes på at en offentlighet ikke per definisjon trenger å være demokratisk, men det er den moderne demokratiske offentligheten boken legger vekt på. Dette er altså historien

om veien dit, og derfor er det først og fremst en historie om seier på seier for prinsipper som åpenhet, maktfordeling og ytringsfrihet. Offentlighetens motstandere er nedkjempet slag for slag – fra danske eneveldige konger via tyske nazister til ivrige Myklesensorer, men hele tiden med det allmenne vel for øyet. En norsk offentlighetshistorie med dette perspektivet er seierherrenes historie, i alle fall fram til vår tid.

Så ville det vært rart om ikke et så ambisiøst verk også hadde noen svakheter. Som forfatterne selv skriver, er avgrensning en krevende øvelse. Teamet bak boken har kastet ut et stort garn, og fått inn mye. Det gjør at boken noen steder blir litt rufsete i kantene, både bakover og utover.

Avgrensning har blant annet sammenheng med periodisering. En litt annerledes periodisering på enkelte punkter kunne ha løst i alle fall noen av avgrensningsproblemene. Dette gjelder for eksempel kapittel 2, som er det første empiriske kapittelet og som omhandler århundrene fram til 1814. Stoffet er i utgangspunktet svært interessant, og ikke minst en viktig påminnelse for oss som daglig surrer rundt i den digitale offentligheten om hva som en gang sto på spill. Men på grunn av periodiseringen blir kapittelet på en måte skadelidende under bokens overordnede optimistiske tematikk, med dens sterke vekt på offentlighet som noe som er knyttet til opplysningsidealer og (mer eller mindre) deliberativt demokrati.

Kapittelet tar blant annet for seg tingstedene i vikingtid og norsk middelalder, og den

Boganmelder: **Birgitte Kjos Fonn**, førstemanuensis, Institutt for journalistikk og mediefag, Oslo Metropolitan University.

funksjonen disse hadde som en slags offentlighet. Gjennom rådslag på kirkebakken og eneveldets propaganda-offentlighet blir så perioden over i det sene 1700-tallets gryende maktkritikk og ideer om folkesuverenitet. Aviser og ikke minst tidsskrifter dukker opp, og landet får etter hvert en grunnlov.

Her burde det ganske enkelt på ett eller annet sted vært satt punktum og laget et nytt kapittel. Selv om tingstedene var lovgivende forsamlinger og åpenbart inspirerte senere rettssystemer i Norge, er det en vesensforskjell mellom middelalderens og 1700-tallets offentligheter. De siste førte til dagens demokrati, den første gjorde det ikke. De har ikke noe med moderne demokratiske institusjoner å gjøre, men er samfunnsorganisering av den typen man trolig vil finne i mange førmoderne samfunn. Som bokens forfattere selv påpeker: en “antropologisk konstant”. Om så det danske eneveldet hadde bestått, ville historien om tingstedene vært den samme. Den kritiske offentligheten som begynte å røre på seg på 1700-tallet, var derimot begynnelsen på en revolusjon.

Når det oppleves som et problem, i et ellers utmerket kapittel, at disse fenomenene behandles samlet, har det altså med bokens grunnleggende verdenssyn å gjøre – med bokens erklærte optimisme på vegne av offentlighetshistorien og dens underliggende påstand om at verden går framover.

Den litt rause avgrensingspolitikken som kan være en ulempe bakover, er på mange måter en fordel når man kommer fram til tidlig moderne og moderne tid. Boken har unngått det som kunne vært en felle, å bare ta for seg de “store” og/ eller “sterke” (lovgivende) offentlighetene. Også mindre deloffentligheter og til og med skjulte offentligheter er med. Det gir i utgangspunktet et bredt bilde av hvilke krefter som har formet den offentligheten vi har i dag.

Men det er likevel en fremgangsmåte med noen fallgruver. For det første blir det uansett en historie om det som er dokumentert, enten av representanter for de forskjellige offentlighetene selv (gjærne i form av aviser eller tidsskrifter), eller av andre historikere – eller

unntaksvis i offentlige arkiver. Ingen historie blir bedre enn de kildene man har, de utvalgene historikeren gjør og den syntesen han foretar. Men i en offentlighetshistorie hvor både mindre og skjulte offentligheter skal med, blir dette problemet større enn i mye annen historieskriving. Ikke bare vil det være noen som har tatt noen avgjørende valg allerede før forfatterne gjør sine utvalg, men valget av de mindre eller skjulte offentlighetene som kommer med, er også avhengig av at det finnes dokumentasjon. Det gjør at en rekke mindre offentligheter med nødvendighet må ha gått under radaren.

Etter som vi nærmer oss vår tid, blir problemet med å velge mellom kildene – og dermed hvilke offentligheter som skal omtales – dessuten langt større. Samtidshistorien er uavsluttet, historikeren har selv vært en del av den, og kildegrunnlaget har dessuten eksplodert. Boken forsvarer lenge ambisjonen om primært å være en historie om offentligheten – om utviklingen av demokratiske institusjoner, om et fremvoksende kulturliv (med mediene med ett ben i hver av disse leirene) og gjennom empiri om den offentlige samtalens vilkår og form.

Men etter som tiden går og utviklingen av institusjonene har falt mer til ro, blir det lagt mer vekt på enkelttemaer som har vært populært stoff i offentligheten. Dermed er det ikke utenkelig at utvalget blir påvirket av hvilke fenomener den store offentligheten – gjerne nyhetsmediene – har omfavnet og legitimert. Her aner man et nytt sett med seierherrer – de som fikk meningene sine eller prosjektet sitt fram på tv eller i avisen. Historien om skaterkulturen i 1980-årene illustrerer dette tydelig. Det var en gruppe som forsøkte å skjule seg – unngå offentlighet – fordi skating var ulovlig. Så ble de likevel oppdaget av den store offentligheten. Mindre enn ti år senere var forbudet mot skating opphevet.

I det hele tatt gjør omfanget av potensielle mindre offentligheter at prosjektet kan bli litt utydelig i vår tid, ikke minst i kapittel 9 om perioden fra 1980 til 2000. Her får karneval i Oslo i noen år på 1980-tallet tre sider, mens motoffentlighetene under striden om

norsk medlemskap i EU på begynnelsen av 1990-tallet blir avspist med et par avsnitt. I det lille som står, blir dessuten de lange historiske linjene i norsk motkultur nærmest en opptakt til beskrivelsen av høyrepopulismen i Fremskrittspartiet. Det er en nokså uheldig sammenblanding av høyst forskjellige fenomener.

Igjen kan problemet delvis tilskrives periodiseringen, som gjør at man tvinges til å finne noe som kan skille to korte tiår i vår tid fra de andre. Overskriften for disse to tiårene er riktignok “liberalisering og differensiering”, og det gir jo litt albuerom. Det hevdes at perioden er preget av “liberalisering og markedsorientering på den ene siden og kulturell avtradisjonisering og pluralisme på den andre”. Joda, markedsorientering er det liten tvil om, men påstanden om mer kulturell liberalisme enn i tiårene før er vel diskutabel, og bygger dessuten på en snever forståelse av begrepet liberalisering. Det er vanskelig å se at 1960-tallet med sine autoritetsopprør, alternative musikk, kunst og livsformer, nyfeminisme, avkriminalisering av homofili osv. innebar noe mindre kulturell avtradisjonisering, pluralisme – og liberalisering. Et annet perspektiv kunne like gjerne vært at 1980-tallet betydde en tilbakevending til mer konservatisme. Men like riktig er det vel å si at litt nytt kom til, noe litt eldre mangfold levde videre, mens andre ting falt bort.

Historien om perioden fra 1980 er bedre når den tar for seg økende personfokus og individorientering i offentligheten, eller en stadig mer polarisert innvandringsdebatt. I innvandringsdebatten redegjøres det også tydeligere for mindretallsposisjonen, en nødvendighet hvis man skal forstå måten offentligheten er i ferd med å utvikle seg på i dag. Idet det settes punktum for denne anmeldelsen, har en omstridt norsk justisminister nettopp gått av etter å ha offentliggjort et påstand om at hennes meningsmotstandere bryr seg mer om terrorister enn landets sikkerhet – på egen Facebook-side hvor det også stadig drypper bilder av mann og barn og private aktiviteter.

Beskrivelsen av personorienteringen betyr at den første norske Maktutredningens utmyn-

ting av begrepet “det medievriddet samfunn” er godt fulgt opp. Men jeg savner en refleksjon over funnet fra den andre Maktutredningen, om den makten det økonomiske feltet og dessuten økonomimediene har fått gjennom de siste nærmere 50 årene. Økonomer er blitt sannsigere, og økonomipublikasjoner som en gang var nisjemedier har blitt større, sterkere og flere. De har fått sterk innflytelse i allmennheten, de har påvirket andre medier og bidratt til å strukturere den offentlige samtalen betydelig: Økonomiske betraktninger legges til grunn for samfunnslivet på en måte som kan gjøre andre politiske argumenter ugyldige. Det er ofte ikke de beste argumentene, men heller de beste argumentene av de som følger en økonomisk logikk, som blir styrende.

Om dette aspektet er utelatt, er det nok av andre utviklingstrekk som truer fortellingen om en stadig mer demokratisk offentlighet. Dette bidrar også til at forfatterne mot slutten av boken kommer litt i tvil om sin egen optimistiske analyse. Når fake news, digital overvåking og teknologiselskapenes verdensherredømme kommer på dagsordenen, ser det ikke lenger riktig så lyst ut. Som det påpekes i bokens sluttkapittel, vet man egentlig lite om hvordan nye medier kan bli brukt i fremtiden. Hensikten med Gutenbergs nyvinning var å kunne kopiere blant annet Bibelen raskt og feilfritt. Resultatet ble den langsomme og siden akselerende offentlighetsrevolusjonen som denne boken handler om.

Dermed er det også på tide å vende tilbake til det som er positivt med boken. *Almenningen: historien om norsk offentlighet* er, til tross for noen innvendinger, i det store og det hele et imponerende verk. Det ligger en formidabel ambisjon bak, og som redaktør Gripsrud selv skriver, er det ingen som har gjort noe tilsvarende. Det gjør det til et nybrottsverk som det ville vært rart om ikke hadde sider som kunne diskuteres. Det må avslutningsvis også nevnes at boken er fint formgitt og illustrert, en satsing også fra forlagets side. Et tungt, fysisk produkt som man setter enda mer pris på når man er omgitt av den digitale offentlighetens mangel på materialitet.

Christa Lykke Christensen och Anne Jerslev (red.):
Ældre mennesker i et mediesamfund
Frydenlund: Frydenlund Academic, 2017, 262 s.

I en essä från 2010 – med den allt annat än diskreta rubriken: ”Medieforskerne hater gamle mennesker” – formulerade Trine Syvertsen två teser som hon tämligen enkelt kunde belägga. För det första: ”Forskere som er interessert i eldre er ikke interessert i medier.” För det andra: ”Forskere som er interessert i medier er ikke interessert i eldre”.¹

Ännu idag har uppfattningen visst fog för sig. Dock måste vi medge att undantagen börjar hopa sig, och ett gott sådant är otvivelaktigt volymen *Ældre mennesker i et mediesamfund*. Sex danska forskare, samtliga kvinnor och med bakgrunder i medieforskning såväl som äldreforskning, tar sig i nio kapitel an olika aspekter av äldre danskars vardag med digitala och analoga medier.

I det första kapitlet görs en sekundäranalys av demografiska data och publikstatistik om äldre från Danmarks Statistik respektive Kulturstyrelsen. I det andra och tredje redovisas centrala begrepp – och äldres medievardag teoretiseras. Det fjärde kapitlet består av en etnografiskt inspirerad studie av 22 kvinnors vardagsliv och medierepertoar. I det femte stärks det etnografiska inslaget ytterligare när vi får följa med in i tre olika äldreboenden (mer härom nedan). Det sjätte kapitlet uppmärksammar äldres föreställningar om hälsa och åldrande, och analyserar deras förhandlingar med medierade diskurser om den goda ålderdomen. I kapitel sju görs en receptionsanalys av veckotidningen *Søndags* kvinnliga läsare. Det näst sista kapitlet tar sig an DR:s

målgruppsadressering i radio och DAB-radio ur både producentens och den äldre publikens perspektiv. Allra sist analyseras hur två danska talk shower fungerar som plattformar för att ”göra ålder” och etablera en kultur där varken sjukdomar eller depressioner tycks få plats.

Den som söker efter teoretisk förnyelse blir förmodligen inte överväldigad. Det mesta, både beträffande medieteorier och teorier om äldre och åldrande, är välkänt och beprövat. Bokens styrka består snarare i att vi får nya konkreta – och högst angelägna – analyser av allmänt understuderade fält av medier och publik, i synnerhet som det är fråga om den äldre och därtill växande delen av befolkningspyramiden.

Christine E. Swanes studie av äldreboenden finner jag särskilt lyckad. Hennes analys gör det oerhört tydligt att våra liv är medialiserade från vaggan till graven. Många boende tar med sig telefonabonnemang och prenumerationer från sina tidigare bostäder, för att bibehålla kontinuiteten i vardagsrutinerna – och känslan av att hänga med och vara en del av världen i stort.

När kropp och sinnen åldras följer en kamp för tillvaron som medieanvändare. Att lära sig en ny fjärrkontroll kan bli oerhört krävande, för att nu inte tala om svårigheterna med den digitala tekniken som därtill fordrar fortlöpande assistans av varma experter² i form av personal och anhöriga.

Att kunna forma sin vardag, visar Swane, och ha makt över sin medierepertoar framstår som centralt även i livets slutskede. För de äldre på boendet är medierna verkligen inte bara fråga om att i enklaste bemärkelse upprätthålla vanor och få tiden att gå. Nej, att

Bokrecensent: **Dino Viscovi**, lektor i medie- och kommunikationsvetenskap, Linnéuniversitetet i Växjö.

ha makt og inflytande över text och reception – tanke och känsla – handlar också om värdighet och något i grunden eksistentielt.

I ljust av insikter som dessa blir även till synes triviale innslag på äldreboenden som bakgrunsmusik (jfr. radion som sekundärmedium) interessante. Ljudmattan tycks ibland motiveras mest av personalens ønskemål, men kan også skapa sammenheng og ge trygghet åt de eldre.

Swane arbeider med føredømligt med fotodokumentation (utan att göra etiske overtramp). Med tanke på att foton numera är enkle att producera og reproducera kommer vi forhoppningsvis få mer av detta av framtidige etnografer.

Avslutningsvis, i bokens første kapittel gøres tappra forsøk att utvinne nye insikter av gamle publikkdata. Det er inget fel på ambitionen eller prestationen som sådan. Men her

liksom i kapittel åtte blir det tydeligt att dansk medieforskning skulle må vøl av att i høgre grad skapa egne databaser for kvantitativ analyse, inte minst med tanke på att bearbejningsmetoderna i dag är langt mera homologa med tolkande og kulturteoretiske traditioner än tidligere.

Med dette sagt, anbefendes boken varmt till alle som interesserer sig for medier og eldre eller for eldre og medier.

Noter

1. Syvertsen (2010, 386), kursiv i original.
2. Bakardjjeva (2005).

Referenser

- Bakardjjeva, Maria (2005). *The Internet Society: The Internet in Everyday Life*. London: Sage.
- Syvertsen, Trine (2010). Medieforskerne hater gamle mennesker. *Norsk Medietidsskrift* 4(17), 381-391.

Martin Ahlquist og Tommy Berglund:

Medierna och etiken: ansvar i ett nytt medielandskap
Stockholm, Sanoma Utbildning 2017, 191 s.

Tittelens siste ledd gjorde at jeg begynte å lese boka *Medierna och etiken: ansvar i ett nytt medielandskap* med en viss forventning. Hva har forfatterne å si om nye etiske utfordringer i dagens mediesituasjon? Medieutviklingen de siste årene har skapt mange nye spørsmål som roper på drøfting og veiledning. Men det viser seg at boka bare i liten grad handler om dette. Det meste av innholdet handler om gamle og velkjente temaer. Enkelte deler av boka er riktignok opptatt av “ansvar i et nytt medielandskap”, men også her nøyer forfatterne seg

Bokanmelder: **Svein Brurås**, professor, Journalistutdanningen, Høgskulen i Volda.

med å peke relativt kort på problemstillinger som har vært kjent i noen år nå. Boka bringer lite nytt.

“Medierna och etiken” er en lettlest og på noen måter velskrevet bok på 191 sider. Den har en tiltalende grafisk form, med bilder, rammesaker og intervjuer. Men målgruppen for boka er uklar, formålet likeså. Forfatterne stiller selv spørsmålet i forordet om hvorfor de har skrevet denne boka. Svaret er: “Fordi det ikke finnes en bok som dette fra før”. Det har de sikkert rett i, men det spør om man ikke bør ha litt større og klarere ambisjoner med en bokutgivelse enn som så. Dessuten finnes det bøker og artikler fra før som hver

for seg behandler de fleste temaene i denne boka, men på en grundigere måte.

La oss ta et raskt blikk på innholdet i bokas sju kapitler.

Kapittel 1 er en generell beskrivelse av den digitale medieutviklingen. Dette er en oversiktlig oppsummering av noen sider ved dagens mediesituasjon. Her berøres tema som sosiale medier, personaliserte nyheter, native advertising, crowdfunding, endrede medievaner blant publikum, nye økonomiske vilkår, opplagsutvikling i dagspressen, en endret arbeidssituasjon for journalister, samt noen ord om at økonomijournalistikken i dag har et sterkere personfokus på bedriftslederne. Bredden av tema er som vi ser stor, så stor at problemstillingene kun *nevnes*; noen dypere innføring eller diskusjon er det ikke anledning til. Men kanskje kommer det senere?

Kapittel 2 er opptatt av den semantiske forskjellen mellom etikk og moral, samt mellom medieetikk og presseetikk. Videre er her et par sider om moralfilosofiske grunn teorier. Det meste av kapitlet er viet fremveksten av CSR (Corporate Social Responsibility) i næringslivet, og betydningen av dette. Mediekonsernet Schibsted fremheves her som et godt eksempel. Forfatterne gjengir blant annet utdrag fra avisen VG sine husregler – men *innholdet* i det som siteres blir ikke drøftet, poenget er å vise hvor fine husregler Schibsted-avisene har.

Kapittel 3 er viet det juridiske rammeverket for svenske medier. Her er en innføring i tryckfrihetsförordningen, med vekt på historikken og røttene tilbake til 1700-tallet. I dette relativt korte kapitlet blir også yringsfriheten, offentlighetsprinsippet og meddelarfriheten omtalt. Temaene er viktige nok, men diskusjonen om medielovgivning i “ett nytt medielandskap” er fraværende. Teksten er i stedet tilbakeskuende. Ville det ikke her vært naturlig å trekke inn den store svenske Medieutredningen fra 2016, som blant annet er opptatt av tema som individtilpasset markedsføring og de nye globale medieaktørenes datainnsamling som en trussel mot mediebrukernes personvern?

I kapittel 4 er vi kommet frem til det pressetiske systemet. Også her får historikken god

plass. Beskrivelsen av systemets opprinnelse og fremvekst er relativt grundig. Oppbygningen og kriteriene for klagebehandling blir gjennomgått, og regelverkene blir referert i forkortet form (bakerst i boka er “Spelreglerna” gjengitt i sin helhet). Tekstreklame blir spesielt omtalt, og her blir også nyere tema som native advertising og branded content nevnt.

Kapittel 5 omtaler noen saker som har vært til behandling hos Pressombudsmannen og i Pressens Opinionsnämnd. Sakene handler om klassiske presseetiske problemstillinger, som omtale av kjente menneskers privatliv, herunder kongelige; krenkende og belastende medieeksponering; korrekte opplysninger og anonymisering av lovbrutere. Ingen av sakene er karakteristiske for “ett nytt medielandskap” eller digital journalistikk.

I kapittel 6 løfter forfatterne blikket og ser nærmere på journalistikkens samfunnsoppgave. Dette er en viktig del av medieetikken, fordi mange presseetiske dilemmaer oppstår nettopp i den vanskelige avveiningen mellom å oppfylle et samfunnsoppdrag og å unngå unødige skadevirkninger. Når er det riktig å krenke? Også i dette kapitlet er det en rekke store problemstillinger som kort berøres: Bør det i globaliseringens tidsalder utarbeides en felles internasjonal presseetisk kodeks? Bør presseetikken gjelde for alle som publiserer og ikke bare yrkesaktive journalister? Hva er mediebedriftenes ansvar for det som lesere og brukere legger ut på mediebedriftenes plattformer?

Men igjen: Disse viktige spørsmålene *nevnes*, uten at vi får en substansiell drøfting. Kapitlet inneholder også ni linjer om lokaljournalistikkens spesielle utfordringer.

Videre nevner dette kapitlet en rekke konkrete dilemmaer og regelbrudd som forekommer i journalistikken. Her er vi innom temaer som presisjon i sitat, regisserte bilder, skjulte metoder, balanse, anonyme kilder, journalistenes dobbeltroller, og så videre – hvert tema blir tildelt 7-8 linjer. Til slutt tar kapitlet opp mediernes troverdighet i samfunnet og kritikken som har vært reist mot det svenske pressetiske systemet.

Kapittel 7, bokas siste kapittel, inneholder

forfatterens refleksjoner og oppsummering. Det mest interessante i mine øyne her er refleksjonene rundt presseetikken som konkurransefordel, og drøftingen av mediebedriftenes strategier for CSR. Presseetikken er en basis for mediebedriftenes samfunnsansvar, men de tradisjonelle mediebedriftene har ennå ikke klart å utvikle gode nok strategier for å gjøre dette til en konkurransefordel. Om dette temaet har forfatterne tydeligvis både kunnskap og interessante meninger. Det slår meg at boka ville tjent på et skarpere fokus på nettopp dette, istedenfor ambisjonene om å gjøre den til en heldekkende bok om medieansvar.

Til hvert av bokas kapitler er det knyttet et intervju med en redaktør eller relevant ekspert. Disse intervjuene har en journalistisk form, og er i seg selv ganske interessante. Intervjuobjektene gir konsise, tydelige og trefende kommentarer til dagens medieetiske utfordringer. Intervjuene retter opp litt av den mangel på aktualitet som boka for øvrig er preget av.

Min viktigste innvending til boka er at den favner for bredt, med den følge at omtalen av

de enkelte temaer blir for kort og overfladisk, og med for lite substans. Jeg vil tro at for eksempel journalistutdanningen vil ha behov for en grundigere innføring i presseetikken i et nytt medielandskap enn det denne boka gir. Et eksempel som fremstår som typisk er bokas omtale av native advertising og branded content. En rekke steder blir fenomenet og begrepene *nevnt* – men lite mer enn det. Forfatterne skriver blant annet at “*när det gäller native advertising och branded content specifikt så finns det båda dåliga och goda exempel. (...) Vilka erbjudanden till annonsörerna som är medieetiskt försvarbara avgörs av hur de presenteras.*” Hvis utsagn som dette skal ha noen pedagogisk verdi, må det sies noe mer. Hva med å vise et par dårlige og gode eksempler? Og hvilke presentasjonsmåter er det forfatterne snakker om her?

Bokas tittel er i mine øyne ikke helt dekkende for innholdet. Spørsmålet om ansvar i et nytt medielandskap – enten ansvaret forstås etisk, juridisk eller politisk – inneholder mange problemstillinger som denne boka enten ikke går inn i eller tar for lett på.

Ge oss feedback!

Berätta för oss vad du tycker – ge feedback via webbformulären:
<http://nordicom.gu.se/sv/feedback>

Give us feedback!

Tell us what you think – send us feedback via this online form:
<http://nordicom.gu.se/en/feedback>

NORDICOM

Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning

Göteborgs universitet
Box 713, SE 405 30 Göteborg
Telefon +46 31 786 00 00 • Fax + 46 31 786 46 55

e-post info@nordicom.gu.se

www.nordicom.gu.se

ISBN 978-91-87957-91-8

9 789187 957918

Nordiska
ministerrådet

GÖTEBORGS UNIVERSITET